

b
i
j
l
a
g
e

De Duin- en Bollenstreek,
Landschapsbeleidsplan Duin- en Bollenstreek
een landschap van betekenis

Voor het behoud en de versterking van landschappelijke kwaliteiten van de Duin- en Bollenstreek wordt in het landschapsbeleidsplan verschillende maatregelen voorgesteld, welke in de komende tien tot twintig jaar op projectmatige wijze worden uitgevoerd.

Zo zullen er fondsen worden opgezet ter stimulering van de aanleg van houtwallen en bossingels, erfbeplantingen en hagen. Een aantal thema's, zoals het behoud van het cultureel erfgoed en de inpassing van storende elementen in het landschap, zullen in projecten verder worden uitgewerkt. Ook zullen een aantal onderwerpen, waaronder de mogelijkheden voor het uitplaatsen van bedrijven uit het bolle gebied en de aanleg van een recreatief netwerk, nader worden onderzocht.

Daarnaast zijn in het landschapsbeleidsplan voor zeven gebiedsgerichte projecten voorstellen opgenomen waarvoor, in overleg met direct betrokkenen, concrete uitvoeringsplannen zullen worden opgesteld. Het betreft projecten in de open gebieden tussen de kernen op de oostelijke strandwal (Bennebroek, Hillegom, Lisse en Sassenheim), de gebieden Keukenhof-duinen en Voorhout-Noordwijk-duinen, het glastuinbouwgebied Kloosterschuur-Trappenberg en het veenweidegebied tussen A44 en de Kagerplassen.

De afstemming en coördinatie ligt bij de tien gezamenlijke gemeenten, waarbij het Samenwerkingsorgaan Duin- en Bollenstreek (SDB) als coördinatiepunt op zal treden. Het SDB werkt op dit moment aan het opstellen van een meerjarenplanning. Deze zal jaarlijks worden geactualiseerd. Aan de hand van de meerjarenplanning worden projectplannen opgesteld.

De voornemens van het landschapsbeleidsplan zullen door de gemeenten worden opgenomen bij de herziening van hun bestemmingsplannen buitengebied en door de Provincie bij de uitwerking van het streekplan Zuid-Holland West.

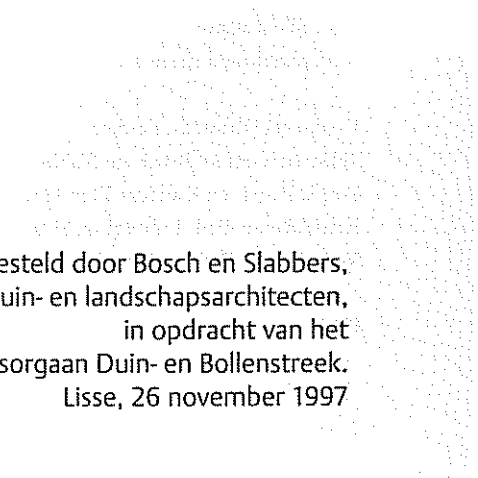
3. 2000. 08. 2000

De Duin- en Bollenstreek,

Bijlage-rapport Landschapsbeleidsplan

een landschap van betekenis

Duin- en Bollenstreek

Opgesteld door Bosch en Slabbers,
tuin- en landschapsarchitecten,
in opdracht van het
Samenwerkingsorgaan Duin- en Bollenstreek.
Lisse, 26 november 1997

Deze uitgave betreft een bijlage behorende bij het Landschapsbeleidsplan Duin- en Bollenstreek. Er kunnen aan dit rapport geen rechten worden ontleend.

© 1997 Samenwerkingsorgaan Duin- en Bollenstreek

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor alle kwesties inzake het reproduceren van gedeelten uit dit werk wende men zich tot het Samenwerkingsorgaan Duin- en Bollenstreek.

Drukwerk: Karstens, Leiden

Tekst en kaarten: Bosch en Slabbers, Den Haag

Foto's: Bosch en Slabbers, Den Haag en Visions, Lisse

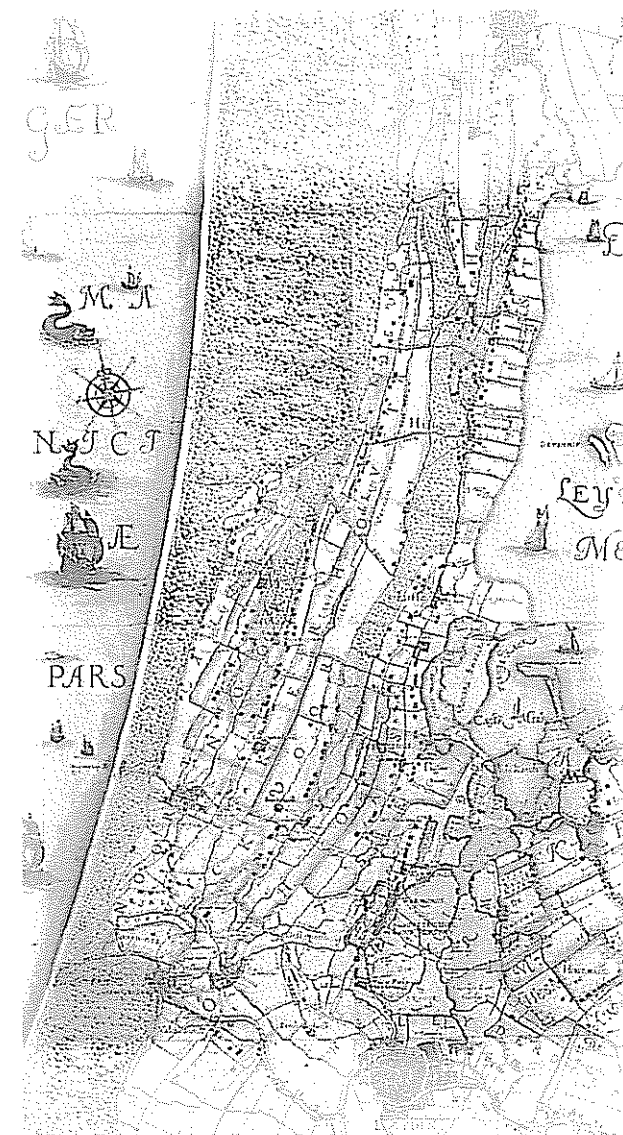
Eindredactie: Erik Lubberink, SDB, Lisse

Vormgeving: Robert Buschots, Infofilm, Leiden

ISBN 90-76381-02-X

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5	7	Natuur	49
1.1	Aanleiding	5	7.1	In breder perspectief	49
1.2	Aard landschapsbeleidsplan	5	7.2	Duin- en Bollenstreek	49
1.3	Opgave	5	7.3	Kansen	51
1.4	Werkwijze	6	8	Aandachtspunten bij de planvorming	53
1.5	Opbouw van het rapport	6	8.1	Beperkt ruimtebeslag	53
2	Geschiedenis	7	8.2	Thema's	53
2.1	Geogenese	7	9	Uitvoeringsaspecten	57
2.2	Occupatiegeschiedenis	8	9.1	Inleiding	57
3	Beleid	15	9.2	Uitvoeringsprojecten	57
3.1	Inleiding	15	9.3	Onderzoeksvragen	61
3.2	Pact van Teylingen	15	9.4	Thematische projecten	61
3.3	Streekplan Zuid-Holland West	18	9.5	Stimuleringskosten	62
4	Landschap in verandering	21	9.6	Ontwerpuitwerkingen	63
	Vergelijkende kaartstudie		9.7	Kostendragers, initiatiefnemers en participanten	63
5	Ruimtelijke opbouw	29	9.8	Tabellen	66
5.1	Oorspronkelijk basispatroon	29	10	Subsidieregelingen	69
5.2	Ontwikkelingen	29	10.1	Inleiding	69
5.3	Landschapseenheden	29	10.2	Rijksregelingen	69
	Zee en strand	31	10.3	Provinciale regelingen	72
	Duinen	33	11	Vertaling naar bestemmingsplannen	75
	Strandvlakte-relicten	35	11.1	Inleiding	75
	Strandwalrelicten	37	11.2	Gewenste bestemmingsplanregeling	75
	Zanderijen	39	11.3	Confrontatie huidige gewenste bestemmings- planregeling	81
	Estuarium/oeverwal	41	11.4	Handhaving	81
	Droogmakerijen	43	Verantwoording	85	
	Kagerplassen/veenweide	45			
6	Bodem en water	47			
6.1	Bodemsamenstelling	47			
6.2	Waterhuishouding	47			

Hoogheemraadschap Rijnland 1615.

1

Inleiding

1.1 Aanleiding

De Duin- en Bollenstreek is een gebied waar op een beperkte oppervlakte veel functies samenkomen. Elk van deze functies heeft andere belangen en daaruit voortvloeiend andere wensen ten aanzien van de toekomstontwikkeling van het gebied.

Op gezamenlijk initiatief van de provincie Zuid-Holland en de samenwerkende gemeenten van de Duin- en Bollenstreek en de Leidse Regio zijn daarom in de zomer van 1994 vertegenwoordigers van de verschillende partijen bijeengekomen. Zij hebben samen de Projectgroep 'Toekomst Duin- en Bollenstreek' gevormd. Deze projectgroep heeft aan een gebiedsgerichte aanpak gewerkt met als doel te komen tot een duurzaam toekomstperspectief voor de lange termijn via het maken van een set van afspraken. Die afsprakenset hebben de partijen het 'Pact van Teylingen' genoemd. Hierin is ook aangegeven dat voor het gebied een landschapsbeleidsplan zal worden opgesteld.

1.2 Aard van het landschapsbeleidsplan

Uitgangspunt bij het landschapsbeleidsplan zijn de afspraken zoals die in het Pact van Teylingen zijn overeengekomen. Dit Pact geeft de ruimtelijke ontwikkelingen voor de periode 1996-2015 aan. De afspraken uit het Pact zijn deels heel concreet, zoals de ontwikkeling van de ecologische verbindingen. Deels betreft het intenties die ruimtelijk nadere uitwerking behoeven, zoals het centrale uitgangspunt 'versterken van de landschappelijke kwaliteit'. Het landschapsbeleidsplan moet aan de voornemens en afspraken die uit het Pact van Teylingen voortvloeien een ruimtelijke uitwerking geven.

Het landschapsbeleidsplan hanteert, evenals het Pact, een planperiode van 20 jaar (1998-2018). Het is daarmee een visie op de gewenste ontwikkeling van natuur en landschap voor de middellange termijn.

Het landschapsbeleidsplan is een uitvoeringsgericht plan. Het geeft concreet aan wat de verschillende partijen de komende twintig jaar op het gebied van natuur en landschap willen uitvoeren.

Er is een directe relatie tussen het landschapsbeleidsplan en de bestemmingsplannen buitengebied.

De aanbevelingen uit het landschapsbeleidsplan moeten worden vastgelegd in de bestemmingsplannen buitengebied.

Het landschapsbeleidsplan vormt het kader voor de actualisering van de bestemmingsplannen buitengebied. In feite geeft het landschapsbeleidsplan op regio-niveau een over-all visie ten aanzien van de gewenste ruimtelijke opbouw c.q. ontwikkeling. Deze ruimtelijke visie moet in gemeentelijke bestemmingsplannen planologisch worden verankerd.

Een plan van de streek, door de streek, over de streek
De Duin- en Bollenstreek vormt binnen het 'verstedelijkte hoefijzer' van de Randstad een relatief open en landelijk gebied. Dit maakt het gebied in de ogen van de 'hogere overheden' al snel aantrekkelijk voor functies waarvoor elders in de Randstad geen of weinig ruimte meer beschikbaar is. Bij ruimte-vergende ontwikkelingen wordt al snel naar de Duin- en Bollenstreek gekeken. Dit maakt dat vanuit het beleid een verscheidenheid aan ontwikkelingen op het gebied afkomt. In tal van plandocumenten speelt de Duin- en Bollenstreek wel in één of andere vorm een bepalende rol. Of het nu om natuurontwikkeling, verstedelijking of de ontwikkeling van glastuinbouw gaat, steeds komt de Duin- en Bollenstreek 'om de hoek kijken'. Al die ontwikkelingen die van buitenaf op het gebied afkomen hebben één ding gemeen:

zij vinden hun oorsprong in de behoefte om hier knelpunten van elders in de regio tot een oplossing te brengen.

Het landschapsbeleidsplan vormt hierop het antwoord van de streek.

Het verwoordt de ruimtelijke visie van de streek zelf ten aanzien van gewenste landschappelijke ontwikkeling, geformuleerd vanuit de eigen kwaliteiten van het gebied.

Het landschapsbeleidsplan is een plan van de streek, door de streek, over de streek.

Een plan dat uitgaat van de eigen kwaliteiten van het gebied en aangeeft hoe en waar de kwaliteiten van natuur en landschap kunnen worden behouden, ontwikkeld of vernieuwd. Daarnaast geeft het landschapsbeleidsplan aan hoe de kwaliteiten beter kunnen worden benut (recreatie en toerisme, nieuwe woonmilieu's, ecologische verbindingen etc).

Het landschapsbeleidsplan biedt de regio een handvat om vanuit de eigen kwaliteiten die in het gebied aanwezig zijn op de planvoorstellen van de 'hogere overheden' te reageren ('bottom up' reactie op 'top-down' initiatieven). Daarnaast vormt het landschapsbeleidsplan een kader waaraan meer autonome ontwikkelingen kunnen worden getoetst.

Tot slot moet van het landschapsbeleidsplan een initiërende werking uitgaan. Het moet actie geven aan een daadwerkelijke versterking en vernieuwing van de landschappelijke kwaliteiten in het buitengebied.

1.3 Opgave

Het landschapsbeleidsplan moet, op de schaal van de regio, aangeven hoe de kwaliteit van natuur en landschap kan worden versterkt en hoe nieuwe ontwikkelingen optimaal kunnen worden ingepast.

Concreet moet worden aangegeven hoe en waar bestaande kwaliteiten kunnen worden behouden en waar moge-

lijk worden versterkt en hoe knelpunten op het gebied van natuur en landschap tot een oplossing kunnen worden gebracht.

Het gaat daarbij niet alleen om het ontwikkelen van een ruimtelijke visie, die vervolgens zijn doorvertaling moet vinden in de op te stellen bestemmingsplannen buitengebied, maar ook om het formuleren van concrete inrichtingsvoorstellen.

Aangegeven moet worden waar de aanleg van nieuwe elementen kan leiden tot een versterking van de landschappelijke en/of ecologische structuur van het gebied danwel ontwikkelingen in het gebied ruimtelijk kan inpassen.

Er is een knelpunt tussen de economische betekenis van het gebied en de wens om de ruimtelijke kwaliteit in dit gebied te versterken. Het Pact van Teylingen biedt weinig ruimte om op grote schaal verschuivingen in het grondgebruik te doen plaatsvinden.

De opgave is om met vrij sobere maatregelen, die een relatief beperkt ruimtebeslag vergen, de ruimtelijke en ecologische kwaliteit duurzaam te verbeteren.

1.4 Werkwijze

Het landschapsbeleidsplan is opgesteld door bureau Bosch en Slabbers, tuin- en landschapsarchitecten, in opdracht van het Samenwerkingsorgaan Duin- en Bollenstreek. Ten aanzien van de doorvertaling naar de bestemmingsplannen buitengebied is samenwerking gezocht met het stedenbouwkundig bureau Rothuizen, van Doorn, t Hooft.

Het landschapsbeleidsplan heeft zich ten doel gesteld zoveel mogelijk een plan te zijn 'van de streek, door de streek, over de streek'.

Het plan is dan ook in nauw overleg met de streek opgesteld. Voor de begeleiding van het rapport was een Werkgroep Landschapsbeleidsplan samengesteld, bestaan-

de uit vertegenwoordigers van diverse gemeenten, provincie, SDB, waterschap, WLTO en MODB. Het SDB was tevens verantwoordelijk voor de coördinatie van het project.

Daarnaast was regelmatig overleg met de projectbegeleidingsgroep en het gecombineerde SDB-portefeuillehoudersoverleg Ruimtelijke Ordening en Milieu.

Om de streek zoveel mogelijk te informeren en de reacties te peilen zijn in de avonduren twee workshops en drie streekconferenties georganiseerd. Deze bijeenkomsten, waarvoor de uitnodigingen 'breed' verzonden zijn, zijn goed tot zeer goed bezocht.

1.5 Opbouw van het rapport

Het landschapsbeleidsplan bestaat uit een hoofdrapport en onderhavig bijlagerapport.

In het hoofdrapport ligt het accent op de planvorming. Op het niveau van de regio wordt een strategie aangeduid in termen van 'behoud', 'herstel', 'ontwikkeling' en 'vernieuwing'. Deze strategie is vertaald in een ruimtelijk beeld 1:50.000. Dit ruimtelijk beeld is voor een aantal deelgebieden uitgewerkt in uitwerkingsrichtingen, schaal 1:10.000 of een afgeleide daarvan.

In onderhavig bijlagerapport wordt dieper ingegaan op een aantal achtergronden bij de planvorming en op de financiële gevolgen hiervan.

Hoofdstuk 2 geeft een kort overzicht van de geschiedenis van het gebied. Hierbij is onderscheid tussen de geogenese (wordingsgeschiedenis) en de occupatiegeschiedenis, de wijze waarop de mens het gebied heeft ingericht.

Hoofdstuk 3 geeft aan wat beleidsmatig over de toekomstige ontwikkeling van de Duin- en Bollenstreek is vastgelegd.

Het Pact is het uitgangspunt bij het opstellen van het

landschapsbeleidsplan. Daarom wordt eerst een overzicht gegeven van die afspraken uit het Pact die een duidelijke ruimtelijke component kennen en daarmee direct sturing geven aan de planvorming.

Vervolgens wordt aangegeven wat het recent vastgestelde streekplan Zuid-Holland West (1996) over het gebied zegt. In het streekplan zijn de afspraken uit het Pact verwerkt. Dit betekent dat er geen belangrijke discrepanties zijn. Wel komt het streekplan in een aantal gevallen tot een scherpere danwel aanvullende formulering. Uiteraard reikt het planologisch kader verder dan Pact.

Hoofdstuk 4 geeft in een vergelijkende kaartstudie aan hoe snel de landschappelijke veranderingen zijn gegaan, maar ook wat de continue elementen in het gebied zijn gebleken.

Hoofdstuk 5 geeft, in aanvulling op hetgeen daarover in het hoofdrapport reeds is opgenomen, de hoofdkenmerken van de huidige ruimtelijke opbouw.

In hoofdstuk 6 worden de kenmerken van bodem en waterhuishouding beknopt weergegeven.

Hoofdstuk 7 inventariseert in het kort de huidige natuurwaarden.

Hoofdstuk 8 formuleert de aandachtspunten voor de planvorming.

Hoofdstuk 9 geeft een indicatie van de financiële gevolgen van de voorgestelde inrichtingsmaatregelen.

In het verlengde daarvan geeft hoofdstuk 10 een overzicht van de subsidiemogelijkheden.

Tot slot worden in hoofdstuk 11 aanbevelingen gedaan ten aanzien van de doorvertaling van het landschapsbeleidsplan naar de bestemmingsplannen buitengebied.

2

Geschiedenis

2.1 Geogenese

In de Duin- en Bollenstreek komen drie landschappen bij elkaar:

- het landschap van de strandwallen- en vlakten;
- het rivierenlandschap van de Oude Rijn;
- het veengebied van Holland en Utrecht.

In deze paragraaf wordt beschreven hoe het gebied door natuurlijke processen is gevormd.

2.1.1 Ijstijd

Het startpunt van de huidige situatie ligt zo'n 15.000 jaar terug. Nederland is dan nog in de greep van de laatste ijstijd.

Kustlijn 12000 jaar geleden, in vergelijking tot huidige kustlijn

De Noordzee ligt voor een groot deel droog. Het zeeniveau ligt ruim honderd meter lager dan thans, waardoor de kustlijn veel verder naar het westen ligt.

Door het barre klimaat is er weinig begroeiing. Hierdoor heeft de wind vrij spel. Op de bodem en worden er dikke, golvende zandpakketten afgezet. Vrijwel het hele gebied van de huidige Noordzee wordt door deze dekzanden bedekt.

Met het einde van de laatste ijstijd, circa 12.000 jaar geleden, eindigt tevens het geologische tijdperk van het Pleistoceen. Door de stijging van de temperatuur smelten de ijskappen. Dit heeft een stijging van het zeeniveau tot gevolg waardoor de kustlijn in oostelijk richting verschuift.

2.1.2 Vorming strandwallenkust

Tot ongeveer 5500 voor Christus stijgt de zeespiegel waarbij de kustlijn ongeveer zijn huidige plaats bereikt. Daarna volgt opnieuw een periode van transgressie, waarbij de zee het land overspoelt. Het pleistocene zand wordt opgewoeld en in strandwallen afgezet. Met iedere transgressieperiode wordt een nieuwe wal opgeworpen. In de loop der tijd heeft zich een complex van verschillende strandwallen gevormd. De meest oostelijke strandwal, met Warmond, Oegstgeest, Sassenheim en Lisse is de oudste en dateert van ongeveer 2300 jaar voor Christus. De vorming van de strandwallen gaat door tot het begin van de jaartelling.

In de laagten tussen de hogere strandwallen, de strandvlakten, stagneert de afvoer van het regenwater. In het rustige zoetwatermilieu tussen de strandwallen ontwikkelt zich veen.

Op dit complex van strandwallen worden vervolgens grote hoeveelheden zand afgezet. Dit zijn de oude duinen. Vergelijken met de huidige duinen zijn zij vrij breed en laag. Restanten van de oude duinen zijn vooral nog terug te vinden in de landgoedbossen, zoals het Keukenhofbos, de rest is overwegend vergraven.

Zeegeten in het systeem van strandwallen en -vlakten

2.1.3 Holland-Utrechts veencomplex

Door de stijging van de zeespiegel ontwikkelt zich op het dekzandgebied achter de strandwallen een uitgestrekt moerasgebied. Door de overvloed aan zoet water, aangevoerd door de rivieren en de regen ontstaat het dikke veenpakket van Holland-Utrecht.

De strandwallenkust is niet geheel gesloten. Hij wordt onderbroken door de monding van de Oude Rijn. Hierdoor staat het achterliggend veengebied in verbinding met de zee. Periodiek wordt het veen overstromd door het zoute zeewater. Hierdoor wordt op het veen klei afgezet. Er zijn perioden waarin veenvorming de overhand heeft en perioden met overwegend kleiafzetting. De oudste en diepst gelegen dikke veenpakketten worden Basisveen genoemd. Daarboven ligt in het algemeen een laag oude zeeklei. Het in een latere fase afgezette Hollandveen, ligt in een groot gebied nu nog aan de oppervlakte.

2.2.2 Periode 1100 tot 1500

Omstreeks 1100 sluiten de jonge duinen langs de kust zich aan. Hierdoor stagneert de waterafvoer van de Oude Rijn naar zee. Men is opnieuw gedwongen om voor de bewoning de hogere delen op te zoeken: de strandwallen en de oeverwallen langs de rivier.

Vanaf 1100 worden de uitgestrekte veengebieden van Holland en Utrecht ontgonnen. Om het gebied te ontwateren worden greppels gegraven. Hierdoor klinkt het veen in waardoor de problemen met de waterafvoer verder toenemen.

In de strijd tegen de wateroverlast worden de krachten gebundeld. In 1220 wordt het Hoogheemraadschap Rijnland opgericht waarna maatregelen worden getroffen om de waterbeheersing te verbeteren: door de laagste delen van de strandvlakten worden wetingen en tochten gegraven om het water versneld af te voeren en er worden dijken gebouwd om het land tegen het water te beschermen.

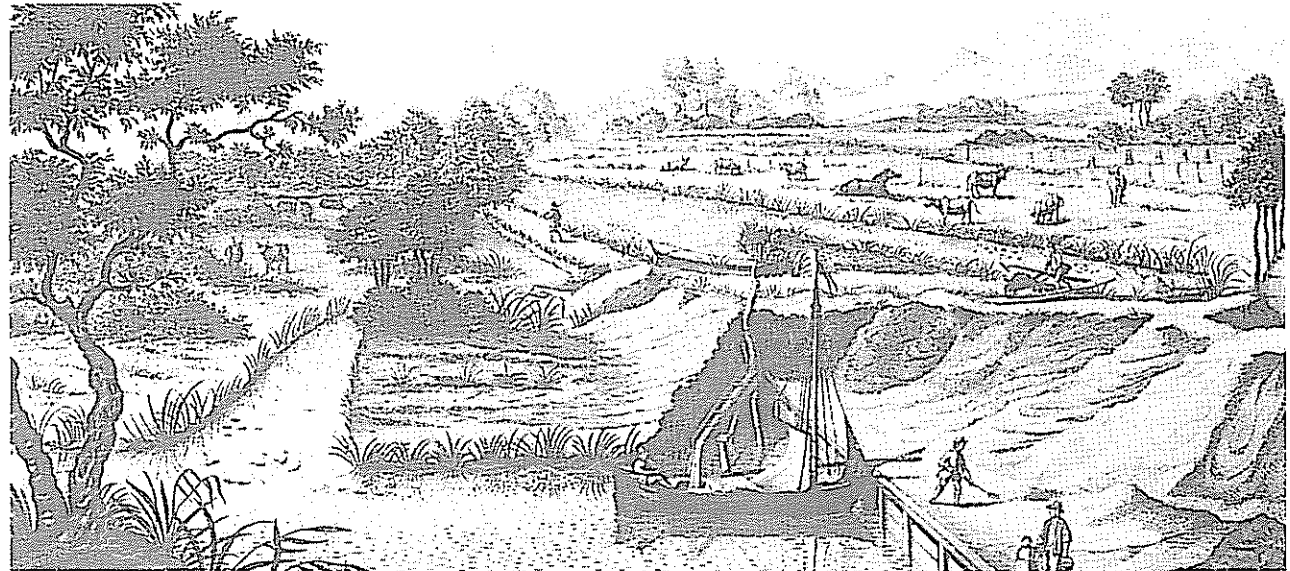
Aan het eind van de 15e eeuw liggen boerderijen, riddershuizen en kloosters verspreid in het gebied.

2.2.3 Periode 1500-1600

In de 16e eeuw zijn er drie ontwikkelingen van belang voor de landschapontwikkeling van de Duin- en Bollenstreek:

- De economie trekt aan.
- Er vindt een verschuiving in oriëntatie plaats. Was het gebied tot aan de 16e eeuw vooral op zich zelf gericht en op de productie voor de eigen behoeften, in de 16e eeuw gaat het gebied zich meer richten op de steden in het noorden (Haarlem) en het zuiden (Leiden). De verbindingen met de steden nemen toe.
- De bewoning in het gebied neemt snel toe.

Om een einde te maken aan de voortdurende wateroverlast wordt in 1572 de verbinding tussen de Oude Rijn en de Noordzee hersteld. De doorgraving naar zee, het Mallegat, welt echter weer snel dicht.

't Mallegat bij Katwijk. Door het dichtslippen van de Rijn zagen de Katwijkers een veelbelovende toekomst letterlijk verzanden. In 1571 werd nog een kanaal gegraven tussen de Rijn en de zee, maar het slibte vrijwel onmiddellijk weer dicht. Het kanaal kreeg de toepasselijke naam 't Mallegat. De prent dateert uit 1760.

Met de groei van de bevolking neemt ook de vraag naar brandstof toe. In het veengebied achter de binnenste strandwal wordt hiertoe turf gewonnen. Hierbij ontstaan veenmeren als Haarlemmermeer, Poelmeer en Hemmeer. Door afkalving van de oevers neemt het Haarlemmermeer snel in omvang toe.

Op de kaart van 1615 is de oudste, meest oostelijke, strandwal bij Warmond dicht bewoond. Hier liggen tal van buitenplaatsen. Langs de strandwal ligt van Hillegom tot Sassenheim, op de overgang naar het uitgestrekte veengebied, de Heerenweg met herenboerderijen. Dit is de belangrijkste verbindingsweg tussen Leiden en Haarlem.

2.2.4 Periode 1600-1750

Dit is de periode van de opkomst van de steden en de grote economische bloei.

In de steden wordt met de handel van de Verenigde Oostindische Compagnie veel geld verdiend. Het verkregen kapitaal wordt geïnvesteerd in de landbouw, in landwinning en in de bollenteelt. In deze periode staan drie ontwikkelingen centraal:

- de ontwikkeling van de buitenplaatsen;
- de ontwikkeling van waterstaatkundige werken;
- de opkomst van de bollenteelt en daarmee samenhangend de ontwikkeling van de zanderijen.

Buitenplaatsen

Door de opkomst van de steden en de toegenomen welvaart als gevolg van de bloei van de Verenigde Oostindische Compagnie ontwikkelt de buitenplaatsencultuur; de bovenlaag van de bevolking brengt de zomermaanden in een landelijke omgeving buiten de stad door.

Van Den Haag tot Haarlem ontstaat op de strandwallen

lichte bodemstructuur en constante waterhuishouding maakt deze zeer geschikt voor de bollenteelt.

In de 17e eeuw neemt de bollenteelt een grote vlucht. In de omgeving van Haarlem nemen de bollenactiviteiten belangrijk toe. Beleggers investeren op grote schaal in de teelt van nieuwe bollen (de zwarte tulp, bollenra-zernij, 1636/1637).

De Duin- en Bollenstreek ontwikkelt zich tot bakermat van de botanie. De Leidse Hortus met zijn Clusius-tuin (1611) wordt het centrum van de botanische wetenschap. De in Voorhout geboren arts/botanicus Boerhaave (1669) brengt als eerste planten op een systematische wijze in kaart (Index Alter collectie) en is daarmee de grondlegger van de plantensystematiek. Noordwijk Binnen groeit in de 17e eeuw uit tot centrum voor de kruidenteelt. Pas in de tweede helft van de 19e eeuw ontwikkelt zich hier de bollenteelt.

Landbouw in de duinen

Begin 17e eeuw worden vanuit de vissersdorpen Noordwijk en Katwijk delen van de duinen in agrarisch gebruik genomen. Hierbij ontstaat het 'zeedorpenlandschap'. Vochtige duinvaleien worden beweid (van schapen en geiten tot paarden en runderen) en er worden kleinschalige akkers (aardappelveldjes) en tuintjes uitgegraven. Daarnaast worden delen van de duinen gebruikt als bleek, nettenboetveld en voor de winning van dakbedekkings- en brandbaar materiaal.

2.2.5 Periode 1750-1900

Bosaanleg bij landgoederen/buitenplaatsen

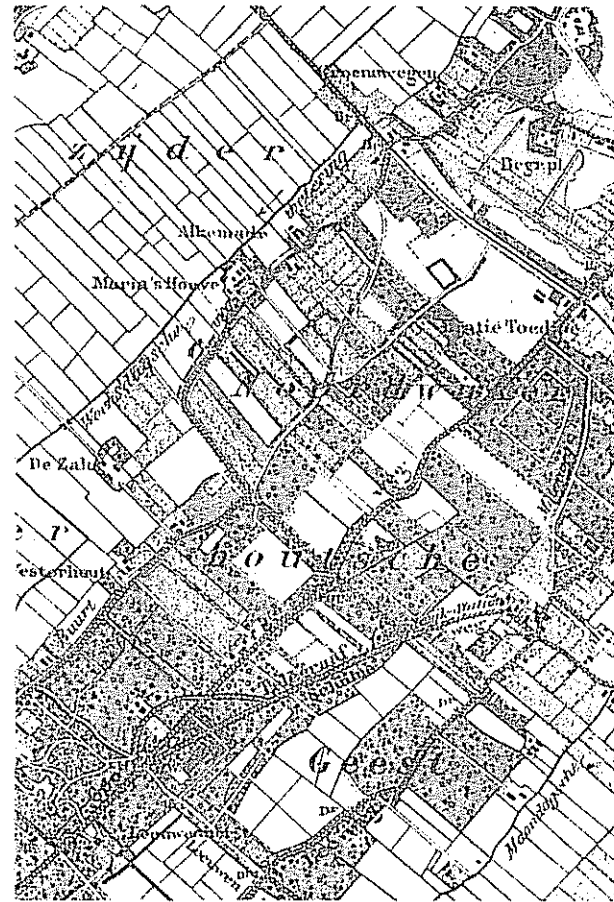
Tweede helft 18e eeuw bereikt de buitenplaatscultuur zijn hoogtepunt. De toegenomen vraag naar hout maakt bosaanleg tot een renderende investering. Na een periode van ontbossing wordt opnieuw bos aangeplant. Bij de landgoederen ontstaan aanzienlijke bossen met monumentale lanenstelsels en hakhoutpercelen.

Aanleg uitwateringskanaal

Om de ontwatering van het achterland te verbeteren wordt in 1807 bij Katwijk het uitwateringskanaal gegraven.

Aanleg van tram- en spoorlijnen

In 1842 wordt, evenwijdig aan de Trekvaart, de spoorlijn aangelegd. Een regionaal netwerk van tramlijnen verbindt Leiden met de omgeving.

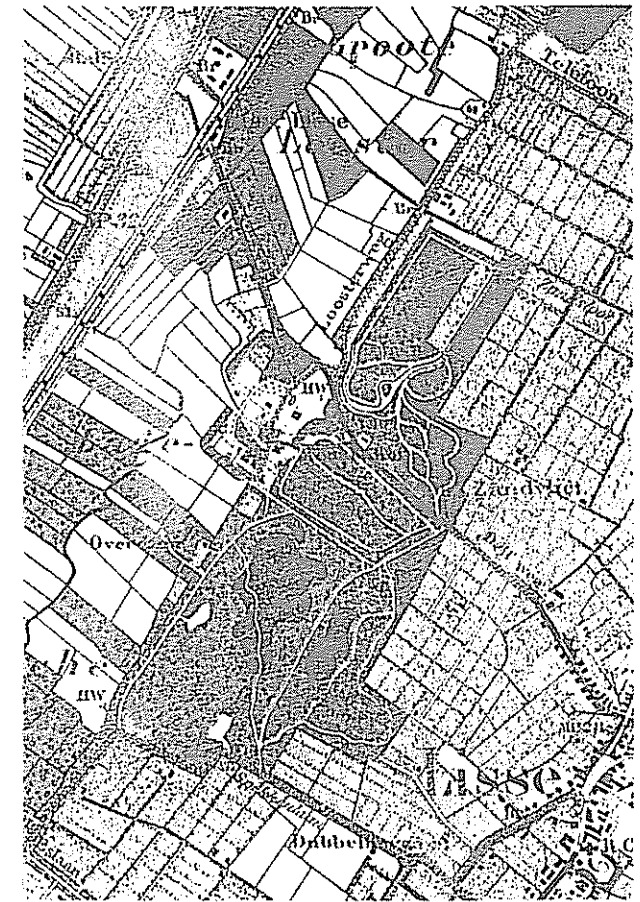

In de 18e eeuw wordt bij de landgoederen bos aangelegd. Topografische kaart 1900.

Drooglegging Haarlemmermeer

Door afkalving van de oevers wordt het Haarlemmermeer zo groot dat het een bedreiging gaat vormen voor de aanliggende cultuurgronden. In 1852 wordt het Haarlemmermeer ingepolderd.

Om de Ringdijk zo kort mogelijk te houden worden daarbij ook gronden die al droog liggen, zoals het Lisserbroek en het eiland Abbenes, in de inpoldering

De strandwallen van Noordwijk en Lisse worden met deze landgoedontwikkeling verdicht.

opgenomen. Deze gebieden zijn door hun afwijkende verkaveling nog altijd als zodanig herkenbaar. Anderzijds wordt het gebied van de Kagerplassen buiten de drooglegging gehouden.

Uitbreiding zandrijfgebied

In de tweede helft van de negentiende eeuw ontstaat een groeiende behoefte aan bollengrond. Grote gebieden worden vergraven, waarbij een dicht seitsel van brede strandwallen, maar ook de binnenduinrand en een deel van de duinen worden omgevoerd.

Hierbij ontstaan messcherpe overgangen tussen duin- en polderland. Grote delen van het strandwallengebied worden getransformeerd tot een vaartentijk zandrijflandschap.

Het zandrijfbedrijf blijft tot in de jaren dertig van deze eeuw voortgaan.

Flaamwinning

De vervuiling van het oppervlaktewater en de groei van de bevolking ropen midden negentiende eeuw de waterleidingbedrijven van de grote steden tot de winning van duinwater. In 1854 start de waterwinning in de duinen (Amsterdamse Waterleidingduinen). Eind negentiende eeuw wordt ook water gewonnen in het duningebied rond Wassenaar.

Onder de duinen heeft zich op grote diepte een voorraad zoet water verzameld die als een waterbel op het zoute zeeewater drijft. Dit grondwater is van uitstekende kwaliteit.

Zolang de waterleidingbedrijven niet meer water aan het duin onttrekken dan door neerslag wordt aangevuld blijft het natuurlijke watersysteem intact. Begijn deze eeuw neemt het verbruik echter sterk toe. Rond 1910 is de balans verstoord. Een verdrogting van de duinen en een verzouwing van de drinkwaterputten is het resultaat. Ter

compensatie van de verdrogting en om te voorkomen dat zout water uit diepere lagen opwelt wordt besloten de zoetwaterlens kunstmatig aan te vullen. Er wordt oppervlaktewater in het duningebied geïnfiltrerd. Dit water wordt opgevangen in kunstmatige duinmerctjes (duinen van Wassenaar/Karwijf) of lange infiltratiekanalen (Vogelenzang/Zandvoort).

Ondanks een voorzwaivering leidt de infiltratie van het oppervlaktewater tot een aantasting van het natuurlijk milieu. Het van nature voedselarme milieu wordt verrijkt, hetgeen een verrijking van de vegetatie tot gevolg heeft. Aanankelijk wordt de toename van het aantal plantensoorten, die met de verrijking gepaard gaat, positief beschouwd. Later blijkt dat de karakteristieke voedselarme dunvegetaties door de verrijking in het gedrang komen.

Bosbouw in de duinen

Eind negentiende/begijn twintigste eeuw is in de duinen met een tweeledig doel veel naaldbout aangeplant: om de verstuiving van de duinen tegen te gaan en voor de productie van mijnhout. In de jaren dertig worden veel opstanden weer verwijderd. De cultuur is mistikt als gevolg van verdrogting en insectenraai (dennenschelder).

2.2.6 Periode 1900-1945

Stedelijke expansie

Door de drooglegging van het Haarlemmermeer wordt de aanleg van nieuwe en kortere verbindingen mogelijk. Begijn 20e eeuw wordt dwars door de Haarlemmermeer de nieuwe hoofdverbinding naar Amsterdam (A4) aangelegd. Deze nieuwe lijn volgt niet langer het natuurlijk patroon.

Met deze nieuwe ontsluiting komt de kuststrook minder perifere te liggen. Het gebied wordt interessanter voor stedelijke ontwikkelingen. Leiden breidt uit buiten de vestingswallen. Dorpen in de buurt van de stad ontwik-

kelen zich tot forensenplaatsen. De oudste, zoals

Ontwikkeling van de weervat

Omstreeks de eeuwwisseling ontwikkelen Noordwijk en Karwijf zich tot familiebadplaatsen. Strand en duinen worden ontdekt als plek om te recreëren. In de jaren dertig komt het bolletoerisme op gang.

Psychiatrische ziekenhuizen

Begijn twintigste eeuw vestigen zich in het gebied psychiatrische ziekenhuizen: St Bavo (1914), Sancta Maria (1925), Willem van den Bergh (1924), Vogelenzang (1924).

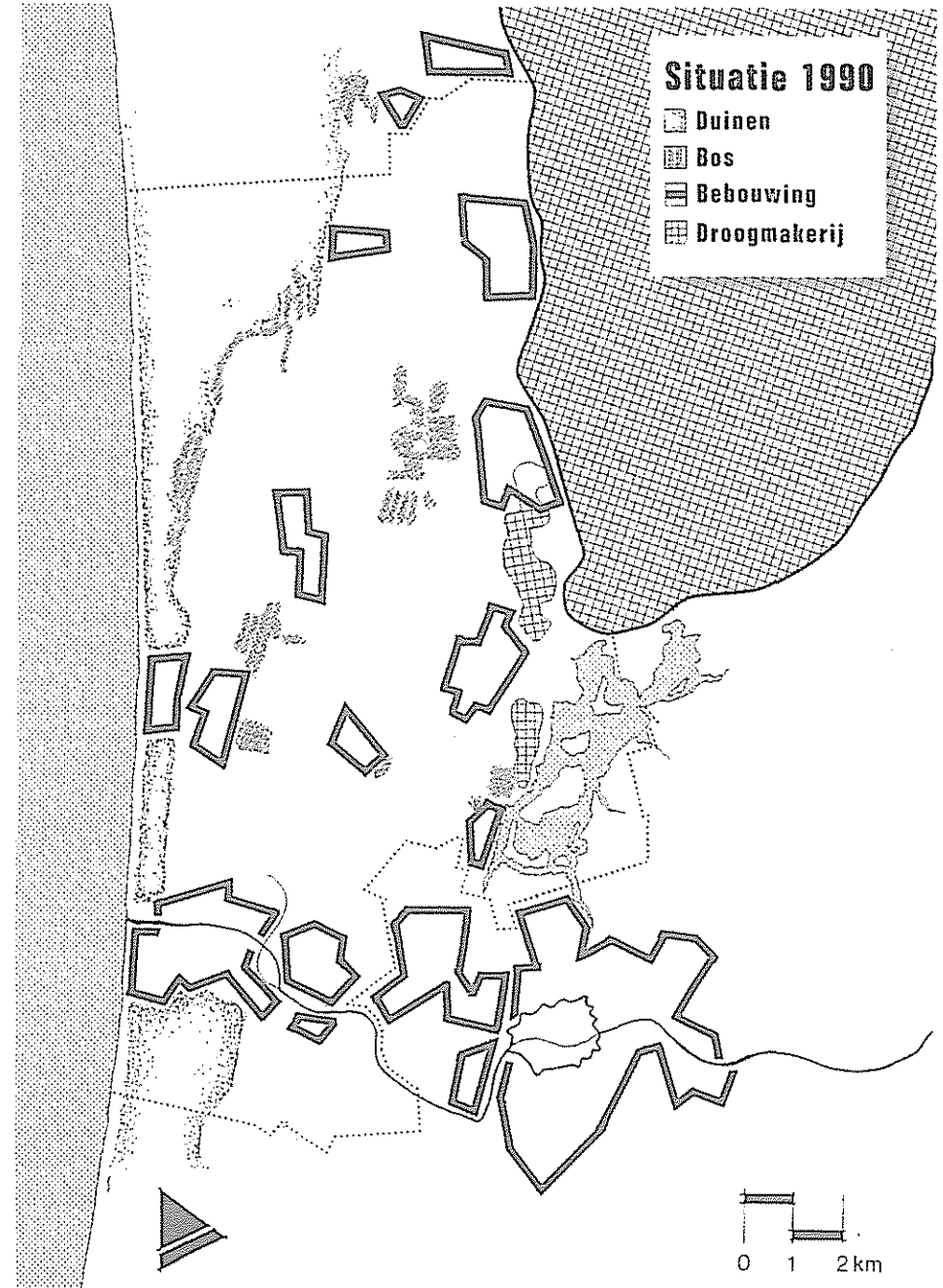
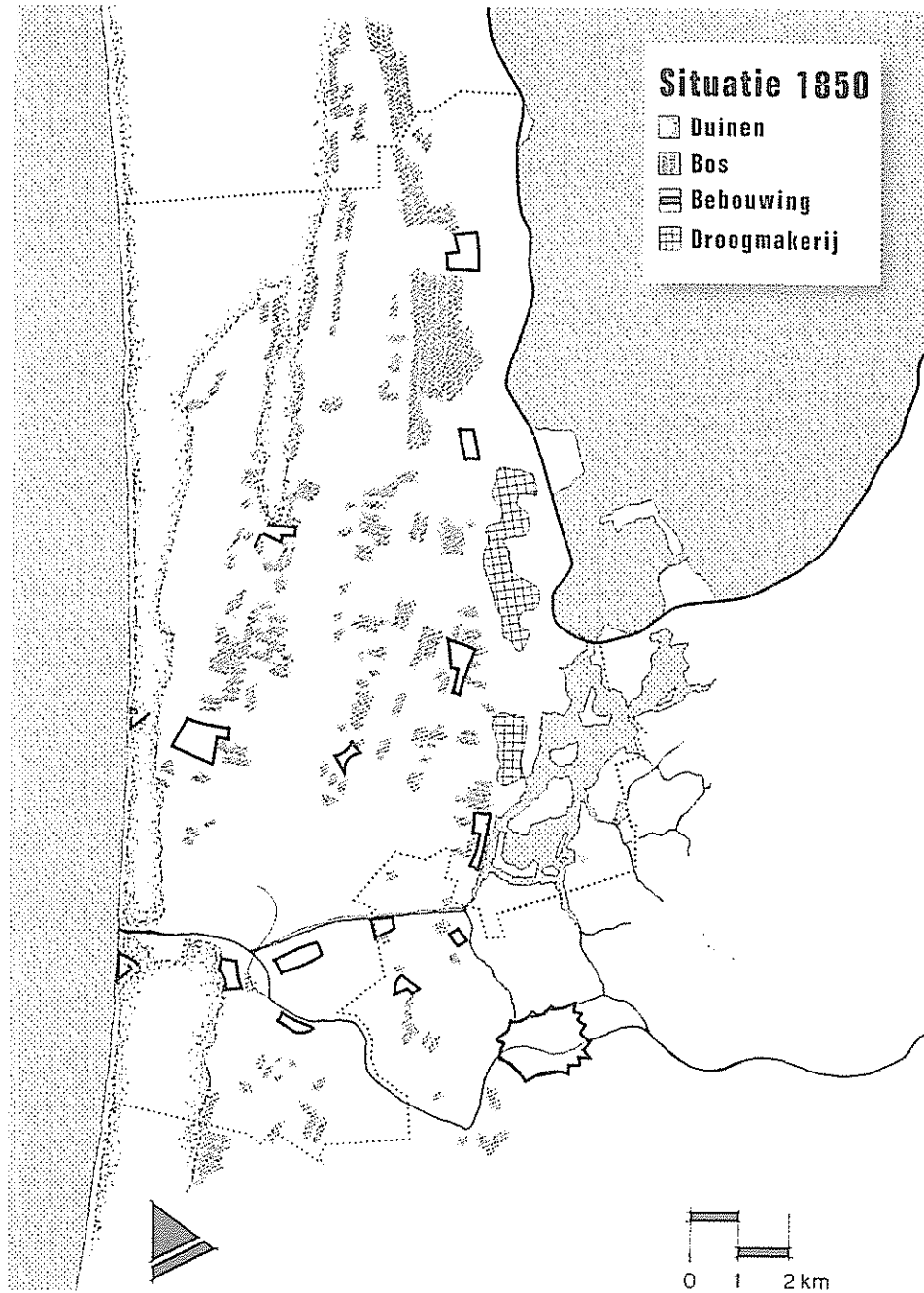
Deels betreft dit nieuwe bestemmingen op voormalige buitenplaatsen.

2.2.7 Na-oorlogse ontwikkeling

Verstedelijking

In de na-oorlogse periode neemt de stedelijke ontwikkeling een grote vlucht. Uitbreiding van de woningbouw en bedrijventerreinen vergt veel ruimte van het landelijk gebied. Het gebied raakt sterk onder de invloed van Leiden en Schiphol. Op de oevers van de Oude Rijn groeit de as Karwijf/Leiden uit tot een nagenoeg geheel verstedelijkte zone. Langs de A4 wordt de strandwal tussen Oegstgeest en Sassenheim getransformeerd tot een langgerekt bedrijventerrein.

Vanaf de zestiger jaren ontwikkelt zich in het beleid het ordeningsconcept van de Rijnstad en het completeren-ruite Groene Hart. Hierbij ontwikkelen de steden zich met name langs de belangrijkste vervoersaders waarbij het centrale middendeel zo veel mogelijk van verstedelijking wordt gevrijwaard. De Rijnstad groeit uit tot 'groene metropool' (Tunmers, 1992). Rond een agrarisch middengebied

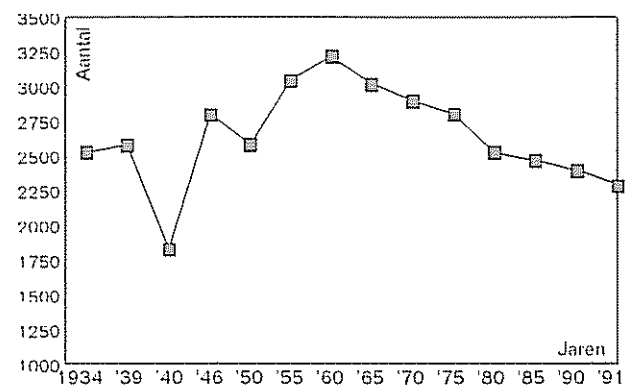
ontwikkelt zich een keten van min of meer complementaire stadsgewesten. Deze hebben verschillende functionele accenten; Hoofdstad, Hofstad en Havenstad. Tussen de stadsgewesten zorgen bufferzones ervoor dat de Randstad zich niet tot een aaneengesloten stedenring ontwikkelt, maar dat de verschillende onderdelen herkenbaar blijven (Tweede Nota Ruimtelijke Ordening, 1966, Nota Ruimtelijk Kader Randstadgroenstructuur, 1985).

Door de toegenomen kennis van techniek blijkt de gesteldheid van de ondergrond nauwelijks een belemmering voor een stedelijke inrichting. De ontwikkelingsrichting wordt meer bepaald door de aanwezige infrastructuur. De verstedelijking ontwikkelt zich in toenemende mate 'los' van de landschappelijke ondergrond.

Recreatie

Onder invloed van de toename aan vrije tijd, de groei van de mobiliteit en de economische groei neemt de recreatie in de Duin- en Bollenstreek toe.

In Noordwijk en Katwijk breidt het aanbod aan recreatievoorzieningen zich sterk uit.

Bloembollenareaal Bollenstreek Zuid-Holland (in ha)

In de duinen en langs de binnenduinstrand worden voorzieningen voor dag- en verblijfsrecreatie aangelegd. Daarnaast blijkt de bollenteelt het gebied een specifieke recreatieve aantrekkelijkheid te verschaffen. In de na-oorlogse periode neemt het bollen-toerisme in belang toe.

Landbouw

Tot 1960 breidt de bollenteelt zich in een hoog tempo uit. Met de techniek van het omspuiten zijn alle bodems met zand in de ondergrond om te vormen tot bollengrond. In een brede zone langs de kust worden graslanden omgezet tot bollengrond. Ten noorden van de lijn Sassenheim-Noordwijk ontstaat een nagenoeg aaneengesloten bollengebied. Inmiddels heeft de provinciale omspuitverordening hieraan vergaande beperkingen opgelegd.

Na 1960 neemt het bollenareaal als gevolg van de stedelijke ontwikkelingen gestaag af. In de Duin- en Bollenstreek verschuift het accent van productiecentrum naar handelscentrum voor de bollenteelt. Dit heeft een toename van de bebouwing (ondersteunend glas, opslagbedrijven, expeditiecentra) tot gevolg.

Verspreid over het gebied ontwikkelt zich, gekoppeld aan de bloemteelt, glastuinbouw. Bij Rijnsburg ontstaat een geconcentreerd glastuinbouwgebied.

Natuurdenken

Als reactie op de snelle ontwikkelingen in het grondgebruik en het daarmee gepaard gaande verlies aan natuurwaarden ontstaat een actief natuurbeleid.

De natuur heeft -met het Natuurbeleidsplan en het Nationaal Milieubeleidsplan- een eigen plaats veroverd in de Ruimtelijke Ordening.

In de Duin- en Bollenstreek zijn natuurreservaten en beheersgebieden aangeduid. Op dit moment wordt gezocht naar mogelijkheden om te komen tot een hechte ecologische hoofdstructuur waarin de belangrijkste natuurkernen via 'verbindingszones' met elkaar worden

verbonden. Daarnaast streeft men naar een hernieuwde integratie van natuur en landbouw middels de instelling van teelt- en spuitvrije zones, maar ook door het stimuleren van natuurvriendelijk beheer van slootkanten en perceelsranden.

3

Beleid

3.1 Inleiding

Het Pact van Teylingen en het streekplan Zuid-Holland West zijn richtinggevend voor de uitwerking van het landschapsbeleidsplan.

In het Pact zijn de beleidsuitgangspunten zoals die zijn vastgelegd in de verschillende rijks- en provinciale nota's verwerkt.

Het streekplan is nauw op het Pact afgestemd. In een enkel geval geeft het streekplan ten aanzien van onderdelen een iets scherper gestelde formulering, zonder dat dit aanleiding geeft tot ernstige discrepanties. Eerder is sprake van een aanvulling.

In dit hoofdstuk wordt aangeduid wat volgens Pact en streekplan de inrichtingsopgave voor het landschapsbeleidsplan is.

3.2 Het Pact van Teylingen

3.2.1 Het belang van natuur en landschap

Tussen behoud en ontwikkeling

Het Pact hecht bijzondere betekenis aan natuur en landschap.

De Duin- en Bollenstreek kent een mooi en gevarieerd landschap. Naast de bollenvelden zijn er de landgoederen, de duinen en aan de oostkant de Kagerplassen.

Samen vormen zij een kleurrijk mozaïek.

Het landschap van de Duin- en Bollenstreek heeft een eigen, kenmerkende identiteit die waard is te worden behouden.

Naast behoud moet er ruimte zijn voor ontwikkeling. Alleen dan kan worden voorkomen dat de streek, zo dat

al niet is begonnen, in een neerwaartse spiraal terecht komt.

De druk op de grond

Belangrijk probleem binnen de Duin- en Bollenstreek is de druk op de grond. Op een relatief beperkt gebied komt een grote verscheidenheid aan functies samen: bollenteelt, weidebouw, glastuinbouw, wonen en werken, recreatie en toerisme, natuur en landschap.

Met uitzondering van natuur en landschap hebben al die functies de natuurlijke neiging om te groeien, zij claimen ruimte voor een verdere economische ontwikkeling. Maar ook de natuur claimt meer ruimte, voor een goed functioneren is een zeker minimumareaal vereist en moeten de verschillende gebieden met elkaar in verbinding staan.

De verschillende functies dreigen in elkaars vaarwater te geraken; elkaar in hun ontwikkeling te blokkeren. In een dergelijke situatie, waarbij de vraag naar ruimte veel groter is dan beschikbaar, zijn de economisch sterke functies in het voordeel. Wanneer men aan dit proces geen sturing geeft dreigen de economisch zwakke functies als natuur en landschap in het gedrang te komen. Het Pact onderkent dit probleem, en zoekt naar een evenwicht waarin alle functies zich kunnen ontplooiën, tot hun recht komen.

Van 'groeien' naar 'bloeien'

Het Pact geeft aan dat er gewoonweg geen ruimte is om te blijven groeien. Het gebied zal niet groter worden dan het nu al is.

In plaats daarvan kiest het Pact voor een verbetering van kwaliteit. Van 'groeien' naar 'bloeien'. Dit betekent een omschakeling in het denken. Het Pact spreekt zelfs van een 'trendbreuk' met het verleden.

Het Pact ziet geen alternatief. De weg waarbij de verschillende sectoren ieder voor zich naar nieuwe mogelijkheden zoeken levert uiteindelijk alleen maar verliezers op. Het landschap slijt dicht, de natuur verarmt en het

bollencomplex verliest het uiteindelijk van andere krachten als de verstedelijking.

De economische betekenis van natuur en landschap

Het Pact hecht grote waarde aan de kwaliteit van natuur en landschap. Niet alleen vanwege hun intrinsieke waarden, maar ook vanuit een economisch oogpunt.

Het Pact benadrukt dat een aantrekkelijk landschap ook in economisch opzicht van onschatbare waarde voor de streek is.

Een aantrekkelijke Duin- en Bollenstreek biedt een unieke commerciële kans om producten en bedrijven uit de streek van een meerwaarde te voorzien. Dit leidt tot nieuwe perspectieven voor de gehele agrarische sector in de streek.

Het Pact stelt dan ook onomwonden dat in het landschap moet worden geïnvesteerd. Het beschouwt de Duin- en Bollenstreek als een 'product', evenals de Veluwe, de Wadden of Zuid-Limburg. De opstellers van het Pact verwachten dat elke streek in de toekomst zich sterker zal gaan profileren om haar aantrekkelijkheid te vergroten. De streek die het het beste doet krijgt de meeste aandacht en kan rekenen op succes.

Het opwaarderen van de streek

Het Pact kiest nadrukkelijk voor een wervend, gezamenlijk toekomstperspectief.

'Binnen dat toekomstperspectief wordt gekozen voor handhaving en verbetering van het bollencomplex en dat binnen een duurzame context. In dat perspectief is er ook volop ruimte voor de toeristen- en recreatiesector. De kernen blijven vitaal, er is en blijft voldoende werkgelegenheid. In dat perspectief krijgen de natuur en ecologie ook weer een kans en wordt het kenmerkende landschap dat de Bollenstreker zo koestert gehandhaafd en zo mogelijk verbeterd.'

Binnen bovenstaand toekomstperspectief is het landschap

niet meer het 'appeltje voor de dorst' voor toekomstige stedelijke functies. Het landschap is een wezenlijk kenmerk van de streek, dat mooi is om te vertoeven, dat daarom ook zo moet blijven en dat ook in economisch opzicht van onschatbare waarde is. In dat landschap moet worden geïnvesteerd.

Dat geldt ook voor de natuur in het gebied. De kwaliteit van de landgoederen dient verbeterd te worden, de natuurgebieden dienen met elkaar te worden verbonden en er is plaats voor nieuwe natuurontwikkeling van unieke kwaliteit op kansrijke locaties, ook als dat ten koste gaat van kostbaar bollenareaal.

3.2.2 Specifieke aandachtspunten

Het Pact van Teylingen vertaalt bovenstaande toekomstvisie in een aantal afspraken. Het is de opgave voor het landschapsbeleidsplan om aan deze afspraken een concrete ruimtelijke uitwerking te geven.

Voor het landschapsbeleidsplan zijn met name die afspraken van belang die richting geven aan de ruimtelijke planvorming. In het navolgende worden de voor het landschapsbeleidsplan relevante afspraken op het gebied van bollenteelt, gespecialiseerde glastuinbouw, wonen, landschap, recreatie en toerisme, natuur en ecologie op rij gezet.

Bollen en Bollencomplex

Uitgangspunt bij het Pact is om het bollencomplex voor de langere termijn in de streek te handhaven en te verbeteren. Om de centrumfunctie te kunnen behouden is behoud, en zo mogelijk aanvulling, van het teeltareaal noodzakelijk.

De teelt dient binnen afzienbare termijn in een 'duurzame' context te geschieden. Eén van de mogelijkheden om die duurzaamheid te bereiken is de watersysteembenadering.

Verweven in en met het bollenareaal moeten ecologische verbindingen tussen de natuurgebieden worden gerealiseerd.

Om het landschap open te houden dient de gespecialiseerde glastuinbouw van de bollengronden geweerd te worden. Er wordt naar gestreefd om de reeds in het bollengebied gevestigde bedrijven op termijn uit te plaatsen.

Het Pact streeft er naar om het bollencomplex voor de sector tot voorbeeldgebied te verheffen. Binnen de contouren van deze nieuwe functie moet een opwaardering van de omgeving plaatsvinden.

Gespecialiseerde glastuinbouw

De gespecialiseerde glastuinbouw is onderdeel van het bollencomplex.

Het Pact stelt dat een groot deel van de glastuinbouw aan een grote opknopbeurt toe is. De oude kassenteelt kan plaats maken voor een nieuwe teelt die productiever en schoner wordt.

De gespecialiseerde glastuinbouw in Rijnsburg en Valkenburg moet worden behouden en zo mogelijk worden versterkt. Speerpunt in behoud en versterking van de Rijnsburgse/Valkenburgse glastuinbouw is het met kracht ter hand nemen van vernieuwing, revitalisering en verdichting van het bestaande, verouderde glascomplex. De nieuwe en vernieuwde glastuinbouw zal daarnaast gerealiseerd dienen te worden binnen een landschappelijke inbedding. Bovendien zal er een -al dan niet verweven- relatie worden gelegd met de (andere) vormen van verstedelijking en ecologie.

Wonen

Het Pact wijst grootschalige verstedelijking van de Bollenstreek van de hand. De streek wil maximaal in de eigen woningbehoefte voorzien. Daarom wordt beperkt ruimte geboden voor een groei van de kernen binnen een vastgestelde 'verstedelingscontour'. Voor Voorhout is deze contour nog niet eenduidig bepaald. Hier is sprake van een 'stippelcontour' die uitwerking behoeft.

Vanwege het verstedelijkte karakter van de zuidelijke Bollenstreek (relatief veel ruimte voor glas, wonen, bedrijfsterreinen en infrastructuur) vraagt het Pact om extra aandacht voor een groene geleiding (relatie rood/groen bijvoorbeeld door een rood/groene cascade-nadering). Deze groene geleiding is wenselijk uit oogpunt van stedelijke kwaliteit en ecologie. Daarnaast pleit het Pact voor de realisering van landschappelijk-recreatieve voorzieningen in en nabij de woonkernen, met name ten behoeve van het recreëren in de eigen woonomgeving.

Landschap

Het Pact geeft concreet aan dat moet worden geïnvesteerd in landschappelijke kwaliteit. Een aantrekkelijk landschap is van groot belang voor een goed toekomstperspectief van de streek. Het Pact meent dat het landschap door de volgende afspraken/maatregelen kan worden behouden en verbeterd:

- versterking en accentuering van de noord-zuid landschapsstructuur.
- tegengaan van een verdere verdichting van de open strandvlakten door bedrijfsbebouwing, kassen en andere lintbebouwing;
- het aanbrenge van kavel- en wegbeplantingen op de strandwallen;
- het aanbrenge van beplantingen op de erven;
- aankleding van het landschap door inpassing landschapsverstorende elementen;
- behoud, versterking en herstel van de waardevolle landschappelijke eenheden, alsmede landschapsecologische relaties;
- behoud van de landgoedcomplexen;
- behoud, versterking en herstel van zichtlijnen;
- behoud en versterking van de bufferzones tussen de kernen en de overgangen tussen natuurgebieden en cultuurgebieden;
- behoud van het bollenteeltgebied en de waardevolle graslanden;
- bescherming/regeneratie van de duinen.

Een belangrijk landschappelijk aspect is de handhaving van de openheid.

Ten aanzien van het ondersteunend glas is afgesproken dat per bedrijf maximaal 3.000 m² mag worden gerealiseerd, behalve in de 'vrijwaringszone ondersteunend glas' waar geen opgaand glas is toegestaan.

Daarnaast bepleit het Pact zoveel mogelijk uitplaatsing van functioneel met het landschap strijdige bedrijven. Uitplaatsing kan geschieden naar -uit landschappelijk oogpunt- minder waardevolle snipperlocaties of naar bedrijfsterreinen.

Daarbij wordt er naar gestreefd de vrijkomende bebouwing te saneren.

Recreatie en toerisme

Het bollentoeerisme is een belangrijk onderdeel van het bollencomplex.

De aanwezigheid van een fijnmazig netwerk van voet- en fietspaden bevordert het toerisme en de recreatie. Het Pact streeft een verdere uitbouw van dit netwerk na.

Natuur en Ecologie

Het Pact beschouwt natuur als een onlosmakelijk onderdeel van het landschap van de streek. Natuur geeft een kwalitatieve, recreatieve en economische impuls aan de gehele streek. Bovendien maakt het -in groter verband- deel uit van de ecologische hoofdstructuur. Daarin moet worden geïnvesteerd om die te verbeteren.

Natuur is niet alleen van betekenis voor de flora en fauna in het gebied, maar -mits extensief gebruikt- ook voor de dagrecreatie van de inwoners van de streek en van de bezoekers en zij ondersteunt het toerisme en de congressfunctie.

Het Pact wil de natuur in de streek verbeteren door realisering van een aantal ecologische verbindingen. Het gaat deels om een aantal 'natte' en deels om een aantal 'droge' verbindingen. Bij natte verbindingen gaat het niet alleen om de waterloop, maar ook om de boorden langs de waterlopen (moeras- en oeverzones).

Bij De Zilk en De Ruigenhoek wordt een hydrologische bufferrandzone ontwikkeld teneinde de kwel (die wordt verwacht na stopzetting van de grondwaterwinning in de duinen) op te vangen en ecologisch te gebruiken.

Nabij Lentevreugd wordt 60 ha natuurontwikkeling gerealiseerd. Hier ligt de nadruk van de ontwikkeling van aan kwel gebonden natuurwaarden en herstel van de oorspronkelijke relatie tussen inzijs- en kwelgebied.

Het Pact streeft naar een meer aaneengesloten natuurontwikkeling in de duinen nabij Noordwijk. Daartoe worden enkele met de natuur strijdige functies (campings, zweefvliegveld, grondwaterwinning, een aantal verspreid gelegen bollenvelden) uitgeplaatst.

Het Pact streeft naar een meer aaneengesloten natuurontwikkeling rond de landgoederen door aankoop van de in die landgoederen verweven bollengronden, waarna de functie meer in overeenstemming wordt gebracht met de natuurwaarden.

Tenslotte streeft het Pact naar behoud en versterking van de waardevolle graslanden. Hier dient nadere uitwerking te worden gegeven aan natuurvriendelijk beheer van oevers, houtwallen, erf- en wegbepantelingen, zoveel mogelijk door de agrariërs zelf ('boeren natuur').

Water en Milieu

Het Pact streeft naar een duurzame ontwikkeling, ook op het gebied van de milieukwaliteit. Daartoe wordt gestreefd naar toepassing van de watersysteembenadering. Gestreefd wordt naar het creëren van grotere gebieden met één en dezelfde hoofd functie (bollengebieden, natuurgebieden, weidegebieden) danwel combinatie of verweving van functies die gelijke eisen stellen aan waterkwaliteit en waterkwantiteit.

Tussen functies die elkaar wat betreft waterkwaliteit slecht verdragen worden scherpe overgangen vermeden. Zo beveelt het Pact aan om een combinatie van de functies 'voedselarme natuur' en 'bollenteelt' te voorkomen en anders een bufferzone tussen deze functies aan te houden.

3.2.3 Conclusie

Het Pact kiest voor een gezamenlijk toekomstperspectief waarin het begrip kwaliteit centraal staat. Het Pact hecht niet alleen aan de kwaliteit van de Duin- en Bollenstreek als productiegebied, maar evenzeer aan de kwaliteit van haar natuur en landschap.

Zij ziet natuur en landschap ook als economische functies. Een aantrekkelijke Duin- en Bollenstreek geeft het gebied in zijn totaliteit letterlijk een 'meerwaarde'.

Het Pact roept dan ook alle partijen op om gezamenlijk te komen tot een 'opwaardering van de streek'.

Het Pact stelt het begrip kwaliteit centraal. Het is ook om die reden dat niet expliciet wordt aangegeven hoeveel hectaren er nodig zijn om aan een dergelijke opwaardering gestalte te geven. In de Nota van Beantwoording bij het Pact is een globale indicatie gegeven van de oppervlakte die nodig wordt geacht om de droge en natte verbindingen te realiseren. Het betreft hier circa 54 ha, maar dat is uitsluitend voor de ecologische verbindingzones.

Voor een landschappelijke opwaardering is meer nodig. Over hoeveel meer laat het Pact zich niet uit. Waar het primair om gaat is dat de kwaliteitsdoelstelling wordt gehaald.

Tegelijkertijd geeft het Pact nadrukkelijk aan dat er maar op beperkte schaal ruimte is om verschuivingen in het grondgebruik te doen plaats vinden, en dat in ieder geval de toekomstmogelijkheden voor het bollencomplex nauwlettend in het oog moeten worden gehouden. Wat dat betreft is de boodschap van het Pact duidelijk. De opgave is om met vrij sobere maatregelen, die een relatief beperkt ruimtebeslag vergen, de landschappelijke en ecologische kwaliteit van de Duin- en Bollenstreek substantieel te verbeteren.

In 1995 is het ontwerp-streekplan Zuid-Holland West opgesteld. In mei 1996 is de streekplanberzetting vastgesteld. In het streekplan zijn de afspraken uit het Pact van Feylingen verwerkt. In die zin zijn er geen discrepanties. Voor de Duin- en Bollenstreek is het beleid gericht op landschapsbehoud. Van groot belang is het zoveel mogelijk handhaven van de openheid. In dit verband zijn de aangescherpte glasegging en de verschedelijkingsscontouren van belang. Zeer kwetsbaar zijn de graslanden en de overige gebieden die nog een overwegend zeer open karakter hebben. Dit betreft een ruime zone rondom de Keukenhof en de Lageveense Polder, waar uitbreiding van het glasearaal ongewenst is. In iets mindere mate geldt dit voor de omgeving van de overige landgoederen en de gehele binnenduinrand. Vanuit landschappelijke overwegingen is het te allen tijden gewenst de bouw van kassen zoveel als mogelijk aan bestaande bebouwingssloten te koppelen. Ook is een strengere regulering van wel en niet aan de bollensector verwanter bedrijvigheid gewenst. Hiervoor worden speciale bedrijventerreinen aangewezen. De belangrijkste graslanden zijn onder de werking van de Relatiora en/of de provinciale landschapsverordeningen gebouwd. Dit laatste houdt in dat deze niet mogen worden omgespoeld en behoude van bollengrond.

Overige landschappelijke kwaliteiten in de Bollenstreek die behouden dienen te blijven zijn onder andere de landgoederen, de zichtlijnen op de duinen, de hoogtelagen wegen als restauranten van de strandwallen en de geldingszones tussen de kernen. Vanuit cultuurhistorisch oogpunt is het behoud van de bollencultuur bijzonder belangrijk. De bollenvelden op afgegraven duinengebied met daartussen de wegen op

niet afgegraven duinresten vormen een zeldzaam landschap van cultuurhistorische waarde. Hoewel dit niet leidt tot wettelijke bescherming van het gebied richt de provincie zich wel op het behoud van de bollenschuren. De monding van het Oude Rijngebied kenmerkt zich door openheid, waardoor fraaie uitzichten op het duingebied mogelijk zijn. Mede hierin is een verdere uitbreiding van de glastuinbouw in noordelijke richting ongewenst.

Ook de Kagerplassen kenmerkt zich door openheid. Bijzonder is de afwisseling van water en land, waarbij sprake is van een grillige mozaïekverkeveling afgewisseld met een slagenverkeveling. Belangrijk is het tegengaan van voorkomen van visuele verschedelijking en uitbreiding van de verblijfsrecreatie met inbegrip van vaste ligplaatsen. Het streekplan streeft naar behoud van de volgende nog aanwezige, al dan niet recreatief en/of natuurwetenschappelijk te versterken, landschappen:

- het duingebied van de Bollenstreek;
- het hollengebied, de bossen en de landgoederen tussen Hilligom/Lisse/Sassenheim/Noordwijkhout en De Zijk;
- het plassengebied.

Het recreatiebeleid richt zich op het behoud en versterking van de recreatief/toeristische kwaliteiten van het gebied. Dit houdt onder meer in het waarborgen van de natuur- en landschapswaarden van het duingebied dat tevens, door een goede zonering, optimaal behout moet kunnen worden voor extensieve, op natuur- en landschapsbeleving gerichte vormen van recreatie. Ten aanzien van de verblijfsrecreatie ligt het accent op afzondering en waar nodig kwaliteitsverbetering van het bestaande aanbod. Teneinde in de toekomst de druk op het duingebied niet te hoog te laten oplopen, moeten in het aangrenzende achterland en in aansluiting op de bestaande landgoederen nieuwe recreatiegebieden tot stand worden gebracht. Deze hebben tot doel de druk op de aanwezige natuurgebieden af te leiden. Tevens is het wenselijk de kustomsluiting te verbeteren met name voor wielrijders en voetgangers om zo een betere spreiding van het bezoek over het strand en de Bollenstreek te bewerkstelligen.

In het plassengebied wordt, met het oog op de aanwezige natuur- en landschapswaarden, gestreefd naar een goede zonering van de watersport en de daarmee samenhangende verblijfsrecreatie. Voor de landgebonden recreatie is de uitbreiding en koppeling van de diverse soorten routes (wandelen, fietsen, kanôën) een belangrijk onderdeel van het provinciaal beleid.

Het streekplan acht het van het grootste belang dat het landelijk gebied van Warmond wordt veilig gesteld. Dit houdt tevens in dat ook aan de recreatie beperkingen moeten worden opgelegd.

Het recreatiebeleid voor de Leidse stadstregio streeft naar recreatief-ecologische overgangen tussen stadstranden en de aangrenzende duin- en veenwidedgebieden. Voor intensieve vormen van recreatie en de dagelijkse recreatieve activiteiten dienen mogelijkheden in en langs de stadstrand te worden geschapen.

Het streekplan geeft op kaart aan wat bollentelegebied is en wat agrarisch gebied is met natuur- en landschapswaarden. Een deel van het bollentelegebied is, analoog aan het Pact, aangewezen als landschappelijke uitwerkingzone. Ook geeft het streekplan aan waar mogelijkheden zijn voor de ontwikkeling van een nieuwe glastuinbouwgebied en voor agrarische bedrijventerreinen. Deze laatste zijn mede bedoeld voor uitplaatsing van niet-grondgebonden

bedrijven welke zich in het bollenteeltgebied hebben gevestigd.

Daarnaast geeft het streekplan de verstedelijkingscontouren aan. De uitbreiding van de kernen dient binnen deze strikt afgebakende lijnen plaats te vinden. Alleen voor Voorhout is deze contour nog niet eenduidig bepaald. Hier geeft de streekplanherziening nog een 'stippelcontour' aan.

Het streekplan maakt onderscheid tussen 'eco-aders' en 'groene aders'. De eco-aders komen op hoofdlijnen overeen met de ecologische verbindingen zoals aangegeven in het Pact. De 'groene aders' vormen hierop een aanvulling, zij hebben meer een functie als recreatieve verbinding.

Het streekplan geeft het gebied tussen Hillegom en Bennebroek en het gebied direct ten zuiden van Lisse (in een schil rond het nieuw te ontwikkelen glastuinbouwgebied) aan als 'ontwikkelingszone recreatie, natuur en landschapsbouw'.

4

Landschap in verandering

Vergelijkende kaartstudie

Mensen zijn geneigd hun landschap als een gegeven te beschouwen.

Landschap, dat is er toch?

Men denkt over het landschap als iets dat er altijd is geweest en er ook altijd wel zal zijn.

Dikwijls beseft men onvoldoende dat dat landschap in ontwikkeling is, en dat men die ontwikkeling kan sturen.

Hoe snel die ontwikkelingen kunnen gaan toont dit hoofdstuk aan de hand van een aantal kaartvergelijkingen.

Steeds worden twee identieke kaartuitsneden naast elkaar gezet. De eerste uitsnede toont het kaartbeeld van begin deze eeuw (omstreeks 1910). De tweede uitsnede laat hetzelfde gebied zien, maar dan aan de hand van de kaart van 1990.

En dan blijkt hoe snel in een periode van circa 80 jaar die ontwikkelingen kunnen gaan. Hoe ingrijpend een gebied in een mensenleven tijd kan veranderen.

Soms is het bijna niet te geloven dat het om hetzelfde gebied gaat. Dan bieden slechts enkele 'onveranderbare' gegevens houvast bij de herkenning. Herkent men aan de ligging van de trekvaart, aan de loop van de Oude Rijn of het tracé van de spoorbaan dat het inderdaad om hetzelfde gebied gaat.

Hele duinenrijen blijken afgegraven, en in het enthousiasme heeft men de graafwerkzaamheden maar direct tot diep onder het maaiveld voortgezet (Oosterduinse Meer).

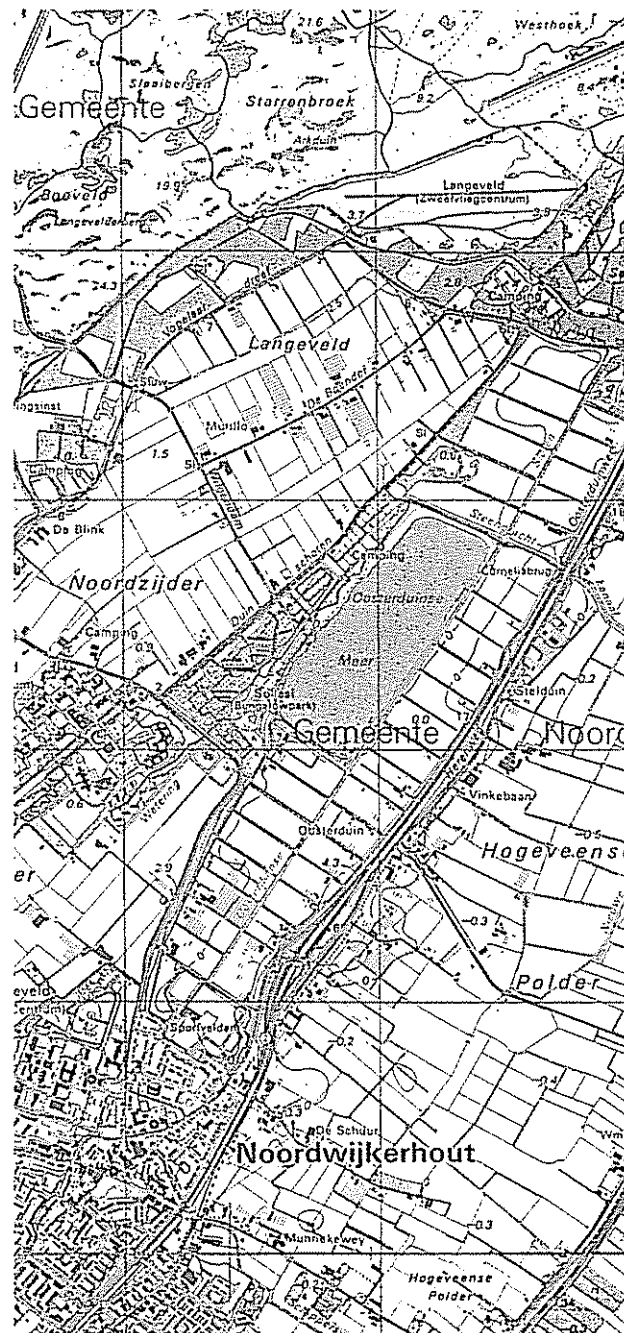
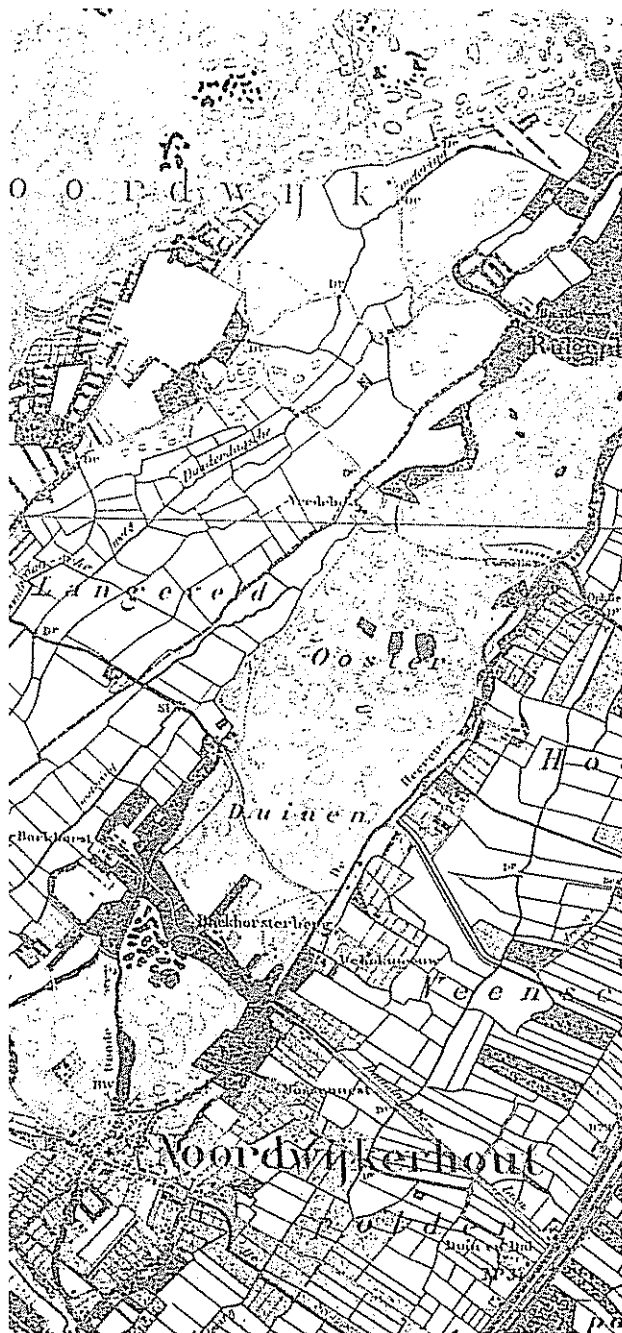
Ook gebieden waarvan men denkt 'hier zal toch niet

zoveel gebeurd zijn' blijken ingrijpend veranderd. Het ogenschijnlijk verstilde landschap ten oosten van Warmond blijkt een heel wat dynamischer recent verleden te kennen dan men op het eerste gezicht zou vermoeden. Begin deze eeuw lag Warmond nog niet aan het water. 't Joppe is pas omstreeks 1970, als zandwinning voor de Merenwijk in Leiden, gegraven.

Dit hoofdstuk heeft tot doel aan te geven hoe verbazend snel ontwikkelingen kunnen gaan. Zij toont de ontwikkeling 1910-1990.

Maar tegelijkertijd moet men bedenken dat men die ontwikkelingen ten dele kan sturen. In die zin geeft de kaartvergelijking reden tot overpeinzing.

Hoe zouden wij willen dat het landschap er over 80 jaar uitziet, de ontwikkeling 1990-2070, en welke eerste, belangrijke, stappen kunnen we daar nu, in het kader van de uitvoering van het Pact van Teylingen, in nemen ?

Kaartbeeld Oosterduinen

Op de kaart van 1910 hebben de Oosterduinen nog hun oorspronkelijke vorm. Pas in deze eeuw is het duingebied/strandwal bijna geheel afgegraven ten behoeve van de bollenteelt. Het is daarmee één van de laatste strandwallen in de Duin- en Bollenstreek die is afgezaagd. Thans is het één van de beste bollengronden in de streek. De strakke, geometrische verkaveling is kenmerkend voor het zanderijlandschap.

Het Oosterduinse Meer is ontstaan door een meer recente winning van ophoogzand. Aan de westrand van het meer heeft de verblijfsrecreatie zich ontwikkeld.

Ook in de binnenduinrand en in het duingebied zelf hebben zich verschillende vormen van recreatie ontwikkeld. Voorbeelden daarvan zijn het zweefvliegveld en de camping.

Opvallend in het kaartbeeld is dat de overgang van strandwal naar standvlakte nog steeds herkenbaar is in de ligging van oude en nieuwe wegen.

Tot slot toont de vergelijking van de kaartbeelden de sterke groei van Noordwijkerhout.

Kaartbeeld Katwijk

Vergelijking van het huidige kaartbeeld met dat van begin deze eeuw leert hoe ingrijpend het landschapsbeeld kan veranderen.

Op de kaart van begin deze eeuw zijn Katwijk en Valkenburg nog kleine dorpen aan de oevers van de Oude Rijn. Inmiddels is de oeverwal van de Oude Rijn sterk verstedelijkt.

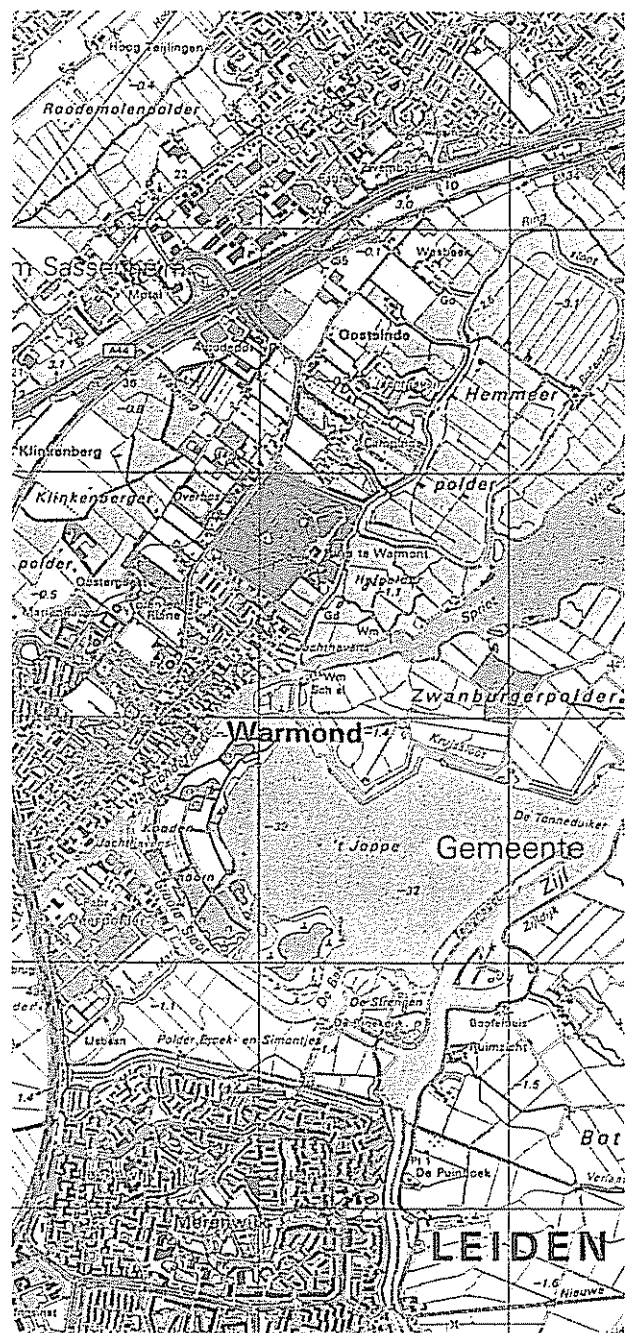
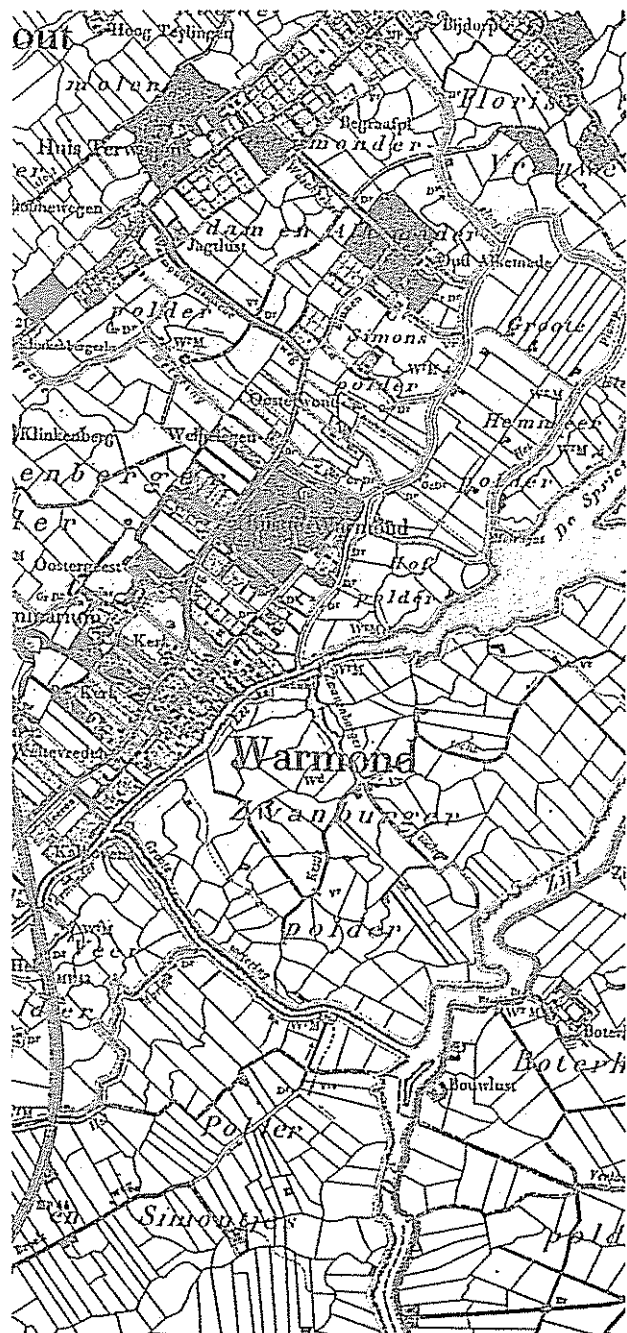
Ook de glastuinbouw heeft zich langs de oevers van de Oude Rijn ontwikkeld. De glastuinbouwcomplexen vormen grote glazen vlakken in het stedelijke mozaïek. Grootchalige functies als het vliegveld, de zandwinplas en de bloemenveiling hebben de estuariumvlakten geoccupeerd.

Uitgestrekte woonwijken en ruime industrieterreinen vullen de voormalige legten.

De loop van de Oude Rijn is in het kaartbeeld nog vaag terug te vinden. In het landschap zelf is de aanwezigheid van de Oude Rijn nauwelijks meer herkenbaar.

Langs de oevers van de rivier heeft een sterke verdichting plaatsgevonden; er zijn grootchalige loodsen geplaatst, kassen gebouwd en nieuwbouwwijken ontwikkeld.

De Oude Rijn heeft zijn structurerende betekenis in de ruimtelijke opbouw van het gebied verloren.

Kaartbeeld Warmond

Warmond ligt op de overgang van de oudste, meest landinwaarts gelegen, strandwal naar het Hollands-Utrechts veencomplex. Het dorp heeft de kenmerkende opbouw van een dubbellint. Het eerste lint loopt over de strandwal, het tweede op de overgang naar het veenweidelandschap.

De kaart van begin deze eeuw toont hoe de strandwal sterk was verdicht door erfbeplanting, landgoedbossen en houtsingels. Deze verdichting vormt een sterk contrast tot de weidsheid van het aangrenzende veenweidegebied.

Het kaartbeeld 1990 toont ook hier ingrijpende veranderingen.

Door de ontwikkeling van de recreatieplas 't Joppe in de Zwanburgerpolder is Warmond direct aan de Kagerplassen komen te liggen. De oevers en eilanden van de Kagerplassen zijn ingericht voor de recreatie.

Door de aanleg van de A44 ligt Warmond nu enigszins geïsoleerd van de rest van de Duin- en Bollenstreek.

De landgoedbossen van Huis te Warmont en Oogstgeest verschaffen het gebied nog altijd een zekere allure.

Door de sterke verstedelijking van Leiden, de aanleg van de Merenwijk, heeft het veenweidegebied veel van zijn kenmerkende openheid verloren.

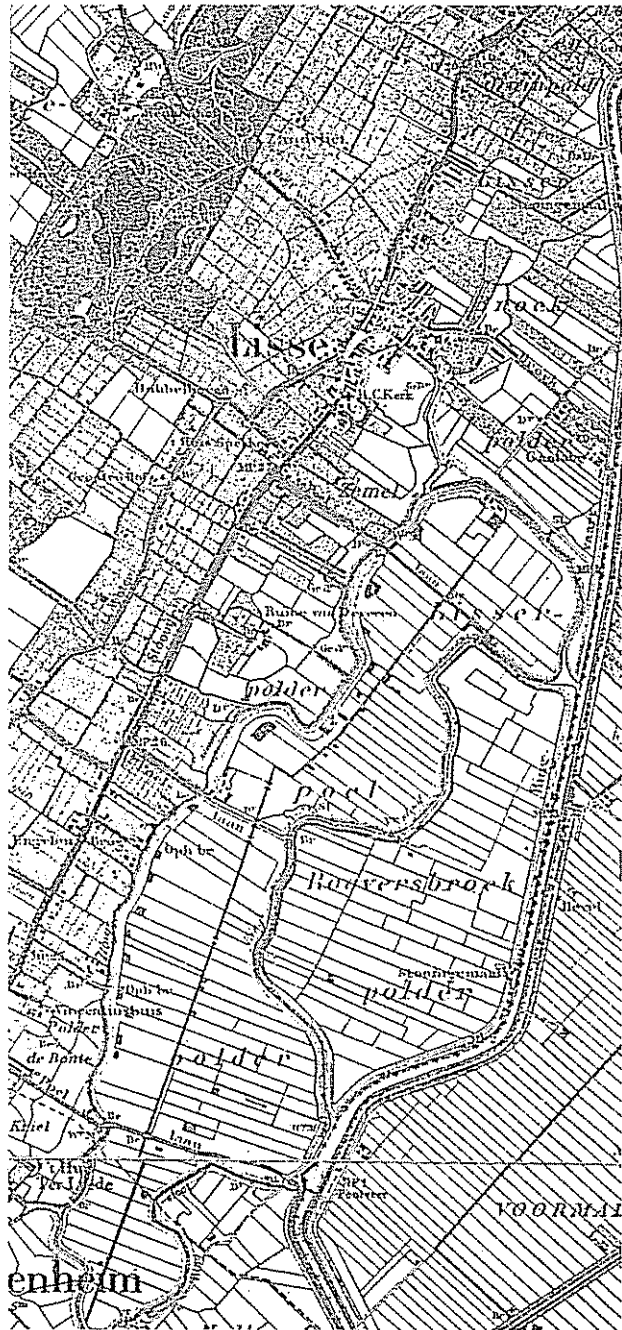
Wel hebben de kleine droogmakerijen Hemmeerpolder en Hofpolder hun oorspronkelijke karakter gaaf behouden.

Kaartbeeld Keukenhof

In de omgeving van de Keukenhof is het oorspronkelijke landschapspatroon van strandwallen en -vlakten nog herkenbaar aanwezig. Op de strandwal liggen de dichte landgoedbossen en de historische gebouwen, in de lager gelegen strandvlakte de smalle kavels met open grasland of 'nat' bos. Ooit kende het gebied tussen Wassenaar en Bennebroek een aaneenschakeling van landgoedensembles, vergelijkbaar met de huidige omgeving van de Keukenhof. Op enkele relictten na zijn deze allen verdwenen.

Ten zuiden van het Keukenhofbos, rond De Engel, slijt het zanderijgebied geleidelijk dicht met bedrijfsbebouwing en kassen (ondersteunend glas). De fijnmazige verkaveling afgezoomd met ligusterhagen is verdwenen.

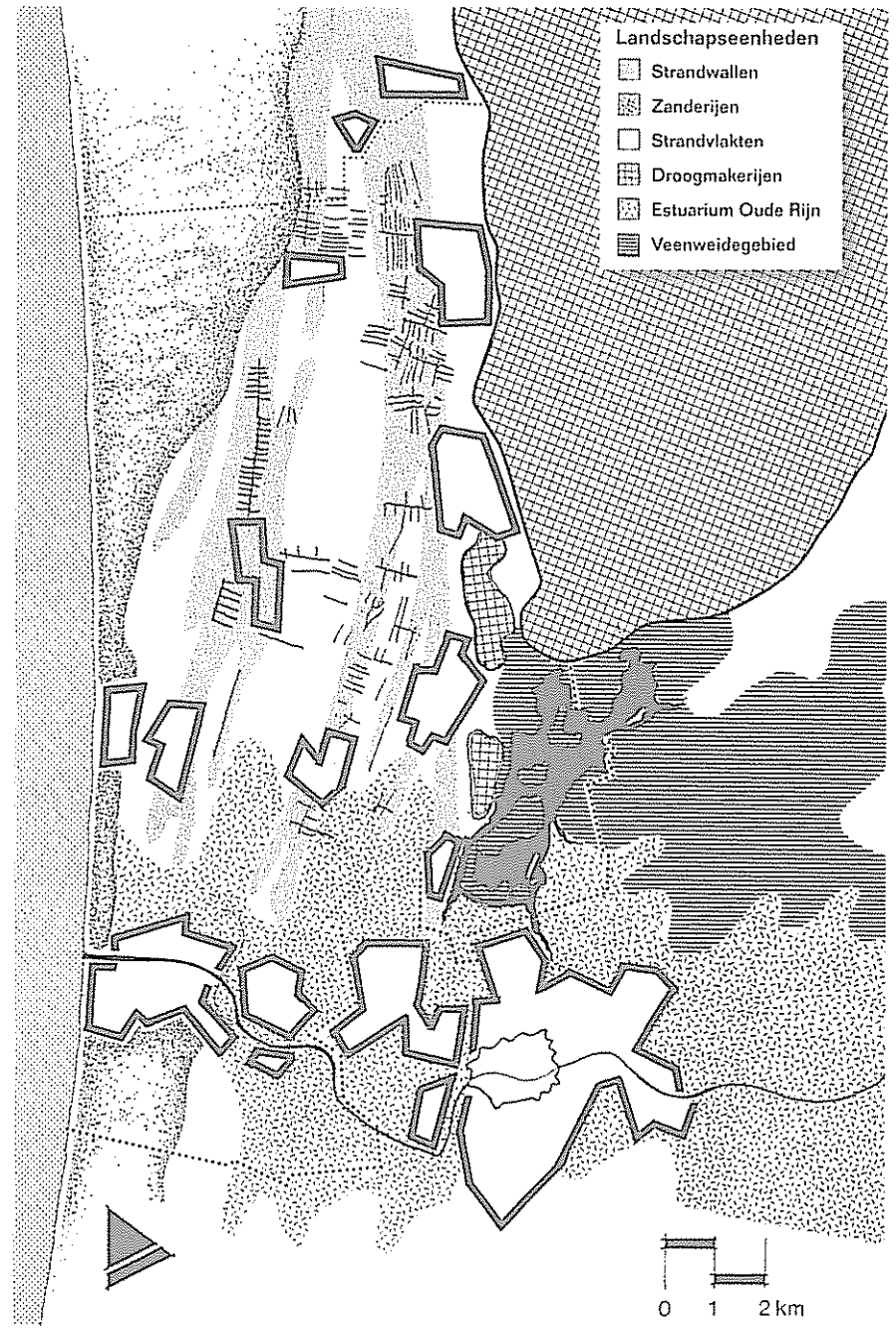

Kaartbeeld Lisser Poelpolder

Ook Lisse is de afgelopen decennia sterk gegroeid. Daarbij is slechts beperkt ingespeeld op de kenmerkende verschillen in de ondergrond. De bebouwing is tot in de Lisser Poelpolder voortgeschreden.

Hierdoor boet dit kenmerkende landschapselement sterk aan herkenbaarheid in. In het nog resterende deel is de oude verkaveling nog aanwezig. Een enkeling heeft zijn kas in de polder geplaatst waardoor deze in zijn openheid wordt aangetast.

De weg over de strandwal van Sassenheim naar Lisse is sterk verdicht met woonbebouwing en bedrijfshallen. Hierdoor heeft deze weg het karakter van een besloten lint gekregen. De zanderijen langs deze weg gaan bijna geheel verscholen achter de bebouwing.

5

Ruimtelijke opbouw

5.1 Oorspronkelijk basispatroon

Het landschap van de Duin- en Bollenstreek kent van oorsprong een duidelijke parallele opbouw. Haaks op de kustlijn is de volgende sequentie in landschapstypen aanwezig:

- zee en strand;
- het jonge duingebied: een hoge en brede duinreeks;
- een meer kleinschalige binnenduinstrandzone, met bossen, buitenplaatsen en bebouwing in lage dichtheden;
- meer landinwaarts het systeem van strandwallen en -vlakten, als restanten van het Oude Duinlandschap;
- achter de binnenste strandwal begint het centrale Hollands-Utrechts laagveencomplex.

De Oude Rijn met de hoger gelegen oeverwallen vormde het enige element dat min of meer haaks op deze parallele ordening is gesteld.

5.2 Ontwikkelingen

Als gevolg van tal van ontwikkelingen is deze basisstructuur vergaand vervaagd.

Het laagveencomplex is deels afgegraven voor de turfwinning. De meren die hierbij zijn ontstaan namen door afkalving van de oevers snel in omvang toe, totdat de techniek de mens in staat stelde de meren droog te leggen.

Aanzienlijke delen van de binnenduinstrand en de strandwallen zijn getransformeerd tot een zanderijlandschap. In de binnenduinstrand hebben hierbij het kleinschalig karakter en de geleidelijke overgang van duin- naar polderland plaats gemaakt voor openheid en overwegend

zeer abrupte, harde overgangen.

Door het afgraven van de strandwallen en het omspuiten van de weilanden in de strandvlakten tot bollengrond is het oorspronkelijke onderscheid tussen de hoger gelegen, droge en zandige strandwal versus de lager gelegen, venige en vochtige strandvlakte vergaand verloren gegaan.

Op nog enkele plaatsen zijn nog relictten van de strandwallen en de strandvlakten herkenbaar.

Voorts herinneren de parallele ligging van de vaarten, de hoofdwegen en ligging van de kernen nog aan het oorspronkelijke landschapspatroon.

De verstedelijking heeft zich als een olievlek over het gebied uitgebreid, daarbij de oorspronkelijke verschillen in de ondergrond in toenemende mate negerend.

Ook dit heeft er toe geleid dat de oorspronkelijke verschillen in de landschapsbouw minder manifest zijn. Met name de oeverwallen van de Oude Rijn zijn sterk verstedelijkt. Ook de ontwikkeling van de glastuinbouw (gespecialiseerde glastuinbouw en ondersteunend glas) heeft bijgedragen aan een verdere verdichting van het Oude-Rijngebied.

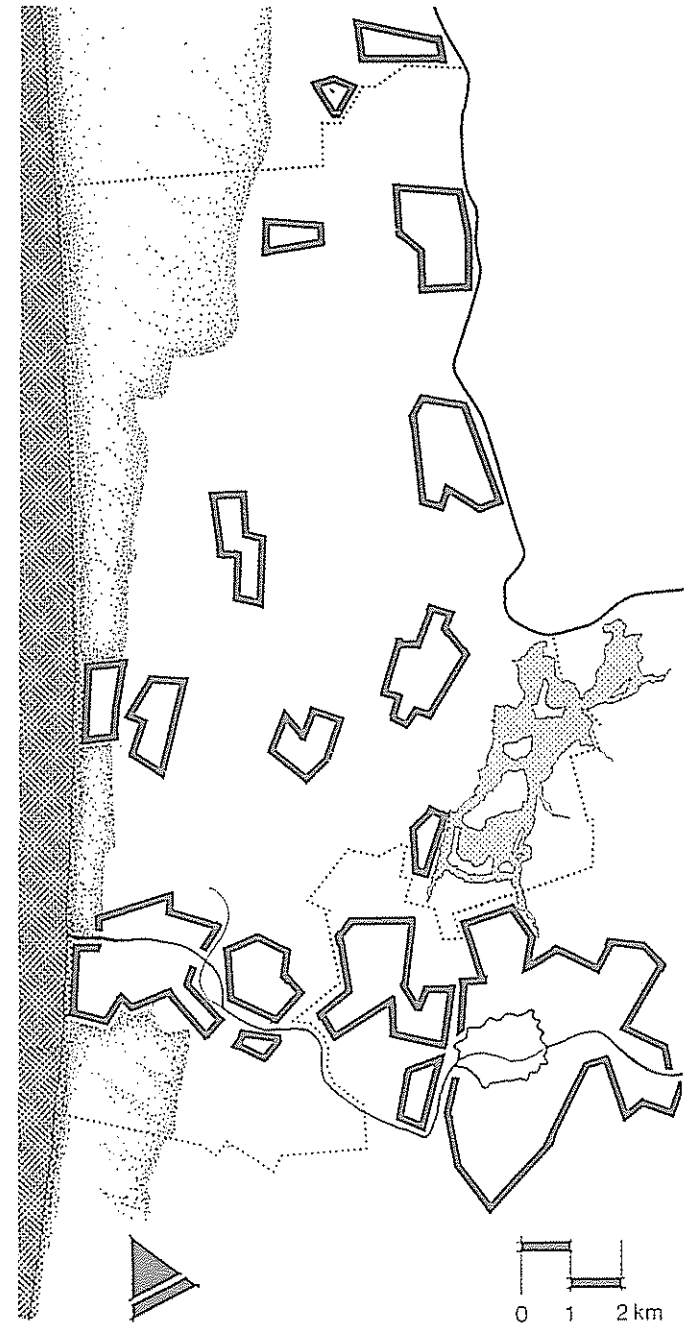
In de bloementeelt en de bollenteelt heeft het accent zich verlegd van productiecentrum naar handelscentrum. Dit heeft er toe geleid dat de bebouwing in het agrarisch gebied enorm is toegenomen. Verspreid over het landelijk gebied zijn grote opslagschuren, expeditiebedrijven etc. verschenen. Tezamen met de opkomst van het ondersteunend glas leiden zij tot een meer verstedelijkt beeld van het landelijk gebied.

5.3 Landschapseenheden

In aanvulling op hetgeen in hoofdstuk 2 van het hoofd-rapport al over de landschappelijke opbouw is opgenomen geeft dit hoofdstuk een korte typering van de verschillende landschapseenheden.

Hierbij is het volgende onderscheid aangehouden:

- zee en strand
- duinen
- strandvlakterelicten
- strandwalrelictten
- zanderijlandschap
- estuariumlandschap
- droogmakerijen
- veenweidelandschap

Zee en strand

Karakteristiek

- Weids en open landschap
- Dynamiek van de geyssers
- Polariteit in het gebruik; plaats voor natuurrijkheid, rust en verlaagde spanning en vertier met de bijbehorende faciliteiten
- De ligging van Karwijk en Noordwijk tegen de kustlijn aan

Beeldbepalende elementen

- De uitgestrekte zee
- De dunnetij
- Het langgerekte zandstrand
- Het front van Karwijk en Noordwijk met daarvoor de boulevard
- Alle op het strand geplaatste faciliteiten ten behoeve van de recreatie: zoals strandpaviljoens en kleedhokjes

Ontwikkelingen

- Mogelijke plannen voor uitbreidingen in zee: zoals een tweede nationale luchthaven, windturbinen-opstellingen, recreatie-eilanden
- Mogelijke plannen voor een gekerfde zeeceep en een natuurstrand
- Er vindt een nivellerings plaats in aanbod, het profiel en de kwaliteit van de badplaatsen

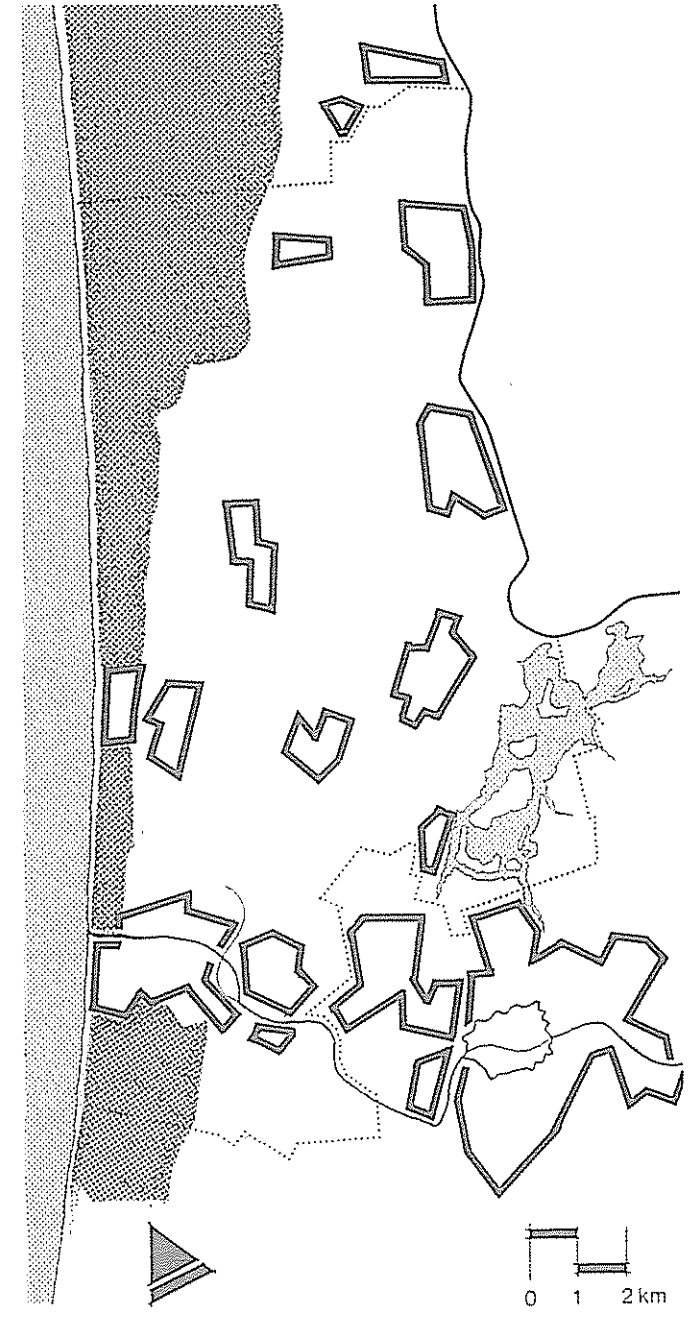
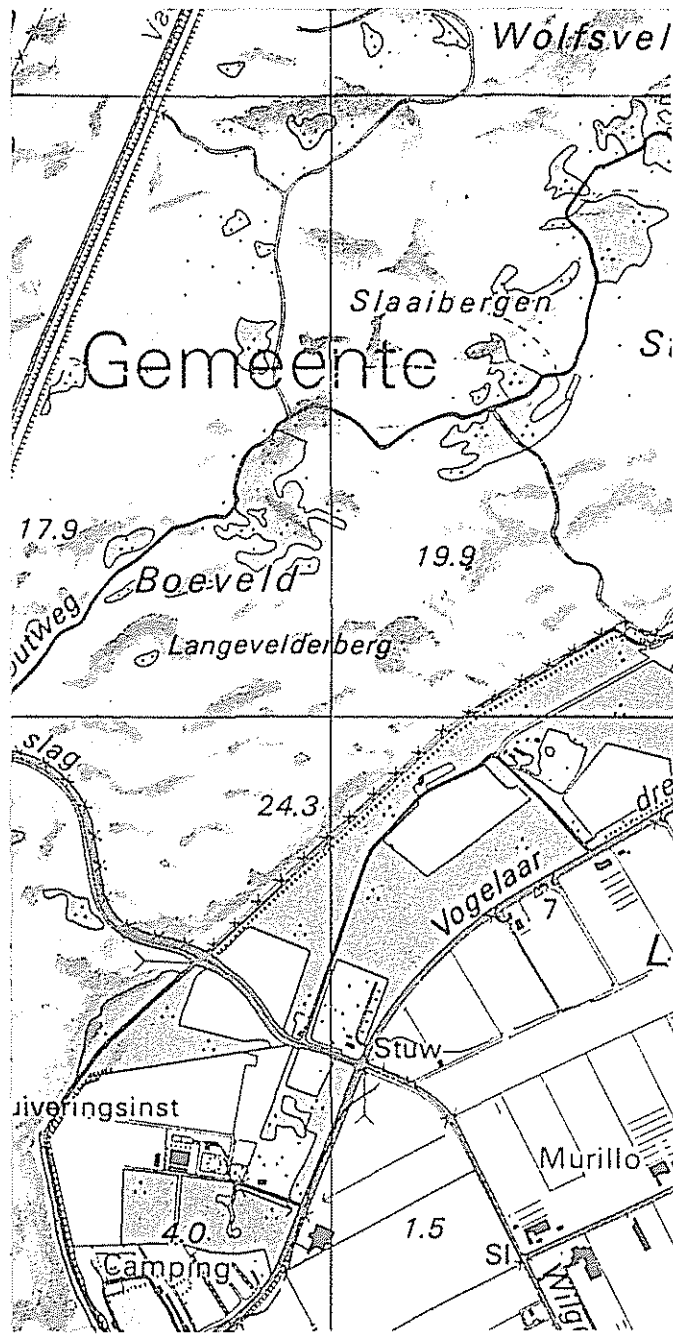
Knelpunten

- Door mogelijke roekomstplannen kan de openheid aangeraast worden
- De ruimtelijke kwaliteit en eigenheid van de badplaatsen staat onder druk
- De kwaliteit van het voorzieningenaanbod kent een beperkte variatie

Kansen

- Een zoning aanbrengen langs de kust waardoor de verschillende gebruiksfuncties een plek hebben: vertier bij de badplaatsen, rust en verlaagde vertier daarvan verwijderd
- Kwaliteitsverbetering van het dienstenaanbod van de badplaatsen Karwijk en Noordwijk
- Kwaliteitsverbetering van de ruimtelijke en architectonische kwaliteit van Karwijk en Noordwijk
- Versterken van de eigen kenmerkende identiteit van Karwijk en Noordwijk ten opzichte van andere badplaatsen door relaties met het achterland te versterken

Duinen

Karakteristieken

- Complexe ruimtelijke structuur
- De eerste duinenrij heeft een functie als primaire zee-zeewering, waardoor deze het karakter van een kaarsrechte, met helmgras beplante zanddijk heeft
- Daarachter ligt een sterk geaccidenteerd terrein met een overwegend natuurlijk karakter
- De aanwezigheid van specifieke, aan het duinmilieu gebonden natuurwaarden
- Binnen het duingebied hebben zich functies ontwikkeld als waterwinning, recreatie en bosbouw
- De waterwinning manifesteert zich in de aanwezigheid van een waterwinkanaal (De Zilk) en infiltratiemeren (Katwijk)
- Het recreatief gebruik manifesteert zich in een relatief dicht net van fiets- en wandelpaden, afrasteringen, bankjes, prullenbakken, maar ook in de aanwezigheid van recreatieterreinen in de duinen als een golfbaan, een zweefvliegveld en verschillende kampeertreinen
- De bosbouw manifesteert zich in de aanwezigheid van naaldhoutcomplexen
- Daarnaast is sprake van een meer natuurlijke bosontwikkeling aan de duinvoet
- Scherpe overgang van duin naar bollencomplex

Beeldbepalende elementen

- Overwegend open, reliefrijk duinlandschap
- Verdichte bosgebieden
- Scherpe randen

Ontwikkelingen

- Toenemende recreatiedruk op het duin
- Beëindigen van de waterwinning in het duingebied

- Toenemende groei van de verblijfsrecreatie op het bollencomplex tegen de duinrand

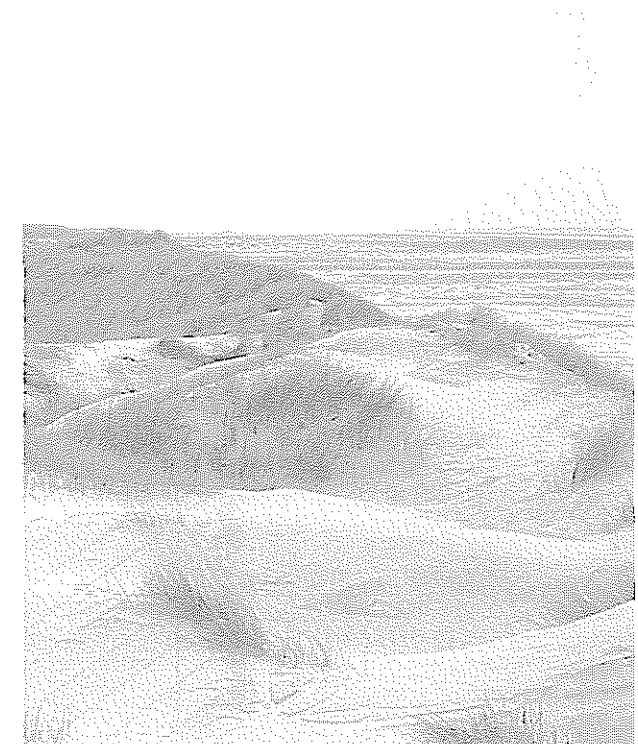
Knelpunten

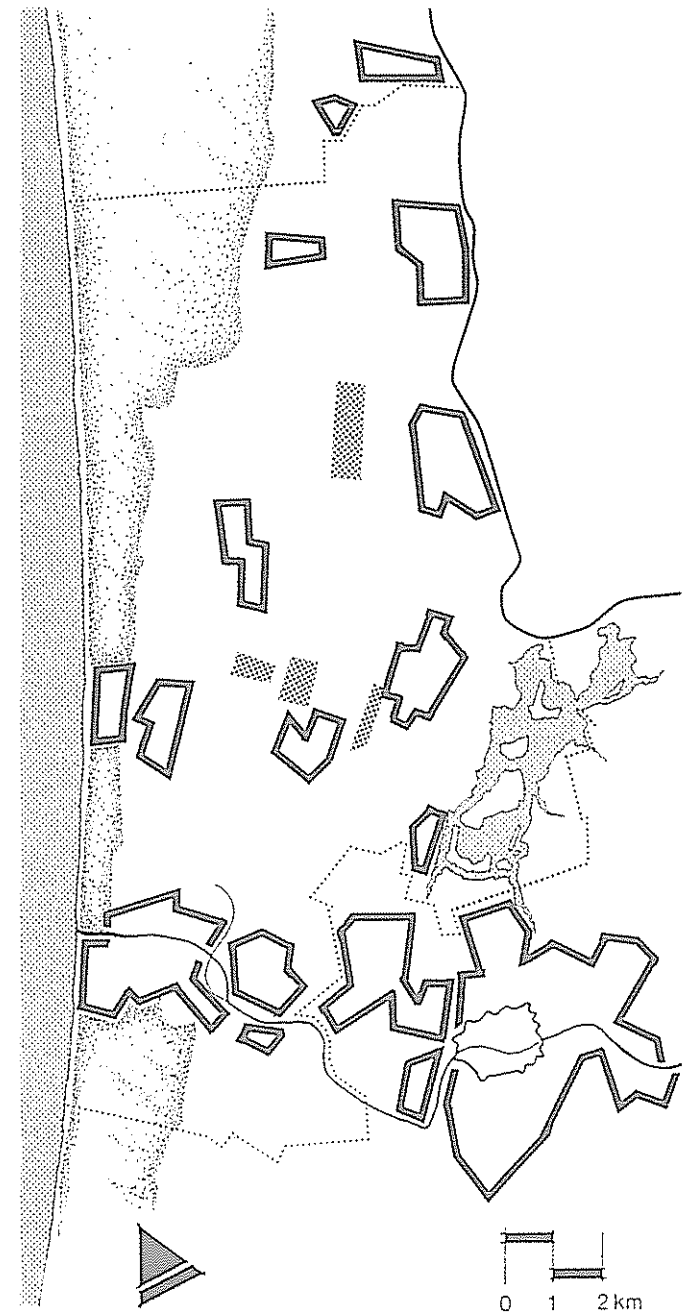
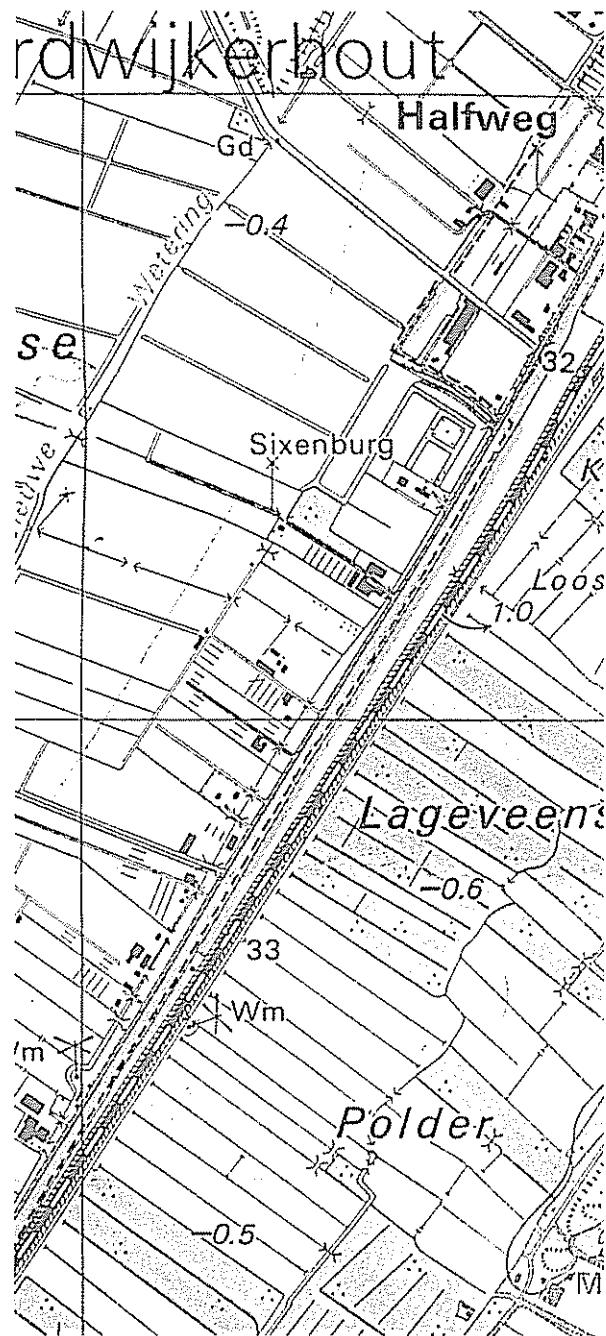
- Door de aanwezigheid van recreatieterreinen verspreid over het duin verkrijgt het duin in toenemende mate een gefragmenteerd karakter
- Door de functie als primaire zeezeewering, waterwinning en de recreatieve inrichting van het duin neemt het natuurlijk karakter van het duingebied af. Er is steeds minder ruimte voor natuurlijke dynamiek en daarmee samenhangend processen als verstuing en sedimentatie
- Verstoring van de scherpe overgang van de duinen naar het bollencomplex
- Als gevolg van de waterwinning zijn de oorspronkelijke watersysteemrelaties (de duinen als inzigggebied en de duinvoet/binnenduinrand als kwelgebied) verstoord of zelfs geheel verloren gegaan. Natuurlijke duinrellen komen niet meer voor
- Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat tegen het duingebied aan liggende bollenvelden last krijgen van kwelwater door de veranderende wijze van waterwinning in de duinen

Kansen

- Het beëindigen van de waterwinning biedt kansen tot:
 - herstel van de inzigg-kwelrelaties
 - herstel van de natuurlijke dynamiek
- De ruimte die het Pact biedt tot sanering van 'gebiedsvreemde' functies leidt tot kansen voor 'ontsnippering' van de duinen als natuurgebied
- Het uitplaatsen /saneren van recreatiefuncties als het zweefvliegveld leidt tot kansen voor herstel van duinrellen
- Het verplaatsen van de verblijfsrecreatie naar concentratiegebieden biedt mogelijkheden tot versterking van de kenmerkende landschapsopbouw

- Door in het aangrenzende landbouwgebied te streven naar een scheiding tussen het schone kwelwater en het landbouwwater kunnen de natuurwaarden aan de duinvoet/in de binnenduinrand belangrijk toenemen

Strandvlakte-relicten

Karakteristiek

- Van oorsprong de lagere, natte delen tussen de strandwallen
- Overwegend in gebruik als weidegrond
- Verspreid kleine bospercelen en houtsingels
- Overwegend open karakter
- Ligging parallel aan de kust
- Vergezichten, overwegend noord-zuid georiënteerd

Beeldbepalende elementen

- Lange, smalle kavels
- Bossingels, bosstroken

Ontwikkelingen

- Veel grasland wordt onder de relatienota gebracht
- De kernen steken met hun uitbreidingen steeds dieper de strandvlakte in, waardoor de overwegende noord-zuidoriëntatie aan herkenbaarheid inboet

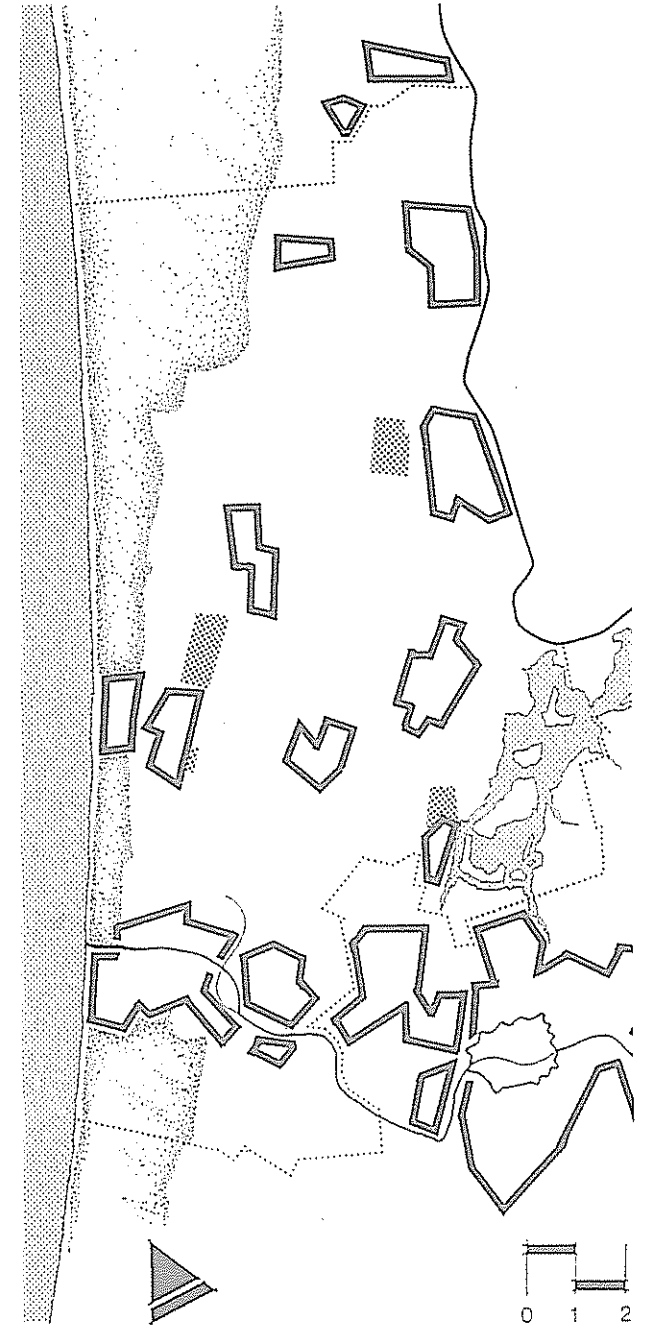
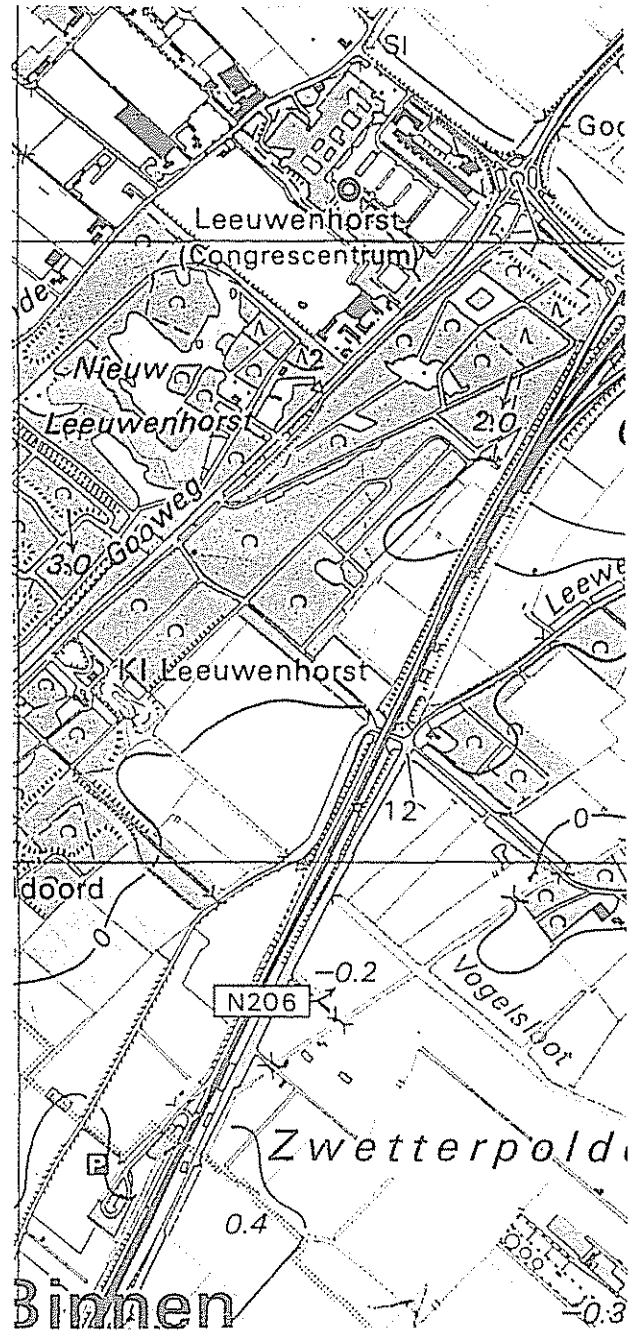
Knelpunten

- Bijna geheel vergraven, slechts nog op enkele plekken herkenbaar (Keukenhof)
- Afname noord-zuid gerichtheid

Kansen

- Behouden van de graslanden
- In combinatie met strandwalrelicten mogelijkheden voor het terugbrengen van historische ensembles zoals dat bij de Keukenhof zichtbaar is

Strandwalrelicten

Karakteristieken

- Hogere ligging in het landschap
- De oude verbindingswegen voeren over de (voormalige) strandwallen
- Verdicht met bos en beplantingen (wegbeplantingen, erfbeplantingen, singels en hagen)
- Incidenteel landgoederensfeer
- Vanouds belangrijke vestigingsplaats, hetgeen resulteert in de aanwezigheid van:
 - historische dorpskernen met specifieke dorpsstructuur, zoals Voorhout en Warmond
 - individuele historische bebouwing (landgoederen, historische huizen, etc.)
- Besloten karakter
- Ligging parallel aan de kust

Beeldbepalende elementen

- Oude kernen, kerktorens
- Landgoederen, buitenplaatsen
- Opgaande beplantingen

Ontwikkelingen

- De kernen op de strandwal breiden nog steeds uit
- Wens tot versterken van de ecologische verbindingen tussen de verschillende gebieden

Knelpunten

- De strandwallen zijn grotendeels afgegraven, waarbij slechts enkele relicten zijn overgebleven
- Daarmee is de lineaire structuur goeddeels verloren gegaan
- Lintvormige verdichting langs de wegen waardoor doorzichten op het achterliggende bollengebied

beperkt worden

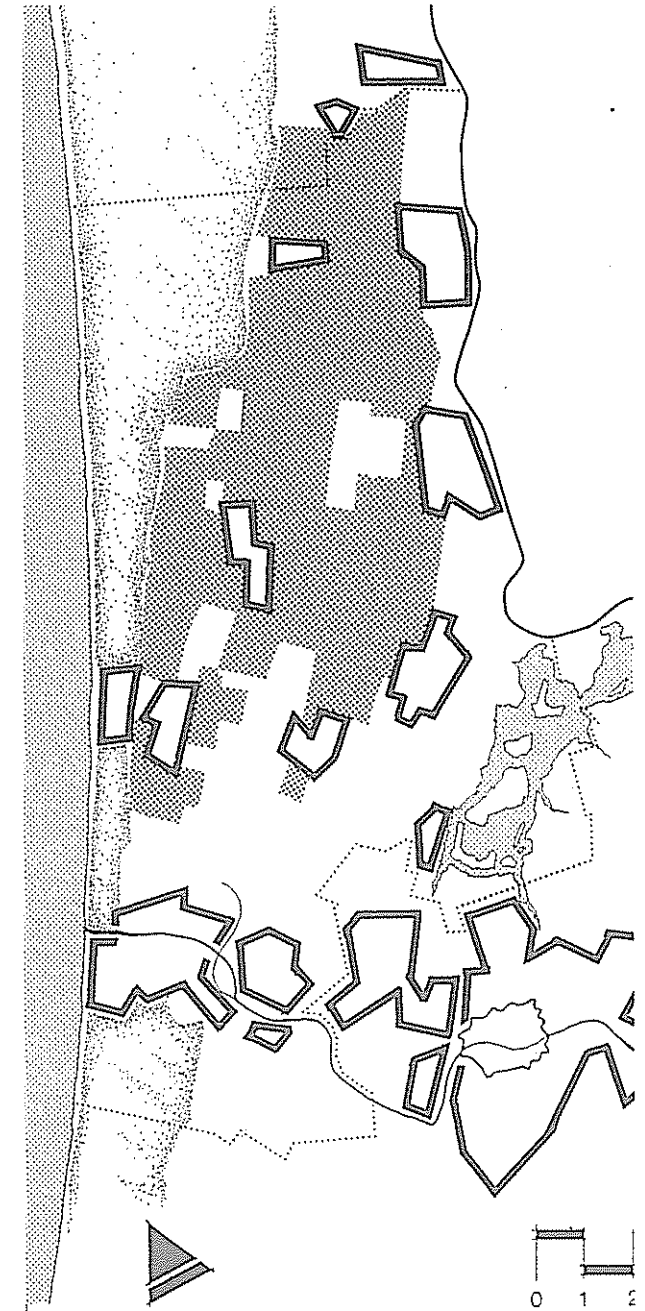
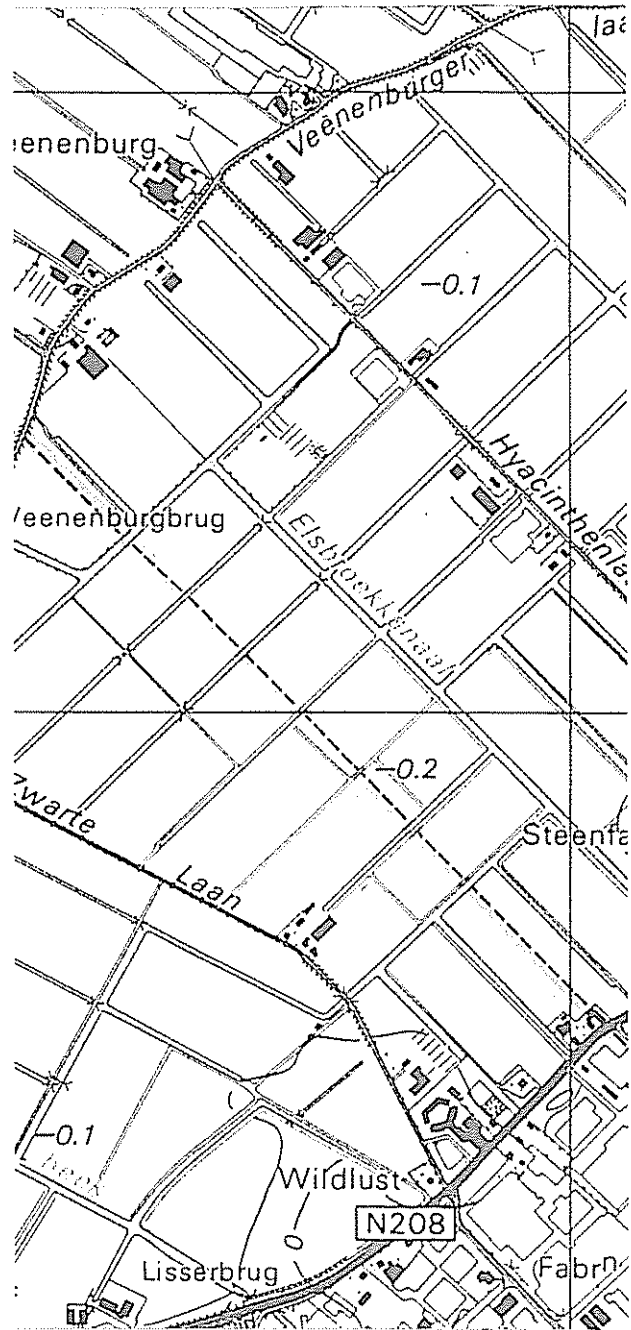
- De verschillende kernen dreigen aan elkaar te groeien (Hillegom, Lisse, Sassenheim, Noordwijk en Voorhout);
- De oorspronkelijke allure van het gebied staat sterk onder druk
- De landgoedrelicten betreffen relatief kleine eenheden die zowel ruimtelijk als ecologisch sterk geïsoleerd liggen

Kansen

- Instandhouden en ontwikkelen van historische ensembles
- Lineaire structuur versterken door het aanzetten van de oude wegen met monumentale laanbeplanting

- 'Bewuster' bouwen; met de bebouwing en bebouwingstype sterker aansluiten op de kenmerken van de ondergrond
- De ruimte die er nog is tussen de kernen benutten om de openheid te waarborgen
- Versterken ruimtelijke en ecologische samenhang

Zanderijen

Karakteristiek

- Openheid
- Uitgestrekte bollenvelden
- Vergezichten op kerktorens en duinen
- Vanaf de weg zicht op achterliggende bollenvelden
- Ritmiek van brede vaarten
- Verhoogde wegen als mono-railen door het landschap
- Traditionele bollenschuren
- Hagen als windsingels

Beeldbepalende elementen

- Lange rechte vaarten
- Hagen
- Bollenschuren
- Verhoogde wegen
- Bollenvelden

Ontwikkelingen

- Bijplaatsen ondersteunend glas
- Bijplaatsen moderne schuren en andere bedrijfsopstal-
len
- Functieverlies c.q. sloop traditionele bollenschuren
- Hagen worden vervangen door nylon windschermen
- Seizoensverlenging

Knelpunten

- Bollenareaal staat onder druk
- Openheid staat onder druk, gebied dreigt geleidelijk
dicht te slibben met schuren en ondersteunend glas
- Afname beplantingen, van open naar kaal, waardoor het
gebied soms een wat barre uitstraling verkrijgt
- Door verdichting in het lint gaat zicht op achterliggend
bollengebied verloren waardoor de recreatief-toeristi-

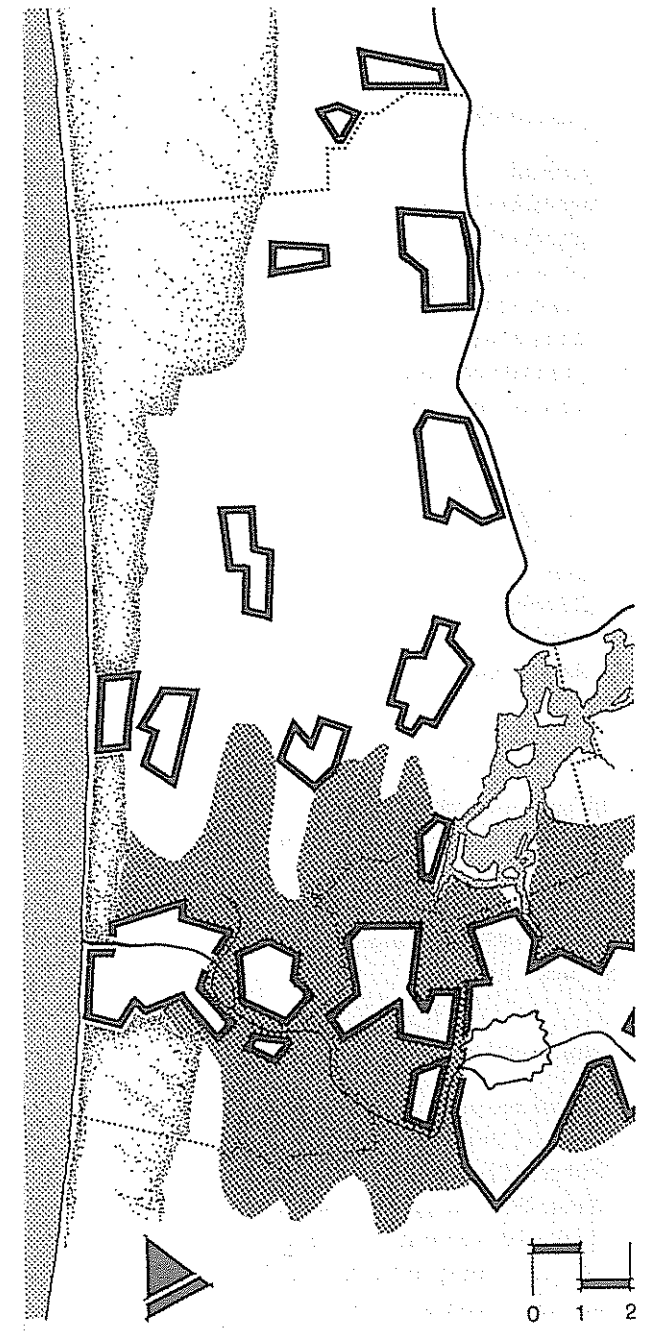
sche aantrekkelijkheid afneemt

- Verlies streekeigen karakter door vervanging hagen en
traditionele bollenschuren door steriele schermen en
pre-fab schuren

Kansen

- Herstel zicht op bollencomplex door gericht uitplaatsen
bedrijven in het lint
- Gebundelde ontwikkeling ondersteunend glas
- Restrictief beleid ten aanzien van overige bebouwing
in het gebied
- Stimuleren herstel erfbeplantingen, hagen, bossingels en
houtwallen

Estuarium/Overwal

Karakteristiek

- Overwegend verdicht gebied langs Oude Rijn-loop, dooraderd door verspreid gelegen kleinschalige open ruimten (volkstuinten, paardeweitjes, bloemkwekerijen)
- Relatief kleinschalig mozaiek van kassen, veiling, woningbouw en weidegronden
- Aanwezigheid vliegveld Valkenburg
- Aanwezigheid grote zandwinplas
- Druk doorsneden door verkeersaders
- Verder van de oeverwal af grote graslandcomplexen

Beeldbepalende elementen

- Kassen
- Veilingcomplex
- Graslanden
- Molens
- Bebouwing
- Plas en vliegveld
- Watertoren van Katwijk

Ontwikkelingen

- Schaalvergroting van de aanwezige veiling
- Verdere verdichting van het gebied door uitbreiding kassengebied, bedrijventerreinen en woonbebouwing

Knelpunten

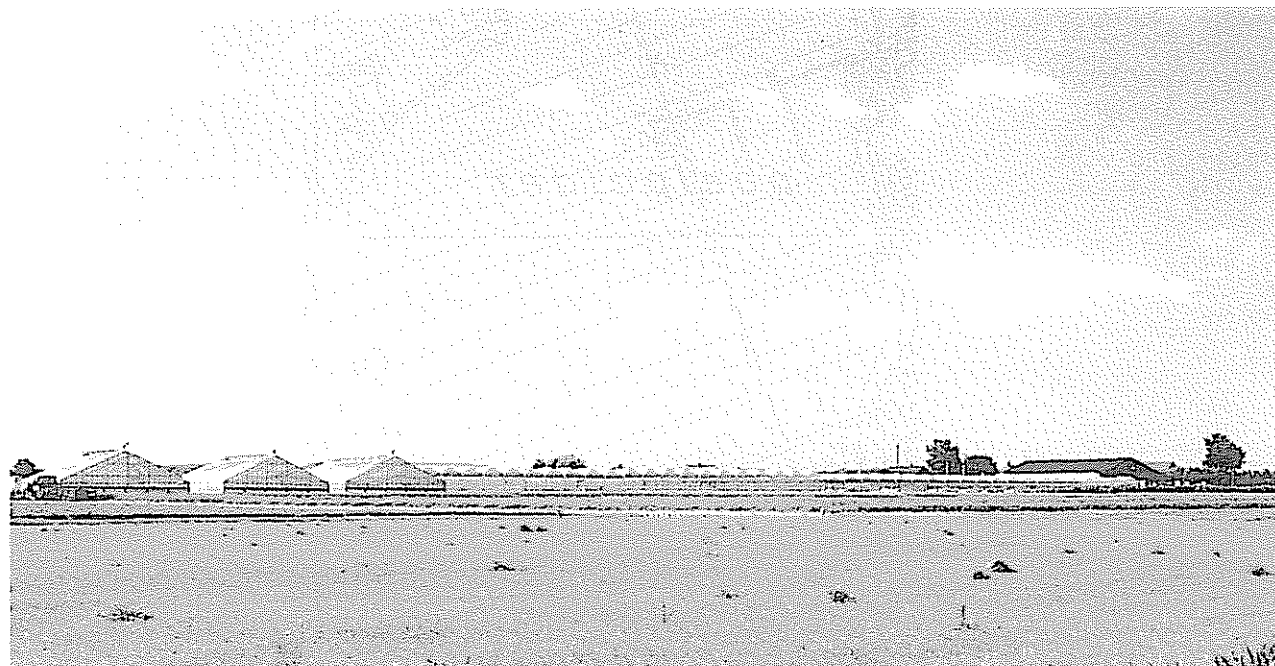
- Grote ruimtelijke druk; kassen en verstedelijking
- Aanwezigheid Oude Rijn niet of nauwelijks meer herkenbaar
- Versnippering van het gebied door infrastructuur en verstedelijking
- Structuurarm gebied door afwezigheid van samenhang, zowel van onderlinge ruimtelijke samenhang als van

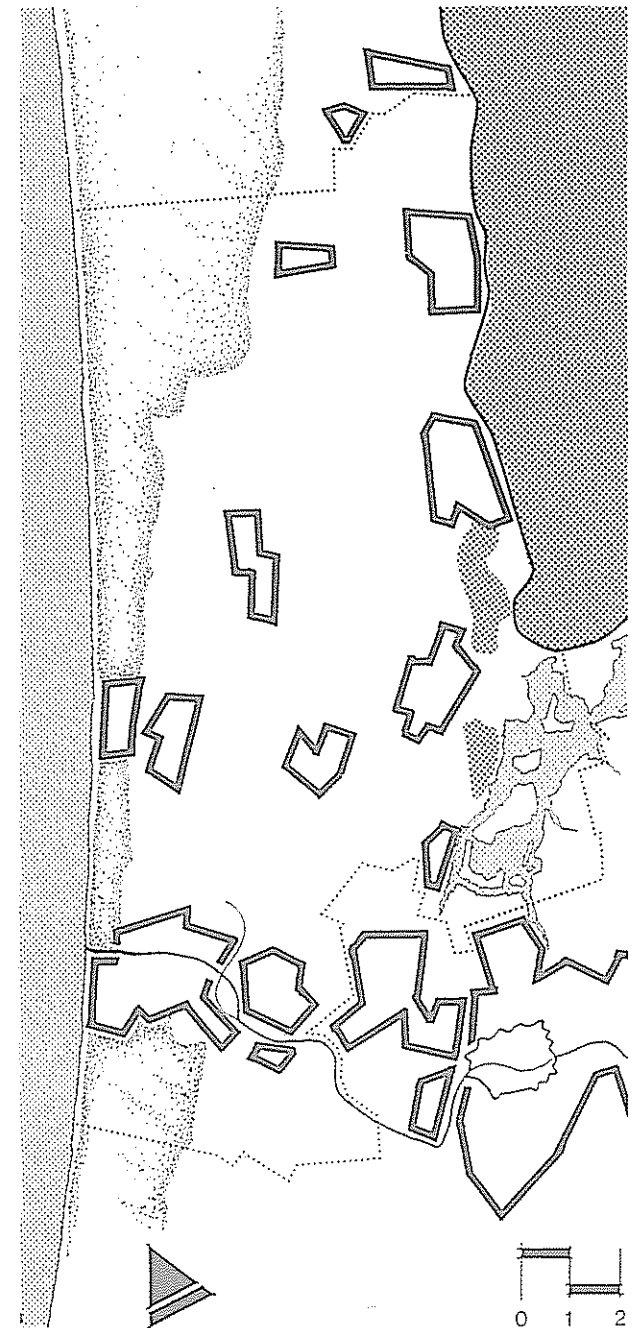
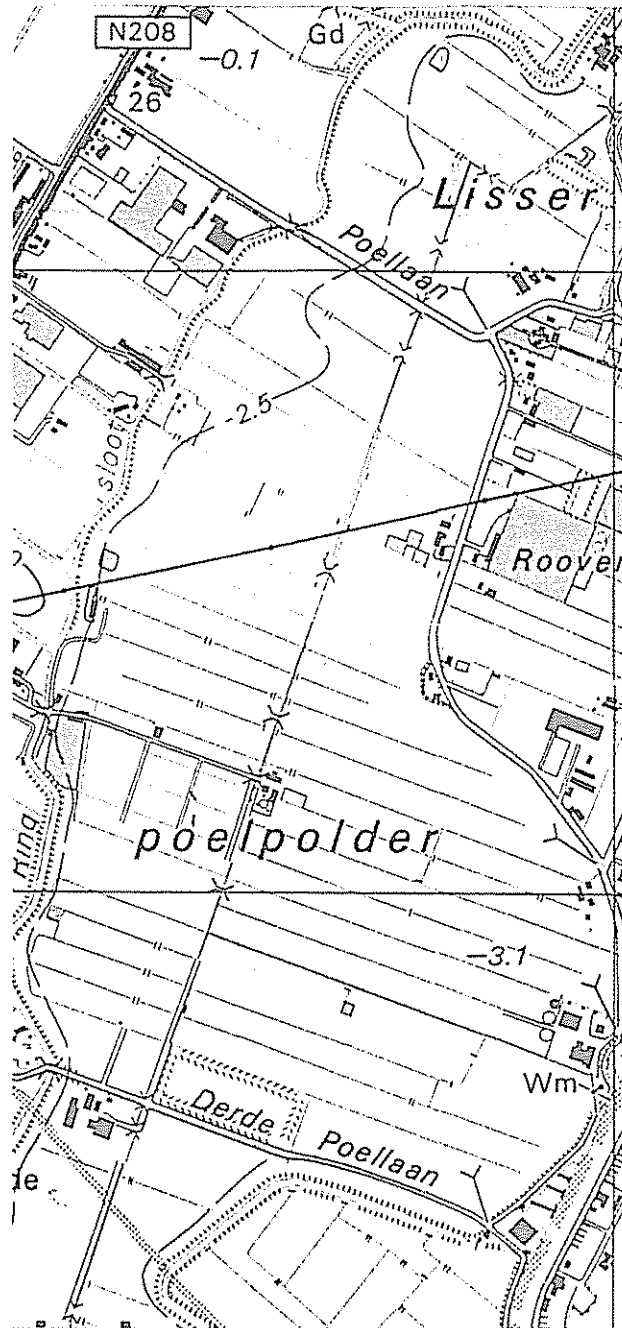
samenhang met de ondergrond

- Zandwinplas ligt er als een 'fremdkorper' van formaat, waarbij de ruimtelijke potenties niet ten volle worden benut
- Afname van het areaal grasland

Kansen

- Ontwikkeling van nieuw kassengebied passend in de landschappelijke hoofdstructuur met zo mogelijk een groene dooradering
- Versterken van de herkenbaarheid van de loop van de Oude Rijn
- Ontwikkelen van een recreatiezone langs de Oude Rijn
- Benutten van de ruimtelijke potenties van de zandwinplas als 'poort' tot de Duin- en Bollenstreek
- Behoud en versterken van de open weidegebieden

Droogmakerijen

Karakteristiek

- Lager liggende polders, die als eenheid zijn ontwikkeld
- Omgeven door ringdijk en ringvaart
- Overwegend open karakter
- Sterke herkenbaarheid mede door verdiepte ligging
- Relatief kleine eenheden
- Ligging op de overgang van het strandwallen/vlakten-landschap naar het Hollands-Utrechts veencomplex
- Voornamelijk in gebruik als weidegronden

Beeldbepalende elementen

- Ringdijk
- Ringvaart
- Geometrisch verkavelingspatroon
- Boten in de ringvaart

Ontwikkelingen

- Dorpsuitbreiding van Lisse in de Poelpolder
- Toename aan ondersteunend glas

Knelpunten

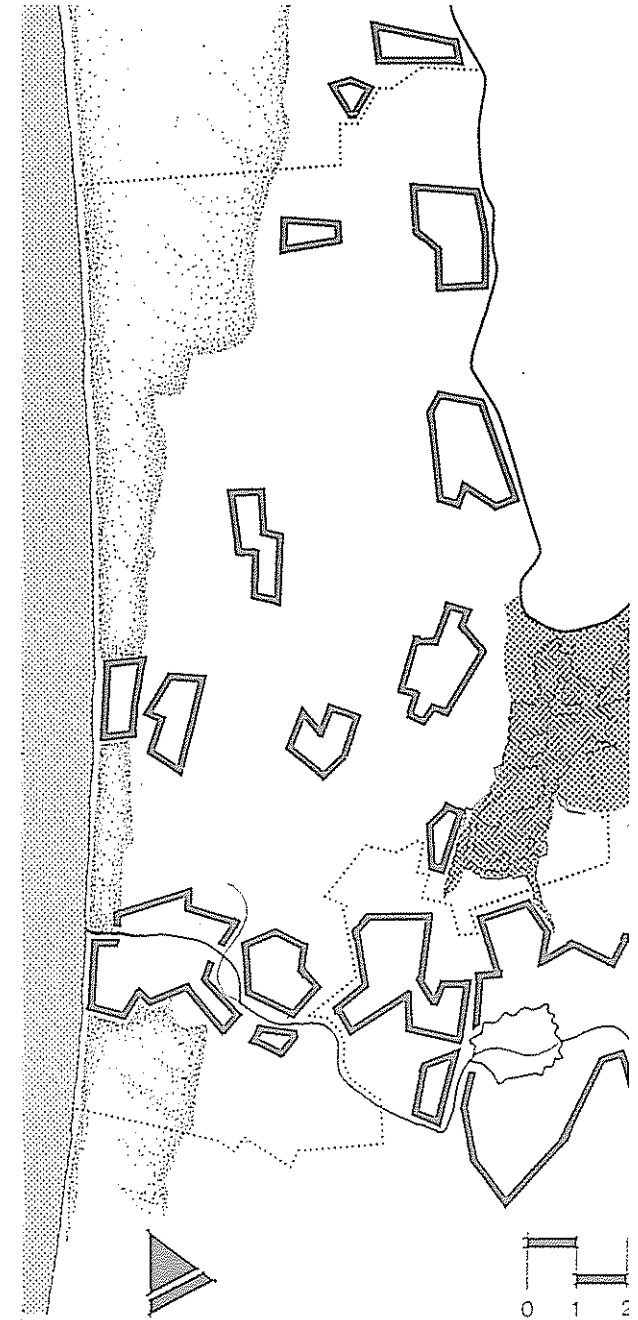
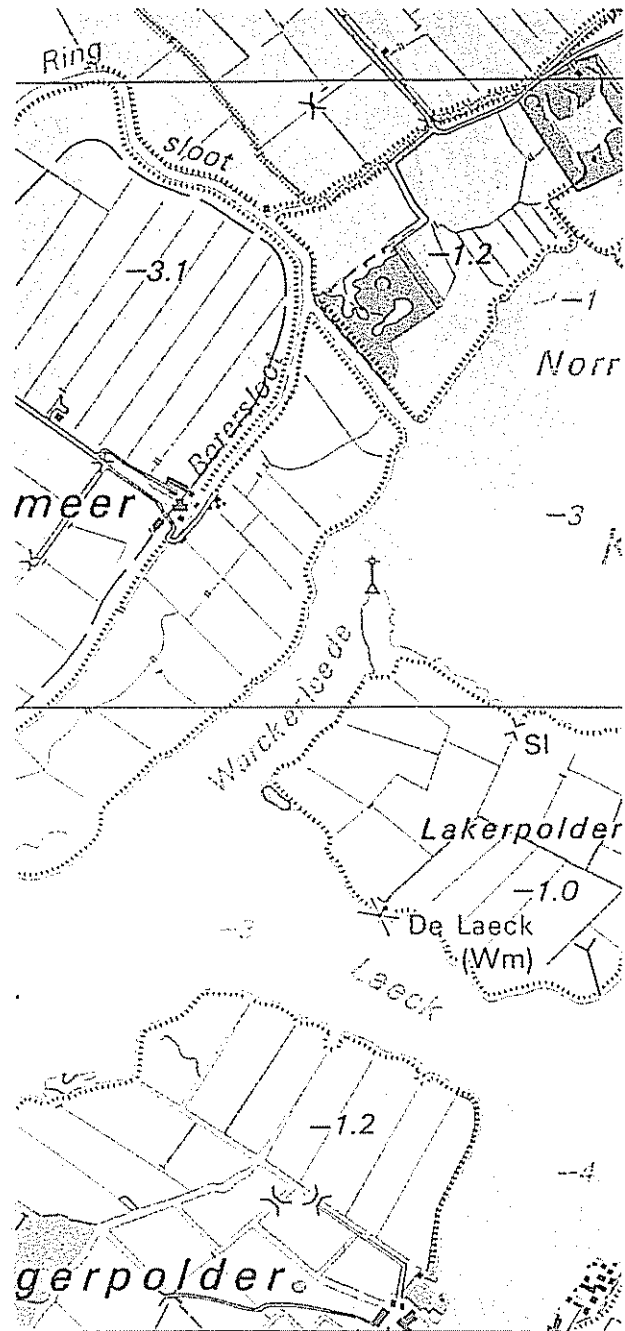
- De herkenbaarheid van de droogmakerij als ruimtelijke eenheid neemt af
- Openheid onder druk door bebouwing en ondersteunend glas

Kansen

- Door de sterke ruimtelijke identiteit en entiteit beter beleefbaar te maken kunnen de droogmakerijen belangrijk bijdragen aan behoud van de open bufferzones grenzend aan de kernen
- Door de ontwikkeling van eenvoudige fiets- en wan-

delpaden over de ringdijk kunnen de droogmakerijen bijdragen aan versterking van de recreatieve uitloopmogelijkheden vanuit de kernen

Kagerplassen/veenweide

Karakteristiek

- Hollands polderlandschap; grazige weiden overgaand in een uitgestrekt plassengebied
- Grillige oeverbelijning
- Sterk recreatief gebruik: jachthavens en pleziervaart
- Sterke mate van openheid

Beeldbepalende elementen

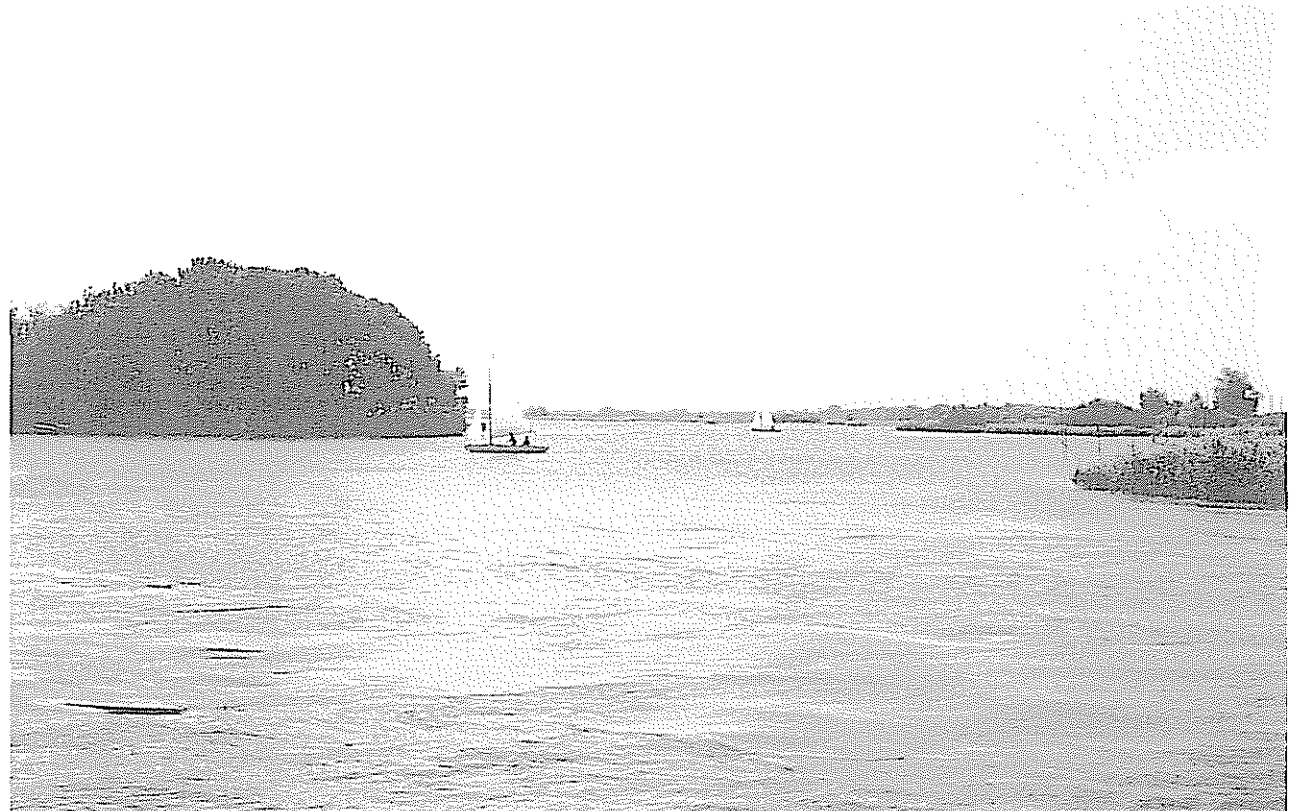
- Water
- Haventjes met boten
- Weilanden
- Molens

Ontwikkelingen

- Toenemend recreatief gebruik

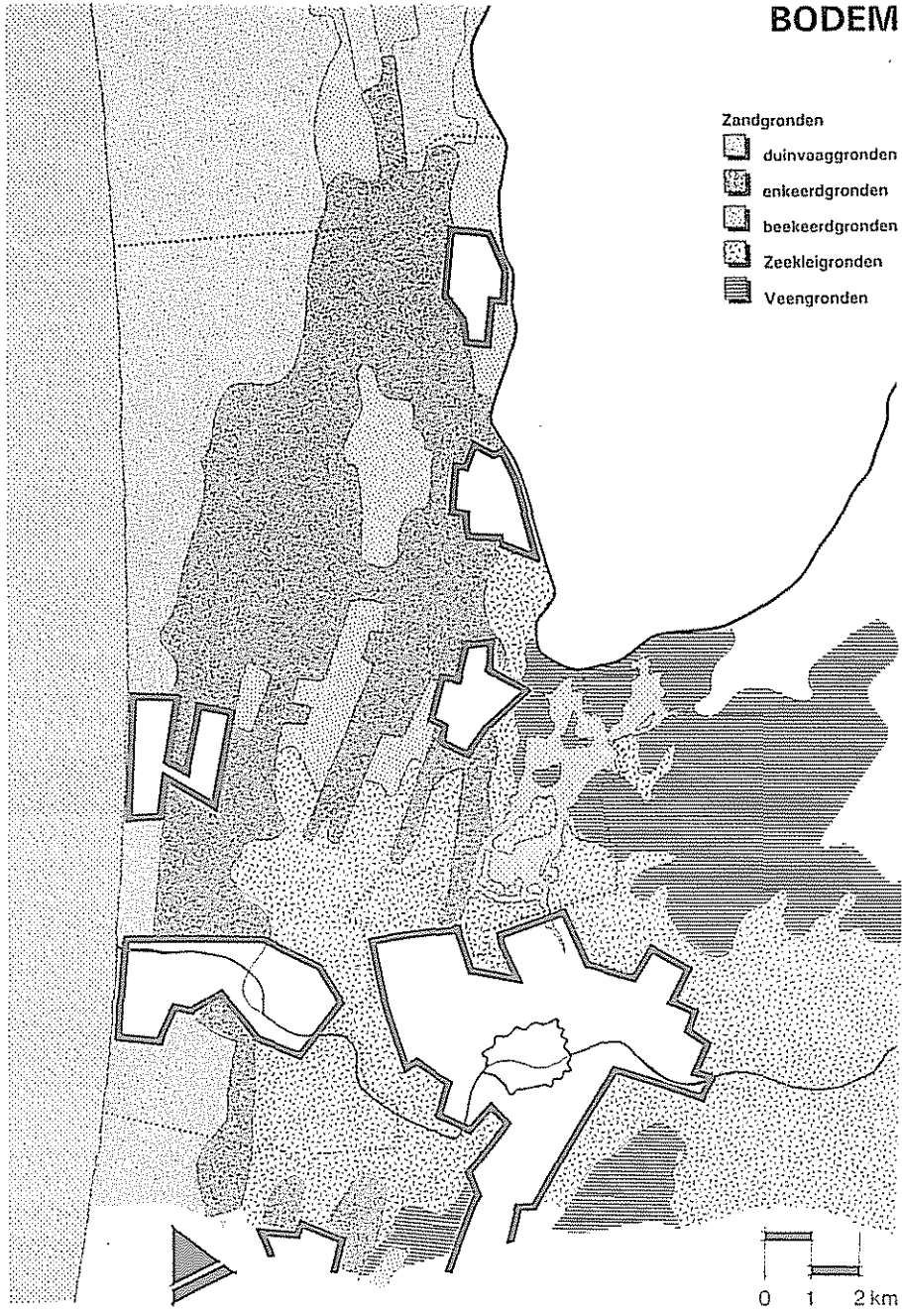
Knelpunten

- Toenemende verdichting door recreatievoorzieningen
- Geïsoleerde ligging ten opzichte van de Duin- en Bollenstreek
- Koppeling waterrecreatie met overige gebieden
- Versterken oeverzones

BODEM

- Zandgronden
 - duinvaaggronden
 - enkeerdgronden
 - beekeerdgronden
- Zeeleiggronden
- Veengronden

6

Bodem en water

6.1 Bodemsamenstelling

In de Duin- en Bollenstreek kunnen globaal drie bodemeenheden worden onderscheiden: zandgronden, zeekleigronden en veengronden.

Zandgronden

Verreweg het grootste deel van het plangebied bestaat uit zandgronden. Binnen de zandgronden is er onderscheid tussen de zandgronden van de duinen; de duinvaaggronden, die van de strandwallen; de enkeerdgronden en die van de strandvlaktes; de bekeerdgronden.

De duinvaaggronden bestaan uit matig fijn, soms grof zand en zijn kalkarm. Het grondwater bevindt zich op grote diepte. Het zijn jonge, zeer droge gronden die zijn ontstaan door het opstuiwen van zand.

De enkeerdgronden op de strandwallen bestaan uit fijn zand en worden gekenmerkt door een dikke humeuze bovenlaag. Deze humusrijke laag is ontstaan door diepspitten om zodoende de grond te 'verversen' en te vrijwaren van bodemziekten. Het grondwater bevindt zich hier matig diep en de grond is evenals de duinvaaggronden kalkarm.

De strandvlakten bestaan uit bekeerdgronden. Deze gronden van (lemig) fijn zand zijn kalkloos en het grondwater bevindt zich hier vrij ondiep tot vrij diep. Moerig materiaal wordt plaatselijk tussen 40 en 80 cm aangetroffen.

Zeekleigronden

Het voormalige estuarium rondom de Oude Rijn onderbreekt het strandwallen en strandvlaktepatroon langs de kust. De gronden hier bestaan voornamelijk uit zeekleigronden waarbij de bovenlaag varieert van lichte

zavel tot klei. Het grondwater bevindt zich over het algemeen matig diep. Het betreft hier verschillende soorten kalkloze klei-op-veengronden zoals, tuineerd-, drechtvaag- en poldervaaggronden. Deze laatste groep vormt de overgang naar het veenweide en plassengebied.

Veengronden

Rondom de Kagerplassen worden enkele veengronden aangetroffen. Het betreft hier veengronden met een minerale bovengrond. Deze zeer natte gronden behoren tot de categorie waardveen- en weideveengronden waarbij er meestal sprake is van veen tot tenminste 120 centimeter diepte.

6.2 Waterhuishouding

6.2.1 Grondwater

• Infiltratie en kwel

In het studiegebied worden twee grondwatersystemen onderscheiden: het duinsysteem en het riviersysteem. De monding van de Oude Rijn veroorzaakt een onderbreking in het duinsysteem dat daardoor uiteenvalt in een Haags en een Noordwijks deel. De duinen vormen de inrijgebieden van het watersysteem. Via diepe grondwaterstromen kwelt dit water weer op in het lager gelegen achterland. Naarmate de polders waar de kwel optreedt dieper liggen zal het zoutgehalte van het kwelwater hoger zijn. In de Bollenstreek liggen de polders echter vrij hoog waardoor de kwel zoet tot licht zilt is. De kwelstromen vanuit het riviersysteem gaan over het algemeen minder diep dan die vanuit de duinen. Het grondwater vanuit de duinen gaat zelfs onder het riviersysteem door. Polders ten noorden van Leiden hebben hierdoor een diepe grondwaterrelatie met het Haagse duinsysteem. De waterkwaliteit van deze kwelstromen vanuit de duinen is over het algemeen zeer goed.

Het overgrote deel van het studiegebied is te kwalificeren als infiltratiegebied. Uitzondering hierop zijn enkele klei-

ne gebiedjes ten noorden van Leiden.

• Waterwinning

Het regenwater dat in de duinen valt vormt een zoetwaterlens in de diepe ondergrond. Dit schone water is bij uitstek geschikt voor waterwinning. Deze waterwinning heeft echter een aantal nadelige consequenties.

De waterwinactiviteiten beperken zich niet tot het aanspreken van de natuurlijke voorraad. Door middel van infiltratie wordt water toegevoegd dat, nadat de duinen hun zuiverende werking hebben gedaan weer als schoon water wordt gewonnen. Deze activiteiten betekenen een verstoring van het natuurlijk milieu; de kwaliteit van het water waarmee geïnfiltrated wordt laat te wensen over; de stoffen die in de grond achterblijven veroorzaken een voedselrijke situatie, hetgeen een verruiging van de flora als gevolg heeft. Dit betekent een achteruitgang van de voor dit gebied typische vegetatie van de vochtige voedselarme duinvallei.

De waterwinning heeft ook invloed op de natuurlijke kwelstromen; duinrellen en andere stroompjes zijn opgedroogd doordat kwelstromen onderbroken zijn. Ten gevolge van de waterwinning is er het gehele jaar door een vrijwel constante hoeveelheid water aanwezig in tegenstelling tot de natuurlijke schommelingen waarbij er in de winter meer en in de zomer minder water beschikbaar is.

Deze situatie kan aanzienlijk verbeteren wanneer wordt overgegaan op diepte-infiltratie.

6.2.2 Oppervlaktewater

• Polder en boezem

Het oppervlaktewater is onder te verdelen in polder- en boezemwateren. Het boezemsysteem is een netwerk van waterlopen en gronden die met elkaar in verbinding staan en waartussen de polders als afzonderlijke eenheden liggen. Het overtollige water uit de polders wordt in de boezem gepompt. Wanneer er een tekort aan water is

wordt dit vanuit de boezem aan de polders geleverd. Het water dat in het boezemsysteem wordt ingelaten is afkomstig van de Oude Rijn en de Gouwe en wordt respectievelijk bij Gouda en Bodegraven ingelaten. Overtollig water wordt geloosd in de Noordzee (bij Katwijk) en op het Noordzeekanaal (bij Halfweg).

In de Duin- en Bollenstreek beslaat het boezemgebied de hogere gronden langs de rivier (stedelijk gebied en glas-tuinbouw), de binnenduinrand en de strandwallen en bosgebieden. Al deze gebieden staan hydrologisch gezien in open verbinding met elkaar. De kwaliteit van het oppervlaktewater laat te wensen over en wordt gekwalificeerd als matig tot zeer slecht. Uitzondering hierop zijn enkele gebieden rondom de Kagerplassen en het Oosterduinse Meer. De slechte kwaliteit van het oppervlaktewater is deels te wijten aan de bollenteelt, anderzijds speelt de kwaliteit van het ingelaten gebiedsvreemde water een belangrijke rol. Ten behoeve van het agrarisch gebruik worden slechts geringe peilfluctuaties toegestaan. In feite is er hierdoor sprake van een omkering van het natuurlijke proces: hoge waterstanden in de zomer en lage in de winter.

Omdat het waterpeil van de boezemwateren hoger is dan dat van de polders is er plaatselijk sprake van lokale kwel: vanuit de boezems zijt water weg naar de lager gelegen aangrenzende polders (bij hoger gelegen aangrenzende polders vindt dit proces in omgekeerde richting plaats). Dergelijke ondiepe grondwaterstromen doen zich ook voor van duin naar duinvoet en van strandwal naar strandvlakte. Enkele decimeters waterhoogteverschil kan al genoeg zijn voor het ontstaan van dergelijke stromingen.

Conclusie

Met betrekking tot de waterhuishouding kan onderscheid worden gemaakt tussen de volgende deelgebieden: de duinen, het boezemsysteem en de polders.

- De duinen zijn de primaire inzigggebieden en hebben een diepe grondwaterrelatie met enkele kleine polders ten noorden van Leiden en de Haarlemmermeerpolder. Minder diepe grondwaterstromen zorgen voor kwel direct langs de duinvoet.

- Het boezemstelsel krijgt het water geleverd van buitenaf en voedt hiermee de polders en omgekeerd. Het systeem van waterlopen en gronden die deel uit maken van het boezemsysteem zijn hydrologisch gezien onlosmakelijk met elkaar verbonden.
- De polders vormen in principe geïsoleerde eenheden binnen het stelsel van boezemwateren. Periodiek wordt er water vanuit de boezem ingelaten of juist op de boezem geloosd. Maar ook door lokale kwel en inzijing zijn de polders verbonden met de boezemwateren.

Alles bij elkaar kent de Duin- en Bollenstreek een zeer divers stelsel van infiltratie en kwel.

6.2.3 Kansen

Op termijn wordt de oppervlakkige grondwaterwinning in de duinen stopgezet en worden de diverse afgravingen/kanalen in de duinen gedempt.

Dit heeft tot gevolg dat er weer kwel op zal gaan treden in de binnenduinrand.

Dit kwelwater is van hoge kwaliteit. Deze kwel kan worden opgevangen en ecologisch worden gebruikt.

Het Pact van Teylingen ziet kansen in de toepassing van de 'watersysteembenadering'. Hierbij wordt gestreefd naar het creëren van grotere eenheden met één en dezelfde hoofdfunctie (bollengebieden, natuurgebieden, weidegebieden) danwel een combinatie of verweving van functies die gelijke eisen stellen aan waterkwaliteit en -kwantiteit. Een onderdeel van de watersysteembenadering kan zijn het streven naar een gescheiden waterhuishouding. Hierbij streeft men er naar om gebiedseigen water van goede kwaliteit, bijvoorbeeld kwelwater, zo lang mogelijk in het gebied vast te houden en ten gunste te laten komen aan functies die hoge eisen aan de waterkwaliteit stellen. Hierbij wordt er naar gestreefd om de gebieden waar het water van een hoge kwaliteit wordt ingelaten hydrologisch zoveel mogelijk te scheiden van het veelal sterk met mineralen verrijkte landbouwwater.

7

Natuur

7.1 In breder perspectief

De Duin- en Bollenstreek maakt deel uit van de kustzone, en dan in het bijzonder van de strandwallenkust.

De kustzone vormt een bijna aaneengesloten natuurgebied. De groene infrastructuur is hier optimaal aanwezig. Barrières worden slechts gevormd door de zeegaten, rivier- en havenmondingen en stedelijke bebouwingen (in het laatste geval is er echter wel nog sprake van een verbinding via het strand).

De ecologische betekenis op nationaal niveau komt naar voren wanneer men de rijkdom van het duingebied vergelijkt met overig Nederland. Van de bijna 1.400 plantensoorten in Nederland komt zo'n 80% in het duingebied voor. Onder de plantensoorten zijn vele zeldzame soorten die alleen in het duinlandschap voorkomen. Daarnaast broedt ongeveer 80% van de Nederlandse broedvogels in het kustgebied (inclusief Waddenzee en Delta-gebied). Uit vogeltrekbewegingen blijkt dat trekvogels in hun route naar de overwinterings- of broedgebieden gebruik maken van de kustzone. Jaarlijks vliegen enorme aantallen trekvogels langs de kustzone. De voedselrijke kuststrook biedt aantrekkelijke stop-overs.

Ook voor de fauna aan insecten en spinnen zijn, hoewel geen uitgebreide gegevens beschikbaar zijn, het duingebied en de kwelders en schorren een belangrijk leef- en toevluchtgebied.

De Nederlandse kustzone biedt een grote verscheidenheid aan ecologische kwaliteiten. Deze diversiteit wordt grotendeels veroorzaakt door de vele gradiënten in het systeem, van zoet naar zout, van droog naar nat, van voedselarm naar voedselrijk, van kalkarm naar kalkrijk, van geëxponeerd naar beschut, enz. Daarnaast wordt de

ecologische betekenis van de kustzone in Nederland versterkt door de geïsoleerde ligging van de iets hogere gronden van de kustzone ten opzichte van de uitgestrekte laag-Nederlandse vlakte.

De ecologische waarde van de strandwallenkust ligt in het feit dat het een groot aaneengesloten gebied betreft, uiteraard in de lengte, maar in veel gevallen ook in de breedte. Het gebied heeft daarom een grote betekenis als rust- en voedselgebied en corridor voor talrijke diersoorten.

De duinen vormen met het strand en de onderwateroever een natuurlijke zandige waterkering. Onder invloed van de natuurkrachten is deze waterkering voortdurend in beweging. De duinen geven aan ons land een kenmerkend landschappelijk uiterlijk met een voor Noord-west Europa unieke natuurwaarde. Het totale areaal aan duinkust is zowel zeer groot als relatief ongestoord. In dat opzicht kan alleen Denemarken zich meten met Nederland, waarbij het Nederlandse duingebied een veel grotere variatie vertoont. De Nederlandse duinkust kent omvangrijke stuifduinsystemen en duinvalleisystemen. Oude duinsystemen zijn nergens zo uitgestrekt aanwezig en bovendien zo goed bewaard als in Nederland. Tot de meest waardevolle natuurterreinen in het duingebied behoren de natte/vochtige duinvalleien en de daaraan geassocieerde duinmeren en vochtige valleibossen en -struwelen. Duinvalleien kennen een grote variatie aan habitats voor vaak vrij zeldzame plant- en diersoorten. Ook het menselijk ingrijpen heeft bijgedragen aan de hoge diversiteit. Met name in het 'zeedorpengebied' zijn door een lange geschiedenis van lichte betreding en extensieve beweiding vegetatiekundig waardevolle gebieden ontstaan. Hier kunnen soorten als nachtsilene en bremrapen worden aangetroffen.

Aan de binnenzijde van de Nederlandse kustzone is er een verscheidenheid aan ecologische habitats. Op veel

plaatsen in de binnenduintrand en op de oude duinen (strandwallen) liggen de landgoederen met hun parkbossen die veelal in 18e en 19e eeuw zijn aangeplant.

De landgoederen zijn relatief stabiele milieus, waardoor natuurlijke processen zich gedurende een lange periode min of meer ongestoord hebben kunnen ontwikkelen. Dit heeft, in combinatie met de verscheidenheid aan milieutypen, geleid tot de ontwikkeling van bijzondere ecologische waarden. Zij zijn met name van betekenis vanwege hun vegetatiewaarden en broedvogeldichtheid. Daarnaast vormen de landgoederen, door het ontbreken van een hoge concentratie stedelijke bebouwing, vaak een verbindende schakel tussen de duinen en het veenweide/droogmakerijenlandschap.

De geestgronden in de binnenduintrand vormen een belangrijk productiegebied voor de bollenteelt. Daarachter liggen het Hollands-Utrechts laagveencomplex (Kagerplassen) en het drooggemaakte Haarlemmermeer.

7.2 Duin- en Bollenstreek

Flora en vegetatie

Doing geeft in zijn rapport 'Landschapsoecologie van de Nederlandse kust' (1988) een gedetailleerde landschapskartering op vegetatiekundige grondslag.

Deze kartering richt zich met name op de jonge duinen, de oude duinen en de tussen gelegen strandvlakterestanten.

De belangrijkste waarden liggen:

- in de jonge duinen;
- op de restanten van de strandwallen (niet vergraven landgoedbossen) en de vochtige strandvlaktesystemen.

De duinen ten weerszijden van Noordwijk en Katwijk maken deel uit van het 'zeedorpen-landschap'. De lange geschiedenis van lichte betreding en beweiding,

het gebruik als akker- en tuingrond etc verklaren de struweelarmoede en de rijkdom aan (thans weer begroeide) stuifkuilen van het terrein. Door vertrapping en bemesting is een afwijkende bodemtoestand ontstaan die heeft geleid tot een geheel eigen karakter van flora en vegetatie. Het is opvallend rijk aan kleine plekken met floristisch optimaal ontwikkeld Tortulo-Phleëtum (vooral op zuidhellingen) en laag kruipwilgstruweel (vrijwel uitsluitend op noordhellingen).

Vegetatiekundig behoort de eerste duinenrij tot het zeedorpenstuifduinlandschap en het achterliggend duingebied overwegend tot het zeedorpen-fakkelgras- en het zeedorpen-dauwbraamlandschap.

Meer naar het noorden bestaat de eerste duinenrij vooral uit stuifduin met vlierstruweel.

Ter hoogte van Noordwijkerhout zijn de duinen relatief smal en vrij eenzijdig van samenstelling. Hier treft men het dauwbraam-fakkelgras-, aan de landzijde overgaand in het buntgras-fakkelgraslandschap.

De duinen nabij De Zilk zijn daarentegen breed en vegetatiekundig zeer divers samengesteld. Dit komt mede doordat de jonge duinen hier aan de landzijde direct overgaan in de oude duinen, waardoor vegetaties van het kalkrijke milieu voorkomen direct naast de vegetaties van het kalkarme milieu.

Meer landinwaarts liggen strandwalrestanten nabij:

- Noordwijk-Binnen (Offem en Nieuw-Leeuwenhorst);
- Lisse (Keukenhof);
- Warmond (Huis te Warmont).

Dit betreft met name de met bos begroeide, min of meer onvergraven ruggen van de oude strandwallen. De bodem is droog en kalkarm. De bossen zijn aangeplant. Zij hebben zich echter gedurende een lange periode min of meer ongestoord kunnen ontwikkelen, waardoor zij qua flora-samenstelling nagenoeg met een natuurlijk bos overeenkomen. Een voorbeeld hiervan is het Keukenhofbos.

Op de lagere, meer vochtige, relatief kalkarme gronden,

vaak op de overgang naar de strandvlakte, treft men het 'stekelvaren-bos' aan. Voorwaarde hierbij is dat zij geïsoleerd liggen van het cultuurland met zijn zeer voedselrijke water.

Zeldzaam zijn voorts de oude heiderestanten welke men nog bij Het Heitjes van Ruigenhoek en bij het Oosterduinse Meer aantreft. Zij vormen de restanten van de destijds uitgestrekte heideterreinen die deel uitmaakten van de middeleeuwse esdorpenachtige ontginning.

Westelijk van de Keukenhof liggen vegetaties die kenmerkend zijn voor de venige, oude strandvlakten.

Het bijzondere van de Keukenhof en omgeving is dat men hier alle kenmerkende vegetatietypen naast elkaar aantreft: droog bos op de rug van de strandwal, overgaand in enkele percelen vochtig tot nat bos in de strandvlakte, met daartussen waardevolle vochtige graslandvegetaties.

Het rapport 'De vegetatie van Zuid-Holland, 1976-1991' geeft naast een inventarisatie op hoofdlijnen een waardering aan.

Het rapport deelt het plangebied (exclusief het duingebied en het stedelijk gebied) onder in tien deelgebieden. De omgeving van Noordwijkerhout wordt als 'zeer waardevol' aangeduid. Vijf deelgebieden in het voormalige strandwal/strandvlaktegebied worden aangeduid als 'waardevol'. De overige vier deelgebieden zijn 'minder waardevol'.

Daarnaast wordt ook de vegetatieontwikkeling getypeerd. Twee deelgebieden in het open bollengebied (het gebied tussen Noordwijk aan Zee en Noordwijkerhout alsmede de omgeving van Halfweg) tonen een vooruitgang. Mogelijk tekenen zich hier de eerste resultaten af van de afspraken zoals die in het milieu-doelgroepenoverleg zijn overeengekomen. Voor de omgeving Halfweg uit deze verbetering zich met name in de sterk verbeterde watervegetaties, welke voortvloeit uit de verbeterde waterkwaliteit (sterke afname voedselrijkdom).

Twee deelgebieden (omgeving Voorhout en Valkenburg) blijven gelijk, de overige 6 deelgebieden tonen een achteruitgang.

Het rapport van Doing en het rapport van de provincie richten zich sterk op de duinen en op de vegetatieontwikkeling.

Beiden beschrijven met name de grotere systemen en de belangrijkste processen, waarbij het rapport van de provincie een sterk kwalitatieve benadering kent.

Het rapport 'Flora van de Duin- en Bollenstreek' van de Vereniging voor Natuur- en Vogelbescherming Noordwijk (1994) geeft, ook op detailniveau, een meer volledige inventarisatie van de in het gebied aanwezige flora-waarden.

Fauna

De duinen en de binnenduinstrand zijn faunistisch waardevol.

In de duinen hebben het ree en de vos zich weer gevestigd. Daarnaast komt in het duingebied van Noordwijk de eekhoorn nog voor.

Kenmerkende vogelsoorten voor de duinen/binnenduinstrand zijn tapuit, nachtegaal (Langeveld) en de wulp (Berkheide).

De graslandrestanten in de strandvlakten vormen een broedvogelgebied voor weidevogels en een overwinteringsgebied voor soorten als Kievit, goudplevier en smient.

De bossen van de landgoederen op de strandwallen (oude duinen) vormen oorspronkelijk een belangrijk leefgebied voor kleine boszoogdieren als de eekhoorn.

Doordat de landgoedbossen in omvang zijn afgenomen en ecologisch geïsoleerd zijn komen te liggen, wordt de eekhoorn nauwelijks meer in de bossen op de oude duinen aangetroffen. Het ontbreken van ecologische verbindingen tussen de jonge duinen, waar de eekhoorn nog

wel wordt aangetroffen, en de oude duinen is hier in belangrijke mate debet aan.

De landgoedbossen zijn ook van belang voor de avifauna. In de oude loofhoutopstanden broeden soorten als holenduif, glanskop en grote bonte specht.

Op de landgoederen Offem, Keukenhof en Huis te Warmont worden grote kolonies van de blauwe reiger aangetroffen.

De oeverlanden van de Kagerplassen zijn ecologisch waardevol. Op plaatsen waar een oeverzone met riet en moerasplanten aanwezig is, broeden soorten als kleine karekiet en rietgors. Daarnaast zijn deze oeverdelen van belang vanwege het voorkomen van de noordse woelmuis. Deze soort wordt in West-Europa uitsluitend aangetroffen in moerassige oeverzones verspreid over de lagere helft van Nederland.

Ook bieden de vochtige graslanden en grote delen van het rietland broedgelegenheid aan vele weidevogels en de wulp.

7.3 Kansen

Versillende rapporten en nota's (Beleidsplan Natuur en Landschap, Toekomstverkenning voor het landschap van de Kustzone) bepleiten de ontwikkeling van een ecologische verbindingszone haaks op de kust, waarbij jonge duinen, oude duinen en achterliggend veengebied met elkaar in verbinding worden gebracht.

Ook het Pact van Teylingen streeft een groene dooradering van het bollengebied na, teneinde de verschillende duinsystemen weer met elkaar in verbinding te brengen.

Het naast elkaar voorkomen van jonge duinen en oude duinen (strandwallen) maakt het Nederlands kustgebied landschapsoecologisch uniek in Europa. Deze betekenis kan in de vegetatiesamenstelling door het ontbreken van relaties onvoldoende tot uitdrukking komen.

Het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij hanteert het rapport 'Duinen voor de Wind' (1992) als 'ecosysteemvisie' voor het duingebied. Dit rapport doet voorstellen voor een meer dynamisch beheer van het duingebied en de ontwikkeling van natuurwaarden in de binnenduinstrand.

Voor het plangebied ziet zij voor het brede duingebied nabij De Zilk mogelijkheden voor:

- de ontwikkeling van een gekerfde zeereep;
- grootschalige verstuingen;
- instellen van een rustgebied;
- opheffen oppervlakte-infiltratie;
- beëindiging van de grondwaterwinning;

In de binnenduinstrand ziet genoemd rapport mogelijkheden voor:

- natuurontwikkeling nabij Vogelenzang;
- natuurontwikkeling nabij Ruigenhoek;
- verbetering van het duinrelstelsel tussen De Zilk en Vogelenzang.

In hoofdstuk 3 van dit rapport is aangegeven dat het Pact zich terughoudend opstelt; in het gebied Lentevreugd wordt ruimte geboden aan een grootschalige natuurontwikkeling en herstel van duinrelstelsels. Bij De Zilk-Ruigenhoek wordt een hydrologische bufferrandzone gerealiseerd.

8

Aandachtspunten bij de planvorming

8.1 Beperkt ruimtebeslag

Het Pact van Teylingen streeft naar een verbetering van de kwaliteit van natuur en landschap. Het landschapsbeleidsplan geeft aan welke inrichtingsmaatregelen noodzakelijk zijn om tot de gestelde opwaardering van natuur en landschap te komen. Opmerkelijk is dat het Pact niet komt tot een kwantificering van de oppervlakten die daartoe noodzakelijk zijn. De kwaliteitsnorm moet de maatstaf vormen voor hetgeen noodzakelijk is.

In de Nota van Beantwoording bij het Pact wordt als globale indicatie voor de ontwikkeling van de ecologische verbindingen een oppervlakte van 54 ha aangegeven. Dit heeft echter uitsluitend betrekking op het ruimtebeslag dat is gemoeid met de ontwikkeling van verbindingzones. De doelstellingen van het Pact reiken echter aanzienlijk verder dan het versterken van ecologische verbindingen. Het Pact gaat uit van een totale landschappelijke opwaardering van de Duin- en Bollenstreek. Anderzijds constateert het Pact dat er een grote 'overdruk' op de grond is. Het Pact benadrukt daarbij voortdurend het belang van het behoud van het bollencomplex. Dit betekent dat zo verantwoord mogelijk met de ruimte moet worden omgegaan. Het Pact biedt dan ook geen ruimte voor grote verschuivingen in het grondgebruik. In die zin claimt het landschapsbeleidsplan niet meer ruimte dan dat minimaal noodzakelijk is om het door het Pact omschreven kwaliteitsniveau te behalen. Vanuit de druk op de grond, de beperkte beschikbaarheid van ruimte, moet waar mogelijk worden gestreefd naar een 'stapeling van functies'.

8.2 Thema's

Hoofdstuk 3 van dit rapport geeft een vrij volledige opsomming van de aandachtspunten zoals die door het Pact zijn geformuleerd. In onderhavige paragraaf worden de verschillende aandachtspunten gegroepeerd tot thema's.

8.2.1 Versterking van de groenstructuur

Centraal thema in het Pact van Teylingen is de 'landschappelijke opwaardering' van de streek. Het Pact benadrukt de betekenis van de versterking van de groenstructuur in het gebied. Het ziet natuur en landschap als economische functies. Een aantrekkelijke Duin- en Bollenstreek geeft het gebied in zijn totaliteit letterlijk een 'meerwaarde'.

Uit de vergelijking van de kaartbeelden blijkt dat het gebied de afgelopen decennia steeds armer aan beplanting is geworden. In de na-oorlogse periode zijn de beplantingen in het buitengebied van de Duin- en Bollenstreek belangrijk afgenomen. De kenmerkende houtwallen, geriefbosjes, hagen en erfbeplantingen in het bollengebied zijn nagenoeg verdwenen. Het land is kaler geworden.

Het landschapsbeleidsplan geeft aan waar mogelijkheden liggen om tot een nieuwe groenstructuur te komen; een 'over-all' netwerk van groenelementen dat zich over het gebied uitstrekt.

Naar een stabiel raamwerk met een flexibele invulling

De kern van het probleem ten aanzien van de landschapontwikkeling ligt in het gegeven dat het landschap van de Duin- en Bollenstreek veel verschillende functies herbergt met een duidelijk verschillende ontwikkelingsdynamiek.

Natuur en landschap zijn functies die zijn gebaat bij rust en stabiliteit. Het duurt vele jaren voordat beplantingen tot wasdom komen, en het duurt vaak nog aanzienlijk langer alvorens natuur- en landschapswaarden tot ontwikkeling komen. Deze functies, die zijn gebaat bij rust

en stabiliteit, worden ook wel aangeduid als de 'laagdynamische functies'.

Daarentegen zijn er ook functies met een veel hogere ontwikkelingssnelheid, zoals de verstedelijking en de landbouw. Deze worden ook wel aangeduid als de 'hoogdynamische functies'.

Voor deze functies is het essentieel dat zij snel op nieuwe ontwikkelingen (veranderingen op de wereldmarkt, verschuivingen in de vraagsector, veranderingen in het productieproces, etc.) kunnen inspelen. Zeker voor een functie als de bollenteelt is flexibiliteit van groot belang. Deze sector moet snel kunnen reageren op ontwikkelingen in de markt.

Vanuit het verschil in ontwikkelingssnelheid kan er naar worden gestreefd om de laag dynamische functies (natuur en landschap) te bundelen in een hecht en stabiel landschappelijk raamwerk. Binnen dit raamwerk liggen de 'gebruiksruimten' waar een grotere mate van flexibiliteit ten aanzien van het grondgebruik mogelijk is.

Bij de situering en vormgeving van een dergelijke structuur vergen twee aspecten bijzondere aandacht:

- de dimensionering van het raamwerk zelf: hoe breed moet het raamwerk minimaal worden opgezet om daadwerkelijk als duurzaam systeem te kunnen functioneren?
- de maaswijdte van het raamwerk, wat is de minimale maaswijdte die de gebruiksfuncties aan het raamwerk stellen om zich daarbinnen duurzaam en flexibel te kunnen ontplooiën?

Het landschapsbeleidsplan geeft op deze vragen antwoord. Het geeft aan waar mogelijkheden zijn om tot een stabiel groen raamwerk (een structuur van natuurgebieden, bos- en beplantingselementen) te komen. Een duurzaam groen casco waarbinnen de verschillende agrarische functies zich flexibel kunnen ontwikkelen. Dit betekent dat is gezocht naar een groene structuur waarbinnen de bollenteelt, maar ook de gespecialiseerde glas-

tuinbouwgebieden, het ondersteunend glas en het weidebedrijf een plaats kunnen krijgen.

Tevens is daarbij aangegeven hoe om te gaan met de aanwezige landschappelijke variatie: het onderscheid tussen strandwal en strandvlakte, veenweidegebied, oeverwal, zanderijlandschap.

Waar mogelijk moet dit raamwerk zodanig worden gesitueerd en vormgegeven dat daarbinnen (binnen de verstedelijkingscontouren als aangegeven in het Pact) verstedelijking kan plaatshebben (een groen casco voor de verstedelijking).

Tevens moet dit raamwerk aansluiten op het verstedelijkte deel van de Bollenstreek. Het moet binnen het verstedelijkte deel van de Bollenstreek een groene geleiding aanbrenge.

Tot slot moet dit raamwerk bijdragen aan de 'recreatieve landschapsvorming' in en nabij de woonkernen.

8.2.2 Omgaan met openheid

Het Pact hecht er aan dat de aanwezige noord-zuid landschapsstructuur wordt versterkt.

Een belangrijk kenmerk van deze noord-zuid structuur is het onderscheid tussen verdichte strandwallen en open strandvlakten.

De openheid van de strandvlakten staat echter onder druk. Het gebied is vrij dicht bebouwd met woningen, schuren, ondersteunend glas, etc. Hierdoor dreigt het open gebied geleidelijk dicht te slibben.

Wat betreft het glas geeft het Pact drie mogelijkheden aan:

- concentratiegebieden voor de gespecialiseerde glastuinbouwontwikkeling;
- vrijwaringsgebieden waar helemaal geen glas mag worden bijgebouwd;
- landschappelijke uitwerkingszone waar per bedrijf maximaal 3.000 m² ondersteunend glas mag worden gesitueerd.

Het landschapsbeleidsplan geeft aan waar gebieden liggen die 'open' moeten blijven.

Tevens wordt aangegeven hoe binnen de uitwerkingsgebieden kan worden omgegaan met de situering en inpasning van ondersteunend glas.

8.2.3 Gespecialiseerde glastuinbouw

Het Pact geeft aan dat de gespecialiseerde glastuinbouw in Rijnsburg en Valkenburg moet worden behouden en zo mogelijk moet worden versterkt.

Het Pact gaat uit van een vergaande revitalisering, herstructurering en verdichting van de bestaande glasgebieden.

De nieuwe en vernieuwde glastuinbouw moet worden gerealiseerd binnen een landschappelijke inbedding. Bovendien moet er een relatie worden gelegd met de (andere) vormen van verstedelijking en ecologie.

Het landschapsbeleidsplan geeft aan waar mogelijkheden zijn om binnen de gespecialiseerde glastuinbouwgebieden tot een groene dooradering te komen.

De mogelijkheden daartoe nemen aanzienlijk toe wanneer functies met elkaar kunnen worden gecombineerd. Het landschapsbeleidsplan geeft aan waar mogelijkheden zijn om tot nieuwe functiecombinaties te komen.

Gedacht kan worden aan:

- combinatie gietwater/natuurontwikkeling/helofytenfilter
- combinatie waterberging/recreatie
- combinatie groene dooradering/recreatief medegebruik.

8.2.4 Omgaan met het verleden

Het Pact vindt het belangrijk dat nieuwe ontwikkelingen plaatsvinden met respect voor hetgeen het verleden tot stand heeft gebracht.

De Duin- en Bollenstreek is een gebied met een rijk verleden. Met name de oevers van de Oude Rijn, de binnenduinrand en de oude strandwallen kennen een bewoningsgeschiedenis die ver in de tijd teruggaat.

Waarschijnlijk bevatten delen van de Duin- en Bollen-

streek een buitengewoon waardevol archeologisch bodemarchief. Dit archief is echter nog nauwelijks in beeld gebracht. Er is wat dat betreft onbekendheid met het 'diepe verleden'.

Van het meer recente verleden (periode middeleeuwen - 1850) resteert niet zo gek veel meer: naast historische kerken zijn er wat buitenplaatsen, een paar kastelen en een ruïne.

Bij dit soort elementen blijkt de omgeving heel belangrijk. Zij moeten een 'setting' hebben die bij hen past. De combinatie Keukenhofbos/bollenvelden/graslanden vormt een sterk historisch ensemble.

De meeste historische elementen hebben betrekking op de periode na 1850: het industriële erfgoed: watertorens, oude bedrijfsgebouwen, monumentale bollenschuren etc.

Het landschapsbeleidsplan geeft aan hoe om te gaan met de geschiedenis van de streek. Bij die geschiedenis zijn verschillende niveaus te onderscheiden.

- Het diepe verleden van het gebied, de archeologische kwaliteiten die in de ondergrond zijn verstopt,
- De historische elementen en hun omgeving. Welke elementen/combinaties van elementen zijn historisch waardevol en hoe kunnen die worden beschermd/versterkt?
- Hoe om te gaan met de elementen van het industrieel erfgoed, zoals de typische bollenschuren (sloop, functieverandering met behoud uiterlijk, integraal behoud?)

8.2.5 Zicht en vergezicht

Een belangrijke kwaliteit, met name in het bollengebied, is dat men zicht op het productiegebied heeft.

Geconstateerd is dat dit zicht snel afneemt. De geleidelijke verdichting langs de wegen, met name op de strandwallen, maakt dat men vanaf de weg steeds minder van het achterliggend landelijk gebied ervaart.

Het landschapsbeleidsplan moet aangeven waar mogelijkheden zijn om het zicht op de bollenteeltgebieden te behouden en het liefst te versterken.

Kenmerkend voor het gebied is de aanwezigheid van verre doorzichten. Op tal van plaatsen zijn doorzichten op kerktorens en markante bebouwingselementen, duinformaties, landgoederen etc.

Het landschapsbeleidsplan geeft aan hoe deze markante zichtlijnen kunnen worden behouden.

De verre doorzichten vallen niet altijd even positief uit. In het landschap zijn elementen aanwezig die algemeen als 'niet passend bij het gebied' worden ervaren. Het Pact geeft aan dat dergelijke elementen worden ingepast of dat hun aanwezigheid in het landschap moet worden 'verzacht'.

Het landschapsbeleidsplan geeft aan hoe deze elementen kunnen worden ingepast of landschappelijk beter aanvaardbaar gemaakt kunnen worden.

8.2.6 *Natte en droge ecologische verbindingen*

Natuurgebieden dienen onderling verbonden te zijn om te kunnen overleven.

Dat geldt voor landgoederen als Keukenhof en Leeuwenhorst, maar ook voor graslandgebieden zoals in de polders Elsgeest, Hogeweg en Boekhorst.

Het Pact geeft aan dat er droge en natte ecologische verbindingen moeten worden aangelegd, en ook waar die moeten worden gerealiseerd.

Het landschapsbeleidsplan geeft aan hoe deze verbindingen kunnen worden uitgewerkt. Aangegeven wordt voor wie de verbindingen bedoeld zijn, hoe breed deze verbindingen moeten zijn en uit voor een milieu-componenten (bos, moeras, water, gras) zij zijn opgebouwd.

8.2.7 *Positieve wederkerigheid*

In de Duin- en Bollenstreek is sprake van een positieve wederkerigheid tussen landbouw, landschap, recreatie en toerisme.

Het bollencomplex staat voor een open landschapsstructuur, en dat is landschappelijk een grote kwaliteit.

Tegelijkertijd zijn het de bollen en de landschappelijke opbouw die de recreatief-toeristische aantrekkelijkheid van het gebied bepalen.

In het gebied komen verschillende kenmerkende natuurwaarden voor die direct zijn gerelateerd aan het agrarisch gebruik.

Mede met het oog op de nagestreefde 'stapeling van functies' geeft het landschapsbeleidsplan aan waar mogelijkheden aanwezig zijn om tot een versterkte positieve wederkerigheid van functies te komen.

8.2.8 *Watersysteembenadering*

Het Pact streeft naar een duurzame ontwikkeling, ook op het gebied van de milieukwaliteit. Daartoe wordt ook gestreefd naar toepassing van de watersysteembenadering. Op dit moment zijn, zeker als gevolg van de grondwaterwinning in de duinen, de relaties tussen inzigtgebied en kwelgebied niet of nauwelijks ontwikkeld. Wanneer echter de grondwaterwinning in de duinen wordt beëindigd zal de kweldruk op het gebied toenemen. Vanuit het duingebied zal kwalitatief hoogwaardig, schoon kwelwater naar het bollenteeltgebied toestromen.

Het landschapsbeleidsplan geeft aan waar er mogelijkheden zijn om met deze nieuwe ontwikkeling aanvullende, aan schoon kwelwater gebonden natuurwaarden, tot ontwikkeling te brengen.

8.2.9 *Recreatie en toerisme*

Het Pact hecht aan verbreding van de mogelijkheden voor recreatie en toerisme in de streek.

Op dit moment richt de recreant zich met name op:

- kusttoerisme
- bollentoerisme (beperkt seizoen)
- watersport.

De recreanten komen specifiek voor één van deze drie recreatievormen naar het gebied. Er zijn in functioneel opzicht nauwelijks dwarsverbanden.

De recreatieve aantrekkelijkheid van de Duin- en Bollenstreek als geheel wordt nog onvoldoende onderkend.

De Duin- en Bollenstreek als geheel leent zich vanwege de landschappelijke variatie, het aanwezige stedenschoon, de natuur, de landgoederen bij uitstek voor extensieve, op beleving van natuur- en landschapsschoon gerichte vormen van recreatie.

De combinatie strand/aantrekkelijk achterland/plassengebied verschaft het gebied een enorme meerwaarde.

Het landschapsbeleidsplan aandacht aan de versterking van de potenties van het gebied voor recreatie en toerisme. Daarbij vergen met name de aanwezigheid van aantrekkelijke routes (versterken van het fiets- en wandelpadennet, kanoroutes, themaroutes) en de inpassing van historische elementen bijzondere aandacht.

Uitvoeringsaspecten

9.1 Inleiding

Uitvoeringsprojecten

Een aantal geografisch afgebakende projecten komt als eerste voor uitvoering in aanmerking. Ten aanzien van deze projecten zijn in het Pact meer 'harde afspraken' gemaakt.

Voor deze projecten kan in het vervolgtraject als eerste de vertaalslag worden gemaakt van voorbeelduitwerking naar uitvoeringsplan.

Het betreft de volgende projecten:

- 1 Hillegom - Bennebroek
- 2 Haarlemmermeer - Keukenhof
- 3 Lisse - Sassenheim
- 4 Keukenhof - Duinen
- 5 Voorhout - Noordwijk - Duinen
- 6 Kloosterschuur-Trappenberg
- 7 A44 - Kagerplassen

Paragraaf 9.2 brengt de uitvoeringskosten van deze projecten in beeld.

Onderzoeksvragen

In hoofdstuk 8 van het hoofdrapport is een aantal onderzoeksvragen verwoord.

- onderzoek uitplaatsen gebiedsvreemde functies;
- watersysteembenadering;
- projectgroep graslandgebieden;
- projectgroep geïntegreerd recreatief netwerk.

Voor dit onderzoek zijn posten opgenomen. Het is niet uitgesloten dat uit dat onderzoek aanvullende maatregelen voortvloeien.

Deze zijn in de kostenraming niet opgenomen.

Groenstructuurplannen/Groenvisie buitengebied

Het landschapsbeleidsplan geeft de betrokken gemeenten in overweging een groenstructuurplan voor het stedelijk gebied op stellen en een groenvisie voor het buitengebied. Deze planvormen hebben geen regionaal karakter. Zij zoomen in op het niveau van de gemeente.

De gemeenten kunnen ieder voor zich beslissen of ze hiertoe aanleiding zien. Mede daarom zijn hiervoor in dit hoofdstuk geen kosten opgenomen. Overigens zijn de kosten hiervoor sterk afhankelijk van vraagstelling (een groenstructuurplan voor de gehele kern, of voor alleen het historische centrum, of juist een plan waarin de relaties tussen stedelijk groen en het groen in het buitengebied worden versterkt?), de omvang van de gemeente en de beschikbaarheid van gegevens.

Thematische projecten

Voor een deel van de thematische projecten is een projectorganisatie voorgesteld, waarbij ook externe deskundigheid wordt ingehuurd. Deze projecten behoeven een uitvoeringsbudget:

- laanbeplantingen/stopplaatsen
- cultureel erfgoed (historische elementen en hun omgeving)
- inpassing storende elementen
- imagoverbetering Duin- en Bollenstreek

Stimuleringsfondsen

Ook zijn in hoofdstuk 8 van het hoofdrapport fondsen voorgesteld die tot doel hebben aanleg en beheer van particuliere beplantingen in het buitengebied te stimuleren:

- subsidie erfbeplantingen
- hagenfonds
- houtwallen en bossingels
- natuurvriendelijk oeverbeheer

Daarnaast is voorgesteld de ontwikkeling van een moderne streekeigen bollenschuur te stimuleren door een bijdrage in de ontwerpkosten.

Open einden/ontwerputwerkingen

Tot slot zijn in hoofdstuk 8 van het hoofdrapport projecten genoemd die zich op dit moment niet laten begroten:

- Parkzone Oude Rijn; dit presenteert een wensbeeld dat nog nader moet worden uitgewerkt en dat zich slechts langs de weg van de geleidelijkheid, wanneer zich daartoe kansen voordoen, laat realiseren.
- Duingebied Vogelaardreef; ook hiervoor geldt dat eerst meer inzicht moet zijn in het uiteindelijke beeld alvorens de inrichtingskosten kunnen worden geraamd.
- Hydrologische bufferrandzone De Zilk. Deze is nog onderwerp van discussie, het landschapsbeleidsplan geeft het zoekgebied aan.
- Inrichtingsplan Lentevreugd.

Voor ieder van deze onderwerpen is een aanvullend ontwerpbudget opgenomen.

In dit hoofdstuk wordt nagegaan wat de financiële consequenties zijn van de:

- uitvoering projecten (9.2);
- onderzoeksvragen (9.3);
- thematische projecten (9.4);
- voorgestelde stimuleringsmaatregelen (9.5);
- nadere ontwerputwerkingen (9.6);

Paragraaf 9.7 gaat in op kostendragers, initiatiefnemers en participanten.

Paragraaf 9.8 tot slot geeft in tabelvorm een samenvattend overzicht van kosten en kostendragers.

9.2 Uitvoeringsprojecten

9.2.1 Inleiding

Bij de kostenraming van de verschillende projecten zijn de voorbeelduitwerkingen zoals gepresenteerd in hoofdstuk 7 van het hoofdrapport als referentie gehanteerd.

Deze uitwerkingen geven inzicht in het ruimtelijk beeld dat wordt voorgestaan.

In het hoofdrapport is echter ook benadrukt dat de hier

gepresenteerde uitwerkingen niet de enig denkbare invulling vormen, andere oplossingen zijn mogelijk. De uitwerkingen zijn indicatief, de concrete invulling en uitwerking van de projecten vindt in het vervolgotraject plaats, in overleg met de verschillende betrokken partijen.

Bij het opstellen van de kostenindicatie wordt met gemiddelde bedragen gewerkt ten aanzien van grondverwerving en terreininrichting. Factoren als planschade zijn niet in de berekening betrokken. Kosten van beheer en onderhoud zijn buiten beschouwing gelaten. Deze moeten bij de definitieve uitwerking in beeld worden gebracht.

Grondverwerving

Het is niet zonder risico om grondprijzen te noemen, bedragen gaan immers al snel een eigen leven leiden. De hier gehanteerde bedragen zijn rekenbedragen. De werkelijke prijs wordt uiteindelijk in de onderhandelingen met de markt bepaald.

Genoemde bedragen zijn gemiddelden, inclusief de kosten van de grondaankoper, de notariële kosten en overige administratieve kosten.

Het is duidelijk dat naar beide kanten afwijkingen voorkomen. Een ha super-bollengrond kan duurder uitpakken, maar daarnaast zullen kwalitatief mindere gronden minder behoeven te kosten.

- Verwerving bollengrond: f 300.000,--/ha, hierbij is rekening gehouden met een hogere prijsvorming als gevolg van 'snijranden'.
- Verwerving weidegrond: f 80.000,--/ha, ook hier is rekening gehouden met een hogere prijsvorming als gevolg van 'snijranden'.

Inrichtingskosten

- Inrichting bosgebied inclusief beperkte recreatieve inrichting als aanleg paden, eenvoudige parkeervoorziening, speelweide etc: f 25.000,--/ha

- inplanten bos zonder overige voorzieningen: f 10.000,--/ha
 - aanleg moeras-/rietoevers, inclusief beperkt grondverzet: f 60.000,--/ha
 - aanleg water: f 250.000,--/ha
- Bij dit bedrag is er van uitgegaan dat 2 meter grond wordt afgegraven (f 5,--/m³) en dat de vrijkomende grond wordt afgevoerd (f 7,50/m³) en niet elders kan worden verwerkt/verhandeld. In veel gevallen zullen daartoe wel mogelijkheden aanwezig zijn, dan nemen de kosten beduidend af en kunnen zij zelfs nihil zijn.
- eenvoudige oeverbeschoeiing: f 35,--/m
 - laanbeplanting: f 250,--/boom
 - aanleg recreatiepad: f 70,--/m²
 - aanleg eenvoudige voetgangersbrug: f 15.000,--
 - plankosten (opstellen voorlopig ontwerp, definitief ontwerp, opstellen bestek, beperkte directievoering) volgens ARTA 1994. Hierbij zijn niet de ambtelijke begeleidingskosten begrepen.

Bij de ecologische verbindingzones zijn de technische maatregelen die noodzakelijk zijn om barrières op te heffen niet opgenomen.

9.2.2 Hillegom-Bennebroek

Het kader voor de voorgestelde inrichtingsmaatregelen wordt gevormd door het streekplan Zuid-Holland West. In het Structuurplan Hillegom is dit nader uitgewerkt. De in het landschapsbeleidsplan voorgestelde inrichtingsmaatregelen zijn overgenomen in het Raamplan Haarlemmermeêr Groen.

Grondverwerving:		
57 ha à f 80.000,--	f 4.560.000,--	
Inrichting bos:		
49 ha à f 25.000,--	f 1.225.000,--	
Inrichting riet/moeras:		
8 ha à f 60.000,--	f 480.000,--	
Aanleg recreatiepaden (2 m):		

2000 meter a f 140,--	f 280.000,--
Aanleg drie bruggen:	f 45.000,--
Plankosten	f 110.000,--

Totaal f 6.700.000,--

Kostendragers: provincie Zuid-Holland + Strategisch Groenproject Haarlemmermeer.

9.2.3 Haarlemmermeer-Keukenhof

De voorgestelde maatregelen vloeien voort uit streekplan en Pact.

Zij hebben betrekking op:

- Ecologische verbinding tussen het Strategisch Groenproject Haarlemmermeer en Keukenhof. Het streekplan Zuid-Holland West duidt tussen het Strategisch Groenproject en de Keukenhof een 'ecoadler' aan.
- Het Pact streeft versterking van de landschappelijke kwaliteit na. Het landschapsbeleidsplan vertaalt dit voor het betreffende deelgebied in:
 - behoud openheid polder Elsgeest
 - het markeren van de voormalige strandwal door het aanbrengen van laanbeplanting en kleine bosclementen
 - het versterken van het landgoedkarakter door aanvullen structuur van bossingels en houtwallen op basis van vrijwilligheid
 - het versterken van de hagenstructuur in het bollengebied op basis van vrijwilligheid.

Ecologische verbinding

Grondverwerving:		
2 ha à f 80.000,--	f 160.000,--	
2 ha à f 300.000,--	f 600.000,--	
Aanleg bos		
4 ha à f 10.000,--	f 40.000,--	
Aanleg fiets-/wandelpad (2 meter)		
1500 meter à f 140,--	f 210.000,--	

(exclusief stuk over bestaande weg)	
Plankosten	f 50.000,--
Totaal	f 960.000,--

Kostendragers: PEHS + Strategisch Groenproject
Haarlemmermeer

Daarnaast is aangegeven dat het wenselijk is binnen het bedrijventerrein een groene geleding aan te brengen, bestaande uit singels van gemiddeld 12 meter breedte.

Grondvererving:	
1 ha a f 300.000,--	f 300.000,--
Inrichting	
1 ha a f 10.000,--	f 10.000,--
Plankosten	f 15.000,--
Totaal	f 325.000,--

Kostendragers: gemeenten Hillegom en Lisse en provincie Zuid-Holland

Versterken landschappelijke en recreatieve kwaliteit

Grondvererving	
4,5 ha a f 80.000,--	f 360.000,--
Inrichting	
4,5 ha a f 10.000,--	f 45.000,--
Plankosten	f 15.000,--
Totaal	f 420.000,--

Kostendragers: de tien gemeenten

9.2.4 Lisse-Sassenheim

De voorgestelde maatregelen vloeien voort uit streekplan en Pact. Zij hebben betrekking op:

- 1 inpassing glastuinbouwontwikkeling
- 2 versterking landschappelijke en recreatieve kwaliteit

Inpassing glastuinbouwontwikkeling

In de uitwerkingsrichting zijn 1 ha bossingel, 10 ha open water en 9 ha riet/moerasland ingetekend. Daarnaast is een dubbelzijdige laan van 800 meter door het glasgebied aangegeven.

Grondvererving:	
20 ha a f 80.000,--	f 1.600.000,--
Aanleg bos(singel):	
1 ha a f 10.000,--	f 10.000,--
Open water:	
10 ha a f 250.000,--	f 2.500.000,--
Oeverbeschoeiing:	
7200 meter a f 35,--	f 250.000,--
9 ha riet a f 60.000,--	f 540.000,--
1600 meter laan:	
200 bomen a f 250,--	f 50.000,--
Plankosten (excl water)	f 50.000,--
Totaal	f 5.000.000,--

Kostendragers: glastuinbouwontwikkeling en provincie

Versterking landschappelijke en recreatieve kwaliteit

In de voorbeelduitwerking zijn een aantal kleine boscomplexen en circa tien meter brede bossingels ingetekend. Het is de bedoeling dat 't Huys Dever in een eigen 'groene kamer' komt te staan. Deze kan een op de historische betekenis toegesneden inrichting verkrijgen (zie 9.4.2).

Daarnaast geeft de uitwerking aan dat de recreatieve ontsluiting van het gebied wordt verbeterd.

Grondvererving:	
9 ha a f 80.000,--	f 720.000,--
Aanleg bos:	
9 ha a f 10.000,--	f 90.000,--
Aanleg recreatiepaden (1m):	
9.000 m a f 70,--	f 630.000,--

Plankosten:	f 40.000,--
Totaal	f 1.480.000,--

Kostendragers: de tien gemeenten

9.2.5 Keukenhof-Duinen

Voor de ontwikkeling van een droge ecologische verbinding worden verspreid enkele kleine boscomplexen met een totale omvang van circa 20 ha aangelegd. 6 ha hiervan wordt gerealiseerd op de voormalige stortplaats. Daarnaast wordt circa 2,5 ha riet/moeras ontwikkeld, waarvan 1 ha in het Oosterduinse meer. De overige 1,5 ha wordt ontwikkeld in een circa 10-15 meter brede strook langs het Steengrachtkanaal.

Grondvererving:	
6 ha vuilstort	PM
15,5 ha bollengrond	
à f 300.000,--	f 4.650.000,--
Drijfbalk:	
250 meter à f 100,--/m	f 25.000,--
Aanleg bos:	
20 ha à f 10.000,--	f 200.000,--
Aanleg riet:	
1,5 ha à f 60.000,--	f 90.000,--
Plankosten:	f 35.000,--
Totaal	f 5.000.000,--

Kostendrager: PEHS

9.2.6 Voorhout-Noordwijk-Duinen

De maatregelen die in dit deelgebied worden voorgesteld vloeien voort uit verschillende uitgangspunten van het Pact:

A Versterken ecologische verbindingen

- 1 Langs de Trekvaart
- 2 Kagerplassen - Offem

5 Offem - Van den Bergstichting		3 Offem - Leuwenhorst		1 Lange de Trekvaart		2 Kagelassen-Offem		3 ha à f 80.000,--			
Het gaat hier om versterking van zowel de droge als de natte ecologische verbindingen.		3 ha à f 60.000,--		Langs de Trekvaart wordt de ontwikkeling van een minimaal 10 meter brede moerassstrook nagestreefd.		Hier is nauwelijks ruimte om tot grondvererving over te gaan. De belangrijkste ecologische winst ligt in de ontwikkeling van natuurverrindelijke oevers. Het totale ruimtebeslag is geraamd op 3 ha.		3 ha à f 80.000,--			
5 Offem - Van den Bergstichting		3 Offem-Leuwenhorst		1 Lange de Trekvaart		2 Kagelassen-Offem		3 ha à f 80.000,--			
f 180.000,--		f 480.000,--		f 1.600.000,--		f 1.200.000,--		f 240.000,--			
Plankosten:		Plankosten:		Plankosten:		Plankosten:		Plankosten:			
f 50.000,--		f 16.000,--		f 1.200.000,--		f 50.000,--		f 25.000,--			
Kostendrager: PEHS		Kostendrager: PEHS		Kostendrager: PEHS/gemeente Noordwijk		Kostendrager: PEHS/gemeente Noordwijk		Kostendrager: PEHS			
Totaal f 470.000,--		Totaal f 506.000,--		Totaal f 2.850.000,--		Totaal f 2.850.000,--		Totaal f 1.325.000,--			
<p>Met de voorgenomen uitbreiding van Noordwijk in Offem en Leuwenhorst onder druk te staan.</p> <p>Het handshapsbeleidspaan stelt voort om tussen de huidige bebouwingsrand en de voorgenomen uitbreiding een bossingel aan te leggen. Gerekend is met een breedte van 20 meter.</p> <p>Grondvererving: 1,6 ha à f 300.000,--</p> <p>Aanleg bos: 1,6 ha à f 10.000,--</p> <p>Plankosten: f 10.000,--</p>		<p>14,5 ha weidegrond</p> <p>a f 80.000,--</p> <p>Inrichten phas-draszones: 1 ha à f 60.000,--</p> <p>Inrichten bosgebied: 13,5 ha à f 10.000,--</p> <p>Plankosten: f 45.000,--</p>		<p>• op de overgang van de uitbreiding van het bedrijven-terrein naar het landelijk gebied wordt een 50 meter brede bossingel voorgesteld (+ ha), aanvullend daarop wordt ook de driehoek tegen het verkeersknooppunt ingeplant (3 ha);</p> <p>• daarnaast zijn verspreid over het gebied enkele kleinere bossen aangegeven (5 ha);</p> <p>• langs de noordzijde van de provinciale weg worden de reeds aanwezige beplantingen aangevuld tot een door-gaande singel van 1,5 ha).</p>		<p>Grondvererving: 20 ha à f 80.000</p> <p>Inrichting: 20 ha à f 60.000,--</p> <p>Plankosten: f 50.000,--</p>		<p>Grondvererving: 20 ha à f 80.000,--</p> <p>Inrichting: 20 ha à f 60.000,--</p> <p>Plankosten: f 50.000,--</p>		<p>Grondvererving: 20 ha à f 80.000,--</p> <p>Inrichting: 20 ha à f 60.000,--</p> <p>Plankosten: f 50.000,--</p>	
<p>3 Offem-Leuwenhorst</p> <p>Met de voorgenomen uitbreiding van Noordwijk in Offem en Leuwenhorst onder druk te staan.</p> <p>Het handshapsbeleidspaan stelt voort om tussen de huidige bebouwingsrand en de voorgenomen uitbreiding een bossingel aan te leggen. Gerekend is met een breedte van 20 meter.</p> <p>Grondvererving: 1,6 ha à f 300.000,--</p> <p>Aanleg bos: 1,6 ha à f 10.000,--</p> <p>Plankosten: f 10.000,--</p>		<p>14,5 ha weidegrond</p> <p>a f 80.000,--</p> <p>Inrichten phas-draszones: 1 ha à f 60.000,--</p> <p>Inrichten bosgebied: 13,5 ha à f 10.000,--</p> <p>Plankosten: f 45.000,--</p>		<p>Grondvererving: 20 ha à f 80.000</p> <p>Inrichting: 20 ha à f 60.000,--</p> <p>Plankosten: f 50.000,--</p>		<p>Grondvererving: 20 ha à f 80.000,--</p> <p>Inrichting: 20 ha à f 60.000,--</p> <p>Plankosten: f 50.000,--</p>		<p>Grondvererving: 20 ha à f 80.000,--</p> <p>Inrichting: 20 ha à f 60.000,--</p> <p>Plankosten: f 50.000,--</p>		<p>Grondvererving: 20 ha à f 80.000,--</p> <p>Inrichting: 20 ha à f 60.000,--</p> <p>Plankosten: f 50.000,--</p>	

B Inpassen stedelijke uitbreidingen

C Versterken landschappelijke kwaliteit

5 Offem - Van den Bergstichting

+ Leuwenhorst - duinen

3 Offem - Leuwenhorst

B Inpassen stedelijke uitbreiding

Aanleg circa 50 meter groenstrook langs de verstedelijkingscontour van Voorhout.

Grondvererving:	
8 ha à f 300.000,--	f 2.400.000,--
Inrichten tot parkstrook/ boomweide	
8 x f 50.000,--	f 400.000,--
Plankosten:	f 50.000,--
Totaal	f 2.850.000,--

Kostendrager: ontwikkeling Voorhout

C Versterken landschappelijke kwaliteit

Ter versterking van de landschappelijke kwaliteit wordt de 'rag-dunne' landgoedstructuur bij De Halle 'opgedikt' met circa 6,5 ha bos, over meerdere elementen verspreid. Ook wordt een historische bouwplaats verbijzonderd door de ontwikkeling van een bloemrijk grasland (2,2 ha).

Grondvererving:	
8,7 ha à f 80.000,--	f 696.000,--
Bosaanleg:	
6,5 ha à f 25.000,--	f 162.500,--
Plankosten:	f 26.500,--
Totaal	f 885.000,--

Kostendrager: de tien gemeenten

9.2.7 Kloosterschuur-Trappenberg

Het betreft hier de landschappelijke inpassing van het glastuinbouwgebied. De uitwerking gaat nog uit van een rietlandontwikkeling van circa 12 ha op de overgang van glasgebied naar open landschap.

Inmiddels blijkt de glastuinbouwontwikkeling verder voortgeschreden, waardoor het oppervlak rietland in de uiteindelijke situatie af zal nemen ten opzichte van de hier gepresenteerde uitwerking. Voor de berekening is een oppervlakte van 8 ha aangehouden.

Grondvererving:	
8 ha à f 80.000,--	f 640.000,--
Rietlandontwikkeling:	
8 ha à f 60.000,--	f 480.000,--
Laanbeplanting:	
300 bomen à f 250,--	f 75.000,--
Plankosten:	f 50.000,--
Totaal	f 1.245.000,--

Kostendragers: provincie en glastuinbouwontwikkeling

9.2.8 Oeverzone Kagerplassen

De uitwerking geeft aan dat wordt gestreefd naar de ontwikkeling van enkele ecologische concentratiegebieden aan de oevers van de Kagerplassen. Hierdoor ontstaat een ruimtelijke en ecologische afwisseling tussen gebieden waar de weidegronden tot aan de oevers van het meer reiken en gebieden waar bredere oeverzones zijn ontwikkeld.

Grondvererving:	
6 ha weidegrond à f 80.000,--	f 480.000,--
Inrichten moeras: 6 ha à f 60.000,--	f 360.000,--
Aanleg paden (2 m): 1250 meter à f 140,--	f 175.000,--
Aanleg bruggen 2 stuks à f 15.000,--	f 30.000,--
Plankosten	f 30.000,--
Totaal	f 1.075.000,--

Kostendrager: PEHS

9.3 Onderzoeksvragen

In hoofdstuk 8 van het hoofdrapport zijn aanbevelingen tot nader onderzoek geformuleerd:

- onderzoek naar de mogelijkheden tot uitplaatsing van niet-grondgebonden bedrijven in het bollengebied en sanering gebiedsvreemde functies in de landgoederen-zones.
- onderzoek naar de mogelijkheden om te komen tot een watersysteembenadering.

Voor ieder van deze projecten wordt een onderzoeksbudget van f 100.000,-- geraamd.

Daarnaast zijn twee ambtelijke projectgroepen voorgesteld:

- projectgroep graslandgebieden;
 - projectgroep recreatief netwerk.
- Deze zijn ieder een budget van f 50.000,-- toegerekend.

Totale kosten f 300.000,--

Kostendragers: Provincie en gemeenten

9.4 Thematische projecten

9.4.1 Wegbeplantingen/stopplaatsen

In totaal is circa 46 kilometer weg aangegeven waarlangs in principe een tweezijdige laanbeplanting wordt nagestreefd. Dit komt neer op de aanplant van ca 11.000 bomen.

Laanbeplanting:	
11.000 x f 250,--	f 2.750.000,--
Uitwerken toeristische stopplaatsen 10 x 120 m2 (bestrating, hagen, voorzieningen als prullenbakken etc).	
Grondvererving	f 30.000,--
Inrichtingskosten	f 300.000,--
Plankosten	f 200.000,--
Totaal	f 3.280.000,--

Kostendragers: de tien gemeenten en de provincie (waar het provinciale wegen betreft)

9.4.2 Cultureel erfgoed (historische elementen en hun omgeving)

In paragraaf 7.5 van het hoofdrapport is aangegeven hoe de landschappelijke inpassing van 't Huys Dever kan worden versterkt. Ook voor Teylingen is een dergelijke benadering gewenst.

Zo zijn er meer elementen waar een betere landschappelijke inpassing tot een aanzienlijke meerwaarde leidt.

Het gaat er om dat de omgeving een inrichting verkrijgt die aansluit bij het historisch karakter van deze elementen. Gedacht wordt aan het verwijderen van beplantingen die het zicht ontnemen, aanleg hoogstamboomgaarden, bloemrijk grasland, beukenhagen, herstel grachtenpatroon, inpassing van een bescheiden parkeervoorziening voor touringcars en personenauto's etc.

In hoofdstuk 8 van het hoofdrapport is voorgesteld de mogelijkheden hiertoe in een werkgroep te inventariseren.

Bij een uitvoeringsbudget van f 300.000,-- bedragen de plankosten f 35.000,--.

Uitgaande van 6 projecten bedragen de kosten, minus ambtelijke ondersteuning, f 2.000.000,--

Kostendragers: de tien gemeenten

9.4.3. Inpassing storende elementen

Dit project wordt langs ambtelijke weg ingevuld.

Uitvoeringsbudget, gedurende een periode van tien jaar, jaarlijks f 80.000,--

Totale kosten gedurende planperiode f 800.000,--

Kostendragers: de tien gemeenten

9.4.4 Imagoverbetering Duin- en Bollenstreek

In hoofdstuk 8 van het hoofdrapport is voorgesteld een werkgroep in te stellen die werkt aan de promotie van

de streek. Werkbudget gedurende tien jaar f 80.000,-- per jaar.

Totale kosten gedurende planperiode f 800.000,--

Kostendragers: de tien gemeenten

9.5 Stimuleringskosten

9.5.1 Erfbeplantingen

Gedurende een periode van 10 jaar wordt 50 % van de ontwerp- en aanlegkosten gesubsidieerd, met een maximum van f 10.000,--.

Voorgesteld wordt hiervoor een bedrag van f 500.000,-- te reserveren. Daarmee kunnen tenminste 50 erven worden aangepakt.

Kostendragers: de tien gemeenten

9.5.2 Hagenfonds

Voorgesteld wordt voor een periode van tien jaar een proefnemering te doen voor het stimuleren van aanleg en herstel van haagbeplantingen in het bollengebied.

Hiertoe wordt een hagenfonds voorgesteld.

Uit dit fonds wordt 75 % van de aanlegkosten van hagen gesubsidieerd.

Als tegemoetkoming in de onderhoudskosten wordt een nader te bepalen subsidiebedrag/meter/jaar uitgekeerd.

Voor de proefnemering wordt een bedrag van f 500.000,-- gereserveerd.

Kostendrager: de tien gemeenten

9.5.3 Houtwallen en singels

Voorgesteld wordt gedurende een periode van tien jaar een fonds in te stellen ter stimulering van de aanleg van houtwallen en bossingels in de omgeving van de landgoederen. Uit dit fonds wordt 75 % van de aanlegkosten gesubsidieerd.

Als tegemoetkoming in de onderhoudskosten wordt een nader te bepalen subsidiebedrag/meter/jaar uitgekeerd.

Voor de proefnemering wordt een bedrag van f 500.000,-- gereserveerd.

Kostendragers: de tien gemeenten

9.5.4 Natuurvriendelijk oeverbeheer, perceelrandenbeheer

In het hoofdrapport is herhaaldelijk aangegeven dat binnen de gebruiksruimten naar een verdere verfijning van de structuur wordt gezocht. Eén van de mogelijkheden daartoe is een natuurvriendelijk beheer van oevers en perceelranden.

Proefnemering gedurende tien jaar.

Jaarlijks budget f 300.000,--

Totaal gedurende planperiode f 3.000.000,--

Kostendragers: provincie Zuid-Holland

9.5.5 Ontwikkeling moderne streekeigen bollenschuur

De bollenschuren bepalen in belangrijke mate het landschapsbeeld van de Bollenstreek.

Zij zijn een uiting van de streekeigen cultuur.

Het landschapsbeleidsplan wil de ontwikkeling van een nieuw type streekeigen bollenschuur van architectonische kwaliteit stimuleren. Daarmee zou de sector opnieuw kunnen bijdragen aan de versterking van de eigen identiteit van de streek.

Een goed ontworpen bollenschuur hoeft in aanleg niet veel meer te kosten dan een pre-fabschuur. Het zijn de ontwerp- en ontwikkelingskosten die een 'schuur onder architectuur' duurder kunnen maken. Het landschapsbeleidsplan wil dit ondervangen.

Wanneer men aan deze gedachte inhoud wil geven dan moet men de bollentelers ook 'iets te bieden hebben'.

Het landschapsbeleidsplan stelt voor de ontwikkeling van hoogwaardige streek-eigen-bollenschuren te stimuleren door:

- I Het uitschrijven van een meervoudige opdracht aan een drietal architectenbureaus die zijn gespecialiseerd in de architectonische vertaling van een sterk utilitair bepaald programma van eisen.
- II Bij te dragen in de ontwerp-kosten van een dergelijke schuur.

Gedacht wordt aan een bijdrage van 50 % met een maximum van f 25.000,--.

Verondersteld wordt dat wanneer circa 6 van dergelijke 'architectonisch verantwoorde schuren' zijn gebouwd, de sector deze ontwikkeling zelf overneemt.

Uitgaande van een budget van f 50.000,-- voor de meervoudige opdracht en 6 aanvragen gedurende de planperiode is hiervoor in een fonds van f 200.000,-- noodzakelijk.

Kostendragers: de tien gemeenten en de Provincie

9.6 Ontwerpuitwerkingen

Voor Parkzone Oude Rijn, duingebied Vogelaardreef, hydrologische bufferrandzone en Lentevreugd moeten ontwerpen worden uitgewerkt.

Parkzone Oude Rijn

Voor Parkzone Oude Rijn ligt er een beginselvisie, dat in overleg met de betrokken gemeenten, grondgebruikers, provincie en belangengroeperingen conceptueel moet worden uitgewerkt.

Ontwerpkosten f 100.000,--

Kostendragers: provincie en de tien gemeenten

Duingebied Vogelaardreef

Duingebied Vogelaardreef heeft een concreet inrichtingsplan, aan de hand waarvan de herinrichting van dit gebied ter hand kan worden genomen. Aangegeven moet worden welke reliëfvorm wordt nagestreefd, welk grondverzet daartoe noodzakelijk is, hoe de duinrel in dit reliëf kan worden ingebed, waar beplantingen worden weggenomen en waar eventueel nieuwe beplantingen worden toegevoegd.

Ontwerpkosten f 60.000,--

Kostendrager: provincie

Hydrologische bufferrandzone

Voor de hydrologische bufferrandzone wordt ambtelijk onderzocht wat binnen het aangegeven zoekgebied de best aanvaardbare oplossing is waarbij:
- de kweloverlast voor het bollengebied wordt tegengegaan;
- het kwelwater ecologisch wordt benut.

Lentevreugd

Er moet op korte termijn voor de verworven gronden een uitvoeringsgericht ontwerp worden opgesteld waarin wordt aangegeven hoe de geleidelijke overgang tussen duingebied en bollengrond hier vorm kan krijgen, welke reliëfvorm hier wordt nagestreefd, welk grondverzet daartoe noodzakelijk is, hoe de beoogde duinrelontwikkeling hier kan worden ingebed, waar eventueel beplantingen worden toegevoegd en langs welke weg.

Ontwerpkosten: f 80.000,--

Kostendrager: provincie Zuid-Holland

9.7 Kostendragers, initiatiefnemers & participanten

Concrete uitvoeringsprojecten:

Hillegom - Bennebroek

Kostendragers: provincie Zuid-Holland en SGP Haarlemmermeer
Initiatiefnemer: provincie Zuid-Holland of SDB
Participanten: gemeenten Hillegom en Bennebroek, provincies Noord- en Zuid-Holland, SDB, WLTO/KAVB, MODB/ Duinbehoud, waterschappen en betrokken grondeigenaren

Haarlemmermeer - Keukenhof

Kostendragers: Provinciale Ecologische Hoofd Structuur, SGP Haarlemmermeer, gemeenten Hillegom en Lisse, SDB (de tien gemeenten)
Initiatiefnemer: provincie Zuid-Holland of SDB
Participanten: gemeenten Hillegom, Lisse en Haarlemmermeer, provincies Noord- en Zuid-Holland, SDB, WLTO/KAVB, MODB/Duinbehoud, waterschappen en betrokken grondeigenaren

Lisse - Sassenheim

Kostendragers: provincie Zuid-Holland, SDB (de tien gemeenten) en de glastuinbouwsector
Initiatiefnemer: provincie Zuid-Holland of SDB
Participanten: gemeenten Lisse en Sassenheim, provincie Zuid-Holland, SDB, MODB/Duinbehoud, WLTO/KAVB, waterschappen en betrokken grondeigenaren

Keukenhof - Duinen

Kostendrager: Provinciale Ecologische Hoofd Structuur
Initiatiefnemer: provincie Zuid-Holland
Participanten: gemeente Noordwijkerhout, provincie Zuid-Holland, SDB, WLTO/KAVB, MODB/Duinbehoud, waterschappen en betrokken grondeigenaren

Voorhout - Noordwijk - Duinen

Kostendragers: Provinciale Ecologische Hoofd Structuur, gemeenten Noordwijk en Voorhout en SDB (de tien gemeenten)
Initiatiefnemer: provincie Zuid-Holland of SDB
Participanten: gemeenten Noordwijk, Noordwijkerhout en Rijnsburg, provincie Zuid-Holland, SDB, WLTO /KAVB, MODB/Duinbehoud, waterschap en betrokken grondeigenaren.

Kloosterschuur-Trappenberg

Kostendragers: Provincie Zuid-Holland en glastuinbouwontwikkeling
Initiatiefnemer: Provincie Zuid-Holland of SDB
Participanten: Gemeente Rijnsburg, Provincie Zuid-Holland, SDB, WLTO, MODB/Duinbehoud, Waterschap, betrokken grondeigenaren, ontwikkelingsmaatschappij.

Oeverzone Kagerplassen

Kostendrager: Provinciale Ecologische Hoofd Structuur
Initiatiefnemer: provincie Zuid-Holland
Participanten: gemeenten Sassenheim en Warmond, provincie Zuid-Holland, SDB, WLTO /KAVB, MODB/Duinbehoud, waterschappen en betrokken grondeigenaren.

Onderzoeksvragen

Onderzoek naar de mogelijkheden tot uitplaatsing van gebiedsvreemde functies.

Kostendragers: provincie Zuid-Holland en SDB (de tien gemeenten)
Initiatiefnemer: SDB
Participanten: gemeenten Hillegom, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout en Voorhout, provincie Zuid-Holland, SDB, MODB, WLTO/KAVB en bedrijfsleven.

Onderzoek naar de mogelijkheden om te komen tot een watersysteembenadering

Kostendragers: provincie Zuid-Holland en SDB (de tien gemeenten)
Initiatiefnemer: provincie Zuid-Holland
Participanten: gemeenten, provincie Zuid-Holland, SDB, WLTO/KAVB en MODB/Duinbehoud.

Onderzoek naar mogelijkheden voor behoud en versterking van de graslandgebieden

Kostendragers: provincie Zuid-Holland en SDB (de tien gemeenten)
Initiatiefnemer: provincie Zuid-Holland
Participanten: gemeenten, provincie Zuid-Holland, SDB, WLTO/KAVB en MODB/Duinbehoud.

Onderzoek naar een geïntegreerd recreatief netwerk van fiets- en wandelpaden en kanoroutes

Kostendragers: provincie Zuid-Holland en SDB (de tien gemeenten)
Initiatiefnemer: provincie Zuid-Holland of SDB
Participanten: gemeenten, provincie Zuid-Holland, SDB, WLTO/KAVB, MODB/Duinbehoud en toeristische sector.

Thematische projecten

Versterking laanbeplantingen en aanleg stopplaatsen

Kostendragers: provincie Zuid-Holland en SDB (de tien gemeenten)
Initiatiefnemer: SDB
Participanten: gemeenten, provincie Zuid-Holland, SDB, WLTO/KAVB en MODB/Duinbehoud.

Cultureel erfgoed

Kostendrager: SDB (de tien gemeenten)
Initiatiefnemer: SDB
Participanten: gemeenten, provincie Zuid-Holland, SDB, WLTO/KAVB, MODB/Duinbehoud, culturele organisaties en (grond)eigenaren

Inpassing storende elementen

Kostendrager: SDB (de tien gemeenten)
Initiatiefnemer: SDB
Participanten: gemeenten, provincie Zuid-Holland, SDB, WLTO/KAVB, MODB/Duinbehoud en (grond)eigenaren

Imagoverbetering Duin- en Bollenstreek

Kostendrager: SDB (de tien gemeenten)
Initiatiefnemer: SDB
Participanten: gemeenten, provincie Zuid-Holland, SDB, WLTO/KAVB, MODB/Duinbehoud en Stichting Hou 't Bloeiend

Stimuleringsfondsen

Fonds erfbeplantingen

Kostendrager: SDB (de tien gemeenten)

Initiatiefnemer: SDB

Participanten: gemeenten, provincie Zuid-Holland,
SDB, WLTO/KAVB en MODB/
Duinbehoud

Hagenfonds

Kostendrager: SDB (de tien gemeenten)

Initiatiefnemer: SDB

Participanten: gemeenten, provincie Zuid-Holland,
SDB, WLTO/KAVB en MODB/
Duinbehoud

Fonds houtwallen en bossingels

Kostendrager: SDB (de tien gemeenten)

Initiatiefnemer: SDB

Participanten: gemeenten, provincie Zuid-Holland,
SDB, WLTO/KAVB en MODB/
Duinbehoud

Natuurvriendelijk beheer oevers en perceelsranden

Kostendrager: provincie Zuid-Holland

Initiatiefnemer: provincie Zuid-Holland

Participanten: gemeenten, provincie Zuid-Holland,
SDB, WLTO/KAVB en MODB/
Duinbehoud

Eigentijdse bollenschuren

Kostendrager: provincie Zuid-Holland en SDB (de
tien gemeenten)

Initiatiefnemer: SDB

Participanten: gemeenten, provincie Zuid-Holland en
WLTO/KAVB

9.8 Tabellen

9.8.1. Concrete uitvoeringsprojecten	Provincie	PEHS	10 gemeenten	Projectgroep	Individuele gemeenten
Hillegom-Bennebroek	3.350.000			3.350.000	
				SGP H'meer	
Haarlemmermeer-Keukenhof ecologische verbinding		480.000		480.000	
				SGP H'meer	
Haarlemmermeer-Keukenhof groene geleding	1.625.000				54.166 Hillegom 108.334 Lisse
Haarlemmermeer-Keukenhof versterking kwaliteit			420.000		
Lisse-Sassenheim glastuinbouw	2.500.000			2.500.000	
				glastuinbouw	
Lisse-Sassenheim versterking kwaliteit			1.480.000		
Keukenhof-Duinen ecologische verbinding		5.000.000			
Voorhout-Noordwijk-Duinen Langs de Trekvaart		1.852.500			997.500 Voorhout
Voorhout-Noordwijk-Duinen Kagerplassen-Offem		470.000			
Voorhout-Noordwijk-Duinen Offem-Leeuwenhorst		253.000			253.000 Noordwijk
Voorhout-Noordwijk-Duinen Leeuwenhorst-Duinen		1.325.000			
Voorhout-Noordwijk-Duinen Offem-van de Berghstichting		1.029.000			371.000 Noordwijk
Voorhout-Noordwijk-Duinen inpassen stedelijke uitbreidingen					2.850.000 Voorhout
Voorhout-Noordwijk-Duinen versterken landschappelijke kwaliteit			885.000		
Kloosterschuur-Trappenberg	625.000			625.000	
				glastuinbouw	
A44 - Kagerplassen		1.075.000			
Totale kosten (in gulden)	6.637.500	11.484.500	2.785.000	3.830.000	3.847.500 Voorhout
				SGP H'meer	624.000 Noordwijk
				3.125.000	54.166 Hillegom
				glastuinbouw	108.334 Lisse

9.8.2 Kosten onderzoeksvragen	gemeenten	Provincie
onderzoek uitplaatsen gebiedsvreemde functies	50.000	50.000
onderzoek watersysteembenadering	50.000	50.000
onderzoek graslandgebieden	25.000	25.000
onderzoek recreatienetwerk	25.000	25.000
Totaal	150.000	150.000

9.8.3 Kosten thematische projecten	gemeenten	Provincie
Laanbeplanting/stopplaatsen	1.640.000	1.640.000
Cultureel erfgoed	2.000.000	
Inpassing storende elementen	800.000	
Imagoverbetering Duin- en Bollenstreek	800.000	
Totaal	5.240.000	1.640.000

9.8.4 Kosten stimuleringsfondsen (over een periode van tien jaar)	gemeenten	Provincie
Erfbeplantingen	500.000	
Hagenfonds	500.000	
Houtwallen/bossingels	500.000	
Streekeigen bollenschuren	100.000	100.000
Natuuvriendelijk oeverbeheer Perceelsrandenbeheer		3.000.000
Totaal	1.600.000	3.100.000

9.8.5 Kosten ontwerpuitwerkingen	gemeenten	Provincie
Parkzone Oude Rijn	50.000	50.000
Duingebied Vogelaardreef		60.000
Lentevreugd		80.000
Totaal	50.000	190.000

9.8.6 Totale kosten concrete uitvoeringsprojecten	
Hillegom - Bennebroek	6.700.000
Haarlemmermeer - Keukenhof	1.705.000
Lisse - Sassenheim	6.480.000
Keukenhof - Duinen	5.000.000
Voorhout - Noordwijk - Duinen	10.286.000
Kloosterschuur - Trappenberg	1.250.000
A44 - Kagerplassen	1.075.000
Totaal	32.496.000

9.8.7 Kostenverdeling	
Provincie	11.717.500
PEHS	11.484.500
(De tien) gemeenten	9.825.000
Strategisch Groenproject Haarlemmermeer	3.830.000
Glastuinbouwontwikkeling	3.125.000
Voorhout extra	3.847.500
Noordwijk extra	624.000
Lisse extra	108.334
Hillegom extra	54.166
Totaal	44.616.000

9.8.8 Veranderingen in het grondgebruik	Bollengrond (ha)	Werdgrond (ha)	Anders (ha)	Totaal (ha)
Hillegom - Bennebroek		53,0	4,0 ¹	57,0
Haarlemmermeer - Keukenhof	1,0	6,5	2,0 ¹	9,5
Lisse - Sassenheim		29,0		29,0
Keukenhof - Duinen	15,5		6,0 ²	21,5
Voorhout - Noordwijk - Duinen	4,0	46,2	9,6 ³	59,8
Kloostershuur - Trappenberg		8,0		8,0
A44 - Kagerplassen		6,0		6,0
Totaal	20,5	148,7	21,6	190,8

¹ bedrijfsterein

² voormalige vuilstort

³ binnenstedelijk

Subsidieregelingen

10.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt aangegeven welke subsidieregelingen voor de uitvoering van het landschapsbeleidsplan mogelijkterwijs ter beschikking staan. De regelingen zijn sterk verkort weergegeven.

Wat betreft doelgroepen en voorwaarden zijn in het navolgende overzicht alleen die elementen opgenomen welke rechtstreeks betrekking hebben op de voorstellen die in het kader van het landschapsbeleidsplan worden ontwikkeld.

Dit subsidieoverzicht geeft de stand van zaken van 1 november 1996. Het geeft inzicht in de subsidies die op dat moment actueel waren. Subsidieregelingen veranderen echter voortdurend. Het landschapsbeleidsplan heeft een looptijd van twintig jaar. Binnen die periode zullen zich nieuwe regelingen aandienen, die mogelijk voor de Duin- en Bollenstreek van toepassing zijn. Men dient dus alert te blijven.

Een deel van de genoemde subsidiemogelijkheden loopt al op korte termijn af. In een aantal gevallen zijn daarvoor vervolgregelingen in voorbereiding, waarbij het accent ligt op subsidiering van projecten die een integrale aanpak beogen. Het zijn juist deze vervolgregelingen die voor de Duin- en Bollenstreek interessante openingen lijken te bieden. Hiervan zijn echter de regelingen en voorwaarden op dit moment nog niet beschikbaar.

10.2 Rijksregelingen

- Bijdrageregeling landschapsverzorging (LVZ)

Doel

Het verstrekken van financiële bijdragen voor de aanleg

van landschappelijke beplanting en erfbeplanting op gronden van gemeenten en particulieren.

Doelgroep

- eigenaren van gronden, waarop objecten worden aangelegd;
- gemeenten die objecten willen aanleggen op eigen grond en/of de coördinatie hiervan op zich nemen voor particuliere grondeigenaren in hun gemeenten
- maatschappelijke organisaties die beheer, herstel en ontwikkeling van natuur en landschap in hun doelstelling hebben opgenomen, en die de coördinatie van dergelijke werkzaamheden verzorgen voor grondeigenaren.

Voorwaarden

- Objecten moeten liggen in gebieden die door het rijk zijn aangewezen. Voor de Duin- en Bollenstreek is dit bijna het gehele gebied.
- Alleen landschappelijke beplantingen en erfbeplantingen worden gesubsidieerd.

Omvang

Particulieren: 75 % van het normbedrag bij landschappelijke beplanting en 50 % bij erfbeplanting.
Gemeenten krijgen in alle gevallen 50 %

- Subsidieregeling eenmalige projecten plattelandsvernieuwing en agrarisch natuurbeheer

Algemeen

Deze regeling is een eenmalige proef die wordt uitgevoerd. Deze proef loopt tot 1 juli 1997, maar aanvragen dienen te worden ingediend voor 1 mei 1996. In die zin lijkt de regeling niet van belang voor het landschapsbeleidsplan.

Dat is jammer, want het is in zijn opzet één van de meest geïntegreerde regelingen met betrekking tot verbetering van de kwaliteit van het landelijk gebied. Aangenomen wordt dat deze regeling wel in een of andere vorm zijn

vervolg krijgt, waarbij het integrale karakter centraal zal staan. Om toch iets van een beeld te geven zijn de belangrijkste elementen uit de proefneming weergegeven.

Doel

Het bevorderen van particuliere initiatieven die het economisch draagvlak van groene gebieden kunnen versterken.

Doelgroep

- Boeren en tuinders die andere dan landbouwactiviteiten willen beginnen
- Agrariërs die hun inkomen willen halen uit regionale producten
- Provincies, gemeenten en rechtspersonen die dergelijke projecten mee-ontwikkelen.

Voorwaarden

Projecten moeten bijdragen aan behoud, herstel en ontwikkeling van natuur en landschap.

- Ontwikkeling duurzame landbouw in overeenstemming met het behoud, het herstel en de ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden en met de recreatieve aantrekkelijkheid van het gebied
- Behoud, herstel of ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden door versterking van de beheersfunctie van de landbouw, danwel door vergroting van de inpasbaarheid van natuur- en landschapsbeheer, onderscheidenlijk de mogelijkheden voor inkomstenvorming uit dat beheer.
- Vergroten van de toegankelijkheid van de belevings- en gebruiksmogelijkheden van natuur en landschap voor recreanten
- Ontwikkelen van recreatief-toeristische producten op landbouwbedrijven en/of vergroting van het inkomen uit deze producten
- Herinrichten van groene gebieden naar landbouwfunctie en/of natuurbestemming.

- Verminderen van milieubelasting en verdroging in een groengebied om de natuur- en landschapswaarden te behouden.

Omvang

Agrarisch natuurbeheer: 75 %

Overige projecten: 50 %

- Bijdrageregeling demonstratie- en bewustmakingsprojecten milieu- en natuurvriendelijke landbouwproductiemethoden.

Doel

Het stimuleren van aanpassingen en vernieuwingen in de bedrijfsvoering van zogeheten primaire land- en tuinbouwbedrijven.

Doelgroep

Gemeenten, provincies, waterschappen, verenigingen en stichtingen op het gebied van land- en tuinbouw. Samenwerkingsverbanden tussen deze rechtspersonen die een project ontwikkelen.

Voorwaarden

Het project moet gericht zijn op:

- geïntegreerde landbouw
- behoud en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden in agrarische gebieden.

Een aanvullende bijdrage van LNV is mogelijk indien aan het project een EU-bijdrage wordt verleend. Bovendien moet het onder een speciaal jaarthema vallen. Voor 1995 was een van de jaarthema's 'beheer van slootkanten en akkerranden, natuurbraak'.

Omvang

In beginsel 50 %, met aanvullende LNV subsidie kan dit oplopen tot 75 % indien het project onder één van de thema's valt.

- Regeling beheersovereenkomsten en natuurontwikkeling

Doel

Het garanderen van natuurbehoud in waardevolle landschappen, beheer van landschapselementen door agrariërs.

Doelgroep

Ondernemers in bezit van landbouwgronden

Voorwaarden

- Een beheersovereenkomst kan worden afgesloten voor:
- Instandhouding en ontwikkeling van weidevogelpopulaties en/of een goed biotoop voor de overige fauna, waaronder vlinders en patrijzen.
 - Handhaving en ontwikkeling waardevolle vegetaties;
 - Onderhoud landschapselementen.

Knelpunt

Een beheersovereenkomst kan alleen worden afgesloten voor gebieden met een vastgesteld provinciaal beheers- en begrenzingenplan.

- Bijdragenregeling Gebiedsgericht Milieubeleid

Doel

- het stimuleren van de uitvoering van gebiedsgericht milieubeleid in de zogenaamde milieu-aandachtsgebieden
- het bevorderen van een integrale aanpak en bescherming bij de uitvoering van dit beleid door met name andere overheden

Voor deze bijdragen komen in aanmerking:

- Maatregelen die, in aanvulling op het generieke beleid, gericht moeten zijn op het versneld bereiken van de algemene milieukwaliteit
- Maatregelen die zijn gericht op het bereiken van een bijzondere milieukwaliteit.

- Regeling gebiedsgerichte bestrijding van verdroging

Doel

Bestrijding van verdroging in gebieden met natuurfunctie

Doelgroep

Provincies, waterschappen, beheerders natuurterreinen

Voorwaarden

- Het gebied moet voorkomen op de indicatieve overzichtskaart van verdroogde gebieden met natuurfunctie.
- Daarnaast kunnen ook in andere gebieden projecten in aanmerking komen voor een bijdrage indien naar het oordeel van Gedeputeerde Staten en de Minister de mate van verdroging in samenhang met in het gebied aanwezige natuurwaarden daartoe aanleiding geeft.

Omvang:

Maximaal 50 %

- Regeling Subsidiëring Waterschapswerken

Doel

Het subsidiëren van waterschapswerken met een integrale doelstelling, dat wil zeggen waterschapswerken ten behoeve van de natuur én de landbouw.

Doelgroep

De subsidie kan worden toegekend aan waterschappen en gemeenten.

Omvang

Wanneer meer dan 50 % van de kosten gemaakt worden ten behoeve van niet-landbouwkundige doelstellingen bedraagt de subsidie 50 %.

Indien de waterschapswerken voor het merendeel landbouwkundige doelstellingen hebben bedraagt het subsidiepercentage 40.

Voorwaarden

Subsidie wordt alleen verleend in de kosten van waterschapswerken die duurzaam bijdragen aan:

- het scheppen van condities voor de ontwikkeling van natuurwaarden in of langs waterlopen of
- het beter afstemmen van het waterbeheer op de vanuit de ruimtelijke ordening toegekende functies, met inbegrip van de hiervoor noodzakelijke maatregelen ten behoeve van de wijziging van de peilen, aanvoer, afvoer, conservering of kwaliteitsverbetering van oppervlaktewater.

- Regeling Subsidiëring niet-terreinbeherende organisaties

Doel

Ondersteuning van organisaties die natuur- en landschapsbeheer, vrijwilligerswerk, educatie en actievoering tot taak hebben.

Onderhoud van natuur- en landschapselementen met inzet van vrijwilligers

Doelgroep

- Provinciale stichtingen voor natuur- en landschapsonderhoud
- Particuliere grondeigenaren van relevante elementen in het landschap.

Omvang

Bijdrage in de exploitatiekosten.

Arbeidsplaatsen, materiële kosten en coördinatiekosten van vrijwilligerswerk.

- Subsidieregeling netwerk landelijke wandelpaden

Doel

Bevorderen van de tot stand koming van een netwerk van landelijke wandelpaden door het openstellen van landbouwgronden voor wandelaars.

Doelgroep

Landbouwbedrijfshoofden die hun gronden willen openstellen voor wandelaars en daarvoor de nodige voorzieningen willen aanbrengen.

Voorwaarden

Er moet een overeenkomst zijn afgesloten met de Stichting Lange-Afstand-Wandelpaden te Amersfoort.

- Stimuleringsregeling onderhoud landschapselementen (SOL)

Doel

Het stimuleren van onderhoud aan kleine natuur- en landschapselementen in de provincie

Doelgroep

Particuliere eigenaren van kleine landschapselementen in het landelijk deel van de gemeente, voornamelijk buiten de bebouwde kom

Voorwaarden

De landschapselementen moeten landschappelijke, natuur- of cultuurhistorische waarden hebben. Er is een bijdrage voor onder meer:

- hoogstamvruchtboomgaarden
- bomenrijen
- knotbomen
- bloemdijken
- natuurelementen en hooiland
- riet- en rietkragen

Omvang

Er zijn twee mogelijkheden:

Solbijdrage: een jaarlijkse tegemoetkoming voor regelmatig onderhoud van 25 % van het vastgestelde normbedrag
Sol-overeenkomst: een tegemoetkoming voor regelmatig onderhoud van 80 %, ook voor achterstallig onderhoud, en vastgelegd in een meerjarige overeenkomst.

- Doelgroepenbeleid

Doel

Versnellen van het realiseren van beleidsdoelen van de landbouw door het bevorderen van initiatieven die niet passen binnen andere regelingen.

Doelgroep

Samenwerkingsverbanden en organisaties van boeren en tuinders

Omvang

Eenmalige bijdrage voor projecten

In 1996 was een bedrag begroot van 1,8 miljoen gulden.

- Demonstratieproject natuurbraak

Algemeen

Ofschoon het demoproject natuurbraak geen echte regeling is, kan hij voor de Duin- en Bollenstreek wel van belang zijn. Aangenomen mag worden dat dit demoproject in een of andere vorm zijn vervolg krijgt.

Doel

Demonstreren van de natuurwaarden die bij specifiek beheer op braakgelegde gronden tot ontwikkeling kunnen komen. Daarnaast wordt inzicht gegeven hoe hiermee mogelijke knelpunten in de bedrijfsvoering (mede) tot een oplossing kunnen worden gebracht.

Bij natuurbraak zijn de volgende doelstellingen van toepassing:

- Ontwikkelen en handhaven van de diversiteit in bloembezoekende insecten
- Ontwikkelen en handhaven van een goed biotoop voor roofvogels, andere broedvogels (patrijs, kwartel, kwartelkoning) en grote knaagdieren (bijvoorbeeld haas) en andere zoogdieren (als ree).
- Ontwikkelen en handhaven van waardevolle akkerkruiden-vegetaties.

Voor akkers langs waterlopen wordt thans gewerkt met akkerranden van 20–25 meter breedte. Onderzocht wordt in hoeverre in de toekomst met 5 meter brede randen kan worden volstaan.

Vormen

Er zijn verschillende vormen van natuurbraak:

- vaste natuurbraak, minimaal drie achtereenvolgende jaren op hetzelfde perceel;
- afwisselend natuurbraak op percelen met andere vormen van braak
- roulerende braak (eens in de zes jaar een jaar braaklegging).

Vergoeding

De vergoeding bestaat uit twee delen:

- Vast deel, f 1000,--/jaar/bedrijf, bij minimaal 2 ha braaklegging
- Variabel deel, dit kan, afhankelijk van het gekozen pakket, oplopen tot f 300,--/ha

Wanneer een deelnemer zijn natuurbraakpercelen in een breedte van 20–25 meter langs waterlopen legt, dan wordt een extra vergoeding van f 100,--/ha uitgekeerd als vergoeding voor de verslechterde verkaveling.

Van de totale vergoeding worden de standaard onkosten bij normale braaklegging, zijn f 150,--/ha, afgetrokken.

10.3 Provinciale regelingen

- Milieustimuleringsfonds

Bijdragen worden toegekend aan een zogenaamd 'milieu-stimuleringsproject': het geheel van activiteiten en/of ontwikkelingen met een voldoende regionaal of provinciaal belang, dat een bijzondere impuls geeft aan de realisering van de provinciale beleidsvoornemens op het gebied van milieubeheer.

Voor 1996 is in Zuid-Holland drie ton beschikbaar voor gebiedsgericht beleid.

- Agrarische projectsubsidies

Bijdragen worden toegekend aan maatregelen die tot doel hebben het stimuleren van ontwikkelingen in de agrarische bedrijfsvoering, gericht op:

- verbetering van het milieu;
- betere afstemming van de bedrijfsvoering op behoud en ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden.

Voor 1996 is in Zuid-Holland 6 ton beschikbaar.

- Stimuleringsfonds natuur en landschap

Bijdragen worden toegekend aan een zogenaamd natuur en/of landschapsproject: alle activiteiten die bijdragen aan realisering van de provinciale doelen op het gebied van natuur- en landschapsverzorging.

Voor 1996 is bijna anderhalf miljoen gulden beschikbaar

Het doel van het fonds is driedelig:

- Het tijdelijk onderbrengen van financiële middelen die beschikbaar worden gesteld om schade aan natuur en landschap te compenseren.
- Daarnaast is het bedoeld om ontwikkelingen te stimuleren (kleine natuurontwikkelingsprojecten, aanschaf aangepaste apparaten voor natuurvriendelijk beheer, initiatieven op het gebied van soortenbeleid etc).
- Verder is het bedoeld om natuur- en landschapsprojecten van provinciaal en regionaal belang te bekostigen. Hierbij wordt vooral gedacht aan planvorming en inrichtingskosten van natuurontwikkelingsprojecten die binnen de PEHS, maar buiten de EHS vallen. In dat geval is er geen sprake van maximum subsidiepercentages.

Daarnaast is dit onderdeel van het fonds van belang voor realisering van projecten die in aanmerking komen van subsidies van EU en Rijk. Het provinciale aandeel bedraagt maximaal 50 %.

- Aankoopfonds natuurterreinen

Subsidiefonds voor particuliere natuurbeschermingsorganisaties bij de aankoop van traditionele natuurterreinen en reservaten uit de eerste fase van de relatienota.

- Uitvoering Nationaal Natuurbeleidsplan

- aankoop relatienotagebieden tweede fase
- aankoop en inrichting van natuurontwikkelingsgebieden binnen de EHS

- Het Groene Netwerk

Fonds voor het realiseren van een volwaardig recreatief netwerk in Zuid-Holland voor de actieve natuurgerichte recreant. Subsidie wordt verleend voor:

- knooppuntontwikkeling,
- aanleg van verbindingen tussen routes
- oplossen van knelpunten langs routes
- natuurbouw langs routes.

- Subsidieregeling Oudheidkundig Bodemonderzoek

Deze regeling voorziet in een bijdrage van 50 % van de kosten voor oudheidkundig bodemonderzoek, tot een maximum van f 25.000,--.

Er wordt alleen subsidie verleend indien kan worden aangetoond dat bodemgegevens in het jaar waarvoor de subsidie wordt aangevraagd verloren dreigen te gaan.

- Landschapsonderhoudsprojecten.

Een regeling waarmee werklozen, banenpoolers en vrijwilligers kunnen worden ingezet ten behoeve van het landschapsonderhoud. Dit project, dat zich richt op de ontwikkeling van additionele werkgelegenheid, biedt met name perspectieven voor beheer en onderhoud.

- Geïntegreerd gebiedsgericht milieubeleid

In het geïntegreerd gebiedsgericht milieubeleid worden gebiedsgerichte maatregelen voor de milieuthema's met een lokale component zoveel mogelijk met elkaar in samenhang ontwikkeld.

Dit beleid wordt ingezet op het stimuleren van een geïntegreerde benadering in stedelijke en landelijke gebieden waar sprake is van een complexe milieuproblematiek.

- Bundeling van fondsen

De provincie streeft naar een bundeling van de groene subsidieregelingen. Nagegaan wordt in hoeverre het mogelijk is om de zogenaamde 'groene' stimuleringsregelingen niet langer apart te handhaven, maar deze te bundelen in één kaderregeling, waarbij de verschillende doelstellingen gehandhaafd blijven.

Projecten met een integrale benadering worden daarmee kansrijk. Hiermee worden projecten bedoeld die zowel een bijdrage leveren aan de versterking van natuur- en landschapswaarden, verbetering van de milieukwaliteit, als wel de recreatieve aantrekkelijkheid vergroten.

Vertaling naar bestemmingsplannen

11.1 Inleiding

Met de ondertekening van het Pact van Teylingen hebben de gemeenten zich voorgenomen het kenmerkende landschap van de Duin- en Bollenstreek te behouden en te verbeteren. Daartoe is in eerste instantie gestart met het opstellen van onderhavig landschapsbeleidsplan en in tweede instantie met een actualisering van de bestemmingsplannen buitengebied en het opstellen van een actieplan handhaving.

Ten behoeve van de actualisering van de bestemmingsplannen wordt in dit hoofdstuk aangegeven op welke wijze de onderdelen van het landschapsbeleid in de bestemmingsplannen kunnen worden vertaald. Voorts wordt globaal aangegeven op welke punten de bestaande plannen een aanpassing vragen. Ook wordt ingegaan op de handhaving van de onderdelen van het landschapsbeleidsplan die vertaald worden in bestemmingsplannen.

Dit hoofdstuk is opgesteld door het stedenbouwkundig bureau Rothuizen van Doorn 't Hooft uit Goes.

11.2 Gewenste bestemmingsplanregeling

Voor het realiseren van het landschapsbeleidsplan is het bestemmingsplan van groot belang. Het bestemmingsplan regelt immers het toegestane gebruik en bebouwing. Zowel voor het veiligstellen van bestaande waarden als voor het sturen van toekomstige ontwikkelingen is het bestemmingsplan een belangrijk instrument. Dit instrument dient op de juiste wijze te worden ingezet. Het daadwerkelijk realiseren van gewenste ontwikkelingen is echter niet met het bestemmingsplan alleen mogelijk;

naast regelingen in het bestemmingsplan zijn in veel gevallen gerichte inrichtingsmaatregelen nodig. Kortgezegd zijn er drie soorten maatregelen waarmee het gewenste landschappelijke beeld kan worden gerealiseerd:

1. maatregelen gericht op behoud van bestaande waarden, en het tegengaan van ongewenste ontwikkelingen: in het bestemmingsplan de bestaande waarden veiligstellen door middel van 'conserverende' bestemmingen.
2. maatregelen gericht op het mogelijk maken van gewenste nieuwe ontwikkelingen: in het bestemmingsplan de voorwaarden scheppen teneinde gewenste ontwikkelingen mogelijk te maken,
3. specifieke inrichtingsmaatregelen: het daadwerkelijk realiseren van een gewenste ontwikkeling.

Wat betreft de maatregelen genoemd onder 1. kan het bestemmingsplan op de 'klassieke' wijze worden ingezet: door gerichte bestemmingen, gebruiksbepalingen, nadere aanwijzingen, bouwvoorschriften en aanlegbepalingen kan worden vastgelegd wat wel en wat niet is toegestaan. Voor de bij deze regelingen noodzakelijke afwegingen is het gewenst dat het bestemmingsplan zelf een toetsingskader bevat. Dit kan in de vorm van een Beschrijving in Hoofdlijnen, waarin het landschapsbeleid is verwoord.

Wat betreft de maatregelen genoemd onder 2. is het nodig om een 'ontwikkelingsgericht onderdeel' in het bestemmingsplan op te nemen. Een dergelijk ontwikkelingsgericht onderdeel van het bestemmingsplan bestaat bijvoorbeeld uit:

- een Beschrijving in Hoofdlijnen, waarin het landschappelijke streefbeeld wordt opgenomen. De Beschrijving in Hoofdlijnen vormt een toetsingskader voor vrijstellingen, wijzigingsbevoegdheden en tevens voor aanlegvergunningen.
- een 'Ontwikkelingen-kaart' (die gekoppeld is aan de Beschrijving in Hoofdlijnen): een bestemmingsplan-

kaart waarop de gewenste ontwikkelingen van het landschapsbeleidsplan op perceelsniveau zijn aangegeven.

Op de 'Ontwikkelingen-kaart' dienen alleen die acties te worden aangegeven waarover overeenstemming bestaat dat ze ook werkelijk moeten worden uitgevoerd. De planvorming behoeft nog niet geheel concreet en uitgewerkt te zijn, maar er moet al wel duidelijk zijn om welke percelen het gaat. Afhankelijk van de betreffende actie dient de verwerving op minnelijk basis danwel via onteigening plaats te vinden.

11.3 Actiepunten

In het navolgende wordt per actiepunt uit het landschapsbeleidsplan een handreiking gegeven voor de vertaling in het bestemmingsplan buitengebied.

① Versterken parallelle ordening

- Versterken onderscheid strandwal - strandvlakte in voormalig zanderijgebied
- Accentueren strandwal door aanbrengen laanbepanting langs doorgaande wegen

Het bestemmingsplan kan slechts in geringe mate bijdragen aan het behouden of versterken van de parallelle ordening.

De belangrijkste maatregel die in bestemmingsplannen kan worden genomen is het openhouden van de noord-zuid gerichte zichtlijnen in de (voormalige) strandvlaktes. Het openhouden van de zichtlijnen wordt echter onder actiepunt 21 besproken. Daarnaast kan de parallelle ordening nog in beperkte mate worden versterkt door te variëren in de toegestane dichtheid van bebouwing en de ontwikkeling van bouselementen.

- Versterken onderscheid strandwal - strandvlakte

Strandwal:

Repressieve regeling:

- Aanlegvergunningstelsel voor het wijzigen dan wel verwijderen (vellen, rooien) van houtwalprofielen en houtgewassen.

Ontwikkelingsgerichte regeling:

- Wijzigingsbevoegdheid opnemen om de huidige bestemming te wijzigen in de bestemming 'Bos'. D.m.v. differentiatie op Ontwikkelingen-kaart.
- Eventueel kan nieuwvestiging op de strandwal worden toegestaan.

Voormalige strandvlakte open:

Repressieve regeling:

Eventueel nieuwvestiging geheel uitsluiten.

- Laanbepanting langs doorgaande wegen

Dit is primair een eigendoms- en inrichtingsvraagstuk. Eventueel kan de beplanting in een bestemming worden opgenomen (niet noodzakelijk).

② Bufferzones

- Restrictief beleid: verstedelijking tegengaan.
- Betekenis geven aan het niet-stedelijk karakter van de bufferzones.

- Restrictief beleid:

Repressieve regeling:

- Nieuwvestiging uitsluiten*),
- Alle bebouwing per bedrijf concentreren op het bouwblok (d.w.z. alle gebouwen én andere bouwwerken): ook plastic hoogkassen dienen op het bouwblok gesitueerd te worden. Buiten het bouwblok alleen 'andere bouwwerken van geringe afmetingen' toestaan, te weten: drinkgelegenheden voor vee, afrasteringen, lage tunnels.

den voor vee, afrasteringen, lage tunnels.

- Bestaande bouwblokken: evt. nadere afweging m.b.t. situering van het bouwvlak.
- Een aanlegvergunning eisen voor het verwijderen van houtgewas.

*) Nieuwvestiging kan op diverse manieren worden uitgesloten:

- in de doeleindenomschrijving aangeven dat de gronden uitsluitend voor bestaande bedrijven zijn bestemd,
- aan de bestemming kan de nadere aanwijzing (z) worden verbonden = zonder gebouwen,
- voor zover in vigerende bestemmingsplannen een wijzigingsbevoegdheid voor nieuwvestiging is opgenomen, zou deze geschrapt moeten worden.

- Betekenis geven aan niet-stedelijk karakter

Ontwikkelingsgerichte regeling:

- Recreatief medegebruik mogelijk maken: aanleg van fiets- en wandelpaden,
- Aanleg van bossages en beplantingen mogelijk maken (laanbeplanting, bosjes),
- Bovengenoemde ontwikkelingen aangeven op de aparte 'Ontwikkelingen-plankaart', en mogelijk maken d.m.v. een wijzigingsbevoegdheid,
- Wellicht d.m.v. wijzigingsbevoegdheid toestaan dat in vrijkomende agrarische bebouwing andere functies worden gerealiseerd:
- woondoeleinden,
- voorzieningen voor extensieve dagrecreatie,
- kleinschalige horecavoorzieningen.

③ Behoud en herstel landgoederen

Bestaande landgoedcomplexen behouden en herstellen.

Repressieve regeling:

- Een conserverende bestemming 'Bos' of 'Landgoed', met een aanlegvergunningstelsel voor het wijzigen of

- verwijderen (vellen, rooien) van houtwalprofielen en houtgewassen;
- Het omzetten van grasland in bouwland verbieden.

④ Behoud/herstel historische ensemble

Relatie landgoed - landbouwkundig gebruik versterken. De aanwezige boselementen en weidegronden zullen behouden moeten blijven en versterking dient mogelijk gemaakt te worden.

Repressieve regeling:

- Conserverende bestemming 'Bos' op de bospercelen.
- Conserverende bestemming 'AL(z)' op de agrarische gronden, met een aanlegvergunningstelsel voor het wijzigen of verwijderen van houtwalprofielen en houtgewassen;
- Het omzetten van grasland in bouwland verbieden.
- Nieuwvestiging agrarische bedrijven uitsluiten,
- In de bouwbepalingen, na advies landschapsarchitect, opnemen dat bij de bouw van gebouwen en andere bouwwerken dient te worden zorggedragen voor een aanvaardbare landschappelijke inpassing. Tevens een bevoegdheid voor Burgemeester en Wethouders opnemen om uit landschappelijk oogpunt nadere eisen te stellen aan de situering, afmetingen en inpassing van de betreffende bouwwerken.

Ontwikkelingsgerichte regeling:

Ontwikkeling van bos/houtteelt in kleine eenheden toegestaan, met een vrijstellingsregeling. Ten behoeve van de toetsing in de Beschrijving in Hoofdlijnen een duidelijk streefbeeld opnemen.

⑤ Benutten kwelpotenties

Toekomstige verhoging van kweldruk op de duinrand benutten voor natuurontwikkeling.

Afhankelijk van de concrete mogelijkheden kan gekozen worden voor:

a. natuurontwikkeling binnen het duingebied zelf:

in dat geval zijn vrijwel alleen inrichtingsmaatregelen nodig om de natuur te ontwikkelen.

b. natuurontwikkeling in een zone grenzend aan het duingebied:

indien de mogelijkheid zich voordoet om agrarische gronden te verwerven, zullen de mogelijkheden voor natuurontwikkeling aldaar worden benut.

In verband met de onzekerheid hieromtrent, is het beter om de ontwikkelingen af te wachten, en pas bij concrete planvorming bestemmingsplanmatige maatregelen te nemen.

⑥ Parkzone Oude Rijn

Ontwikkelen van een parkachtige zone langs de Oude Rijn:

- * grasland, paardenweitjes, tuinderijen en bloemkwekerijen kunnen opgenomen in deze zone.
- * zicht op rivier verbeteren.
- * meer allure door beplantingen.

Repressieve regeling:

- Alle nieuwbouw moet zorgvuldig worden afgewogen; bouwen afhankelijk stellen van een vrijstellingsproce-

dure. In de vrijstellingsprocedure moet worden getoetst aan het Streefbeeld of de geplande bouw hiermee strijdig is. Voor B&W de bevoegdheid opnemen om nadere eisen te stellen.

- Er worden aanlegbepalingen opgenomen voor het aanbrengen én voor het verwijderen van houtgewassen.
- Wonen op het water expliciet uitsluiten.

Ontwikkelingsgerichte regeling:

- Streefbeeld voor Oude Rijn vastleggen in Beschrijving in Hoofdlijnen en op Ontwikkelingen-kaart.
- Recreatief medegebruik mogelijk maken: aanleg van fiets- en wandelpaden. Wijzigingsbevoegdheid d.m.v. differentiatie op Ontwikkelingen-kaart.
- Voor nader te bepalen delen langs Oude Rijn bestemmingswijziging mogelijk maken naar 'Groenvoorzieningen' of 'Agrarische doeleinden met landschappelijke waarde, zonder bebouwing'. Middels differentiatie op Ontwikkelingen-kaart.

⑦ Droge ecologische verbindingen

Ecologische verbinding vormen door aanleg van verspreide boscomplexen met een omvang van minimaal 3 ha., maximaal 300 meter uit elkaar.

Dit is primair een eigendoms kwestie en een inrichtingsvraagstuk. Planologisch kan een voorwaardenscheppende regeling worden opgenomen of via een positieve natuurbestemming.

Repressieve regeling:

Aanlegvergunning eisen voor het wijzigen dan wel verwijderen (vellen, rooien) van houtwalprofielen en houtgewassen.

Ontwikkelingsgerichte regeling:

Wijzigingsbevoegdheid opnemen om de huidige bestemming te wijzigen in de bestemming 'Bos' of 'Natuur', middels een differentiatie op Ontwikkelingen-kaart.

⑧ Natte ecologische verbindingen

Versterken van de ecologische betekenis van waterlopen inclusief oeverzones.

Dit is primair een eigendoms kwestie en een inrichtingsvraagstuk. Planologisch kan alleen een voorwaardenscheppende regeling worden opgenomen.

Repressieve regeling:

- Een aanlegvergunning eisen voor het aanleggen of aanbrengen van oeverbeschoeiingen, kaden en aanlegplaatsten.
- De ecologische waarde van de Trekvaart zal tot uitdrukking dienen te komen in de doeleindenomschrijving van de desbetreffende bestemming.

Ontwikkelingsgerichte regeling:

Wijzigingsbevoegdheid opnemen om de huidige bestemming te wijzigen in de bestemming 'Natuur' middels een differentiatie op Ontwikkelingen-kaart.

⑨ Archeologie

Behoud archeologische waarden.

Repressieve regeling:

Nadat een inventarisatie van percelen met archeologische waarden heeft plaatsgehad kan voor deze percelen een subbestemming 'archeologisch waardevol' van kracht worden en een aanlegvergunningstelsel voor:

- het aanbrengen en verleggen van boven- en ondergrondse transport-, energie- of telecommunicatieleidingen en de daarmee verband houdende constructies, installaties en apparatuur.
- het ontginnen, verlagen of afgraven van de bodem.
- het graven, verbreden, dempen van sloten; het geheel of gedeeltelijk dempen van drinkputten; het aanleggen van drainage systemen; het diepploegen.
- het beplanten van gronden met houtgewassen ter plaatse waar de gronden op het tijdstip van tervisielegging

van het plan niet reeds met houtgewassen waren beplant.

⑩ Historische elementen in hun omgeving

- 1 Historische elementen veiligstellen (voorbeelden: landgoederen, ruïne Teylingen, Huys Dever, bollenschuren).
- 2 Landschappelijke context van de historische elementen versterken:
 - de (maat van de) ruimte
 - kwaliteit van de wanden van de ruimte
 - aansluitend grondgebruik
 - zichtlijnen

1 Veiligstellen elementen

Repressieve regeling:

- Het te beschermen element een (sub)bestemming of aanduiding geven waarin de cultuurhistorische waarde tot uitdrukking komt;
- In bouwbepalingen opnemen dat het aanzicht niet mag worden gewijzigd (grondoppervlakte, dakhelling en hoogtes).

2 Versterken landschappelijke context

Repressieve regeling:

- Voor zover mogelijk conserverende bestemming en aanlegvergunningstelsel voor de omgeving van het element (ter bescherming van zichtlijnen of van houtgewassen).
- Bouwmogelijkheden in omgeving nader afwegen (aangepaste bouwhoogten).
- Opslag in omgeving goed regelen.

Ontwikkelingsgerichte regeling:

- Streefbeeld formuleren voor (de omgeving van) ieder historisch element.

Wijzigingsbevoegdheden opnemen om bestemmingen in de omgeving te kunnen wijzigen (in 'Bos' of 'open

gebied' o.i.d.). Differentiatie op Ontwikkelingen-kaart.

⑪ Historische bollenschuren

Behoud van het karakter van historische bollenschuren.

Repressieve regeling:

- De bollenschuren aanduiding 'Cultuurhistorisch waardevol gebouw' geven.
- In bouwbepalingen opnemen dat de bestaande grondoppervlakte, dakvoethoogte, dakhelling en/of hoogte niet mogen worden gewijzigd.
- Bebouwing en opslag direct rond de bollenschuur moet worden voorkomen.
- Aanlegvergunning eisen voor het slopen of verbouwen van gebouwen.

Zie KB 27 juni 1988, nr. 30, Apeldoorn.

Ontwikkelingsgerichte regeling:

- Functiewijziging alleen toestaan met vrijstelling, onder de voorwaarde dat het uitwendig karakter niet ingrijpend wordt veranderd. (Is via de 'toverformule' mogelijk, maar het is zorgvuldiger dit expliciet te regelen).
- In Beschrijving in Hoofdlijnen opnemen dat bij de beoordeling van de aanvraag voor een verbouwing de (nog op te stellen) richtlijnen voor de welstandscommissie richtinggevend zijn. De inhoud van deze richtlijnen is mede de grondslag voor het stellen van nadere stedenbouwkundige en architectonische eisen in de vergunning.
- In Beschrijving in Hoofdlijnen aangeven welke functiewijzigingen in principe worden toegestaan.

⑫ Nieuwe bedrijfsgebouwen

Eisen stellen aan de ruimtelijke verschijningsvorm, plaats en functie van nieuwe gebouwen in het buitengebied.

Repressieve regeling:

- Bouwbepalingen (hoogte, dakhelling): plannen van de

verschillende gemeenten onderling op elkaar afstemmen.

- Bevoegdheid voor B&W opnemen om uit landschappelijk oogpunt nadere eisen te stellen aan de situering en landschappelijke inpassing van nieuwe bouwwerken.
- In overleg met (regionale) welstandscommissie (incl. landschapsarchitect) een algemeen geldend beeldkwaliteitsplan opstellen. De inhoud hiervan is mede grondslag voor het stellen van nadere stedenbouwkundige en architectonische eisen aan bouwplannen. Bij de beoordeling van individuele bouwplannen is het beeldkwaliteitsplan voor de welstandscommissie richtinggevend.
- Bouwvergunning verlenen na advies van de regionale adviescommissie agrarische bouw- en aanlegvergunningen. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de afspraken in het Pact met betrekking tot tweede bedrijfswoningen en overige bedrijfsbebouwing (max. 250 m²/ha, met een maximum van 3000 m²).

⑬ Stedelijke uitbreiding

Stedenbouwkundige uitbreidingsplannen afstemmen op de plaatselijke kenmerken. Nadrukkelijk aandacht besteden aan vormgeving van de overgang naar het landelijk gebied.

- In overleg met (regionale) welstandscommissie (incl. landschapsarchitect) een beeldkwaliteitsplan opstellen. Hierin specifiek aandacht besteden aan de afstemming van de verkaveling en inrichting op het landschap in de directe omgeving. Dit beeldkwaliteitsplan maakt deel uit van het op te stellen bestemmingsplan.

⑭ Storende elementen

Storende elementen inventariseren. Per element aangeven hoe tot betere landschappelijke inpassing kan worden gekomen.

Dit is primair een inrichtingsvraagstuk.

15 Glasuinbouw, gespecialiseerd

In het Pact zijn uitbreidingslocaties aangewezen voor de glasuinbouw. Naast de interne ordening behoort met name de overgang naar de omgeving aandacht.

Omwerkingsgerichte regeling:

- De in het Pact aangewezen uitbreidingslocaties moeten expliciet bestemd zijn (of worden) als glasuinbouwgebied.
- De begrenzing van bouwvelden dient te worden afgesteld op het landschapsbeleidsplan en het Pact van Teylingen.

- In het bestemmingsplan moeten inrichtingsbepalingen worden opgenomen die gelden bij concrete vestiging van een kassenbedrijf. In de Beschrijving in Hoofdstukken dient het gewenste beeld vastgelegd te worden zodat op grond daarvan nadere eisen kunnen worden gesteld.

- De gewenste landschappelijke overgang naar de omgeving kan worden geregeld met wijzigingsbevoegdheden (naar 'Water' of 'Openbaar Groen'). D.m.v. differentiatie op Ontwikkelingen-kartaar.
- Ontwikkelingen die realisatie van deze landschappelijke overgangzone eventueel in de weg zouden kunnen staan moeten voorkomen worden (evr. conserverend bestemmen).

16 Ondersteunend glas

Ondersteunend glas concurreert rond bestaande bebouwing zonder doozichten te belemmeren. Maximaal 3.000 m² per bedrijf. Niet toestaan in de vrijwaringszones.

Repressieve regeling:

- In de 'vrijwaringszones' moet kassenbouw geheel worden uitgesloten. Bestemmingen zonnodig aanpassen.
- In de voorschriften vastleggen (voor alle agrarische gebieden, m.u.v. AL en ALN) dat ondersteunend glas

tot maximaal 3000 m² is toegestaan. De noodzakelijkheid in verband met de bollenteelt/bedrijfsvoering kan worden getoetst door de in te stellen regionale adviescommissie bouw- en aanlegvergunningen.

- Bouwbepalingen (hoogte): plannen van de verschillende gemeenten onderling op elkaar afstemmen.
- Indien in het bestemmingsplan nog geen bouwveldinrichting is gebruikt, dient deze te worden ingevoerd.

- Zie voorts de opmerkingen over welstand onder actie-punt 13.
- Tot behoud (en verbetering) van de landschappelijke openheid kan verder voor een groot deel hetzelfde beleid worden gevoerd als beschreven onder actie-punt 22, aanbeveling 1 en 2.

17 Erfbeplantingen, hagen

Stimuleren van erfbeplanting en aanplant van hagen.

Dit is primair een inrichtingsvraagstuk. Het bestemmingsplan kan alleen bestaande beplanting 'verlgiestellen', namelijk met een aanlegvergunningstelsel.

18 Overige beplantingen

Alle verspreide kleine natuur- en landschappelijke elementen (bv. pesbosjes) integraal behouden.

Repressieve regeling:

De gebiedsjes bestemmen als 'Natuur' of 'Bos'. Tevens aanlegvergunningstelsel opheffen.

19 Open weidelandschap

Open weidelandschap behouden.

Repressieve regeling:

- Voor zover de gronden nog niet als zodanig zijn bestemd, moeten ze buiten de bouwblokken zoveel

20 Zichtlijnen versterken

Verre zichtlijnen in het landschap behouden en zo mogelijk versterken.

Repressieve regeling:

- Voor zover de gronden nog niet als zodanig zijn bestemd, moeten ze (buiten de bouwblokken) zoveel mogelijk worden bestemd tot A(o) = 'Agrarisch gebied met waardevolle openheid'.
- Nieuwvestiging uitsluiten.
- Alle bebouwing per bedrijf concentreren op het bouw-blok (d.w.z. alle gebouwen en andere bouwwerken): ook plastic boogkassen dienen op het bouwblok gesitueerd te worden.

Buiten het bouwblok alleen 'andere bouwwerken van geringe afmetingen' toestaan, te weten: drinkgelegenheden voor vee, aftasteringen, lage tunnels.

21 Open weidelandschap

- Bestaande bouwblokken evr. nadere afweging m.b.t. situering.
- Aanlegvergunning eisen voor het beplanten van gronden met hougewassen.

21) Zicht vanaf wegen op bollengebied

Versterking van het zicht op het bollengebied vanaf de weg, door:

- * Uitplaatsen van niet-grondgebonden bedrijven naar agrarisch bedrijventerrein,
- * Saneringregeling (omzetten in bollengrond, dan uitbreiden met 'bonus'),
- * Situering bebouwing: concentratie achter bestaande bebouwing,
- * Extra stopplaatsen voor recreatie.

Repressieve regeling:

1. In vigerende bestemmingsplannen zou de vormgeving van de bouwblokken nader afgewogen moeten worden:
 - * laat de bouwblokken van de verschillende bedrijven niet allemaal aaneensluiten, maar zorg voor onderbrekingen tussen individuele of groepen bedrijven,
 - * in sommige gevallen is het wel goed om de bouwblokken van twee bedrijven aaneen te laten sluiten, als daarmee een groter doorzicht aan de weerszijden van dit gecombineerde bouwblok ontstaat,
 - * bij de vormgeving van de bouwblokken zou het verrekijker-principe gebruikt kunnen worden: het bouwblok naar achter toe iets smaller laten worden, zodat het doorzicht naar achter toe iets breder wordt (doorzicht verbetert, terwijl bouw mogelijkheden qua oppervlakte hetzelfde blijven).
2. Voor de doorzichten in overleg met (regionale) welstandscommissie (incl. landschapsarchitect) een algemeen geldend beeldkwaliteitsplan opstellen. De inhoud van het beeldkwaliteitsplan is mede grondslag voor het stellen van nadere stedenbouwkundige en architectonische eisen aan bouwplannen. Bij de beoordeling van individuele bouwplannen is het beeldkwaliteitsplan voor de welstandscommissie richtinggevend.
In het beeldkwaliteitsplan, in de bouwbepalingen van het bestemmingsplan of in de Beschrijving in

Hoofddijnen moet worden opgenomen dat nieuwe gebouwen zodanig dienen te worden gesitueerd dat het zicht vanaf de weg op het bollengebied niet (onevenredig) wordt belemmerd. Hierbij moet een aantal objectieve situeringscriteria worden opgenomen: concentratie van bebouwing, nieuwe bebouwing achter bestaande bebouwing.

NB: het bovenstaande dient ook te gelden bij vernieuwing (=herbouw) van oude bedrijfsgebouwen.

3. Punt 1. en 2. kunnen naast elkaar worden gebruikt.
4. Bovenstaande bepalingen zouden beperkt kunnen blijven tot die gebieden die ook werkelijk waardevol zijn (of kunnen worden). Deze wegen kunnen op de Ontwikkelingen-kaart worden aangegeven met de differentiatie 'waardevolle doorzichten'.
5. In de differentiatie 'waardevolle doorzichten' zou het aanbrengen van beplanting aan een aanlegvergunning gebonden moeten worden.
6. Nieuwvestiging in de 'waardevolle doorzichten' moet worden uitgesloten.
7. Omschakeling naar niet-grondgebonden vormen van bedrijvigheid dient te worden uitgesloten.

Ontwikkelingsgerichte regeling:

1. Uitplaatsen van niet-grondgebonden (agrarische/niet-agr.) bedrijven dient met een bestemmingsplanherziening (art. 19) te worden geregeld. De bestemming kan dan worden gewijzigd in 'agrarische doeleinden zonder bebouwing'.
2. Een agrarisch bedrijventerrein moet worden gerealiseerd om uitplaatsing van niet-grondgebonden bedrijven mogelijk te maken. Hiertoe is een inrichtingsplan noodzakelijk, alsmede een speciaal hierop toegesneden bestemmingsplan.
3. Het slopen van bedrijfsgebouwen in het lint kan worden bevorderd met een vrijstellingsregeling, waarin kan worden bepaald dat:
 - bij sanering van bedrijfsgebouwen van het eigen

bedrijf mag extra worden uitgebreid ten opzichte van het gesaneerde oppervlakte mits door de betreffende sanering het doorzicht vanaf de weg op het bollengebied wezenlijk wordt verbeterd.

- bij sanering van bedrijfsgebouwen van een overgenomen bedrijf mag worden uitgebreid met 100 % van de gesaneerde oppervlakte mits door de betreffende sanering het doorzicht vanaf de weg op het bollengebied wezenlijk verbetert.

Bij deze regeling is verder het volgende van belang:

- de geboden uitbreidingsmogelijkheid komt bovenop de uitbreidingsruimte die het bestemmingsplan normaal al biedt,
- de nieuwe bebouwing dient te worden gebouwd met inachtneming van de eerder genoemde situeringscriteria,
- alvorens de vrijstelling wordt verleend, moet door de welstandscommissie (toevoegen landschapsarchitect) worden onderzocht of er sprake is van een verbetering van het doorzicht,
- de vrijstellingsregeling geldt uitsluitend voor het saneren van bedrijfsgebouwen in de differentiatie 'waardevolle doorzichten'.

4. NB: indien mogelijk zou dit een gemeentegrens-overschrijdende regeling moeten worden (wellicht kan de Ontwikkelingen-kaart regionaal worden opgezet)

5. Toeristische stopplaatsen moeten mogelijk worden gemaakt door een vrijstelling.

22) Openheid van zee en strand

Het voorkomen van ontwikkelingen die afbreuk zouden kunnen doen aan het open karakter van zee en strand.

Repressieve regeling:

Uitbreiding van bebouwing voorkomen.

28 Recreatief medegebruik van het landschap

Bevorderen van recreatief medegebruik in het landelijk gebied, door onder meer verbetering van de recreatieve ontsluiting.

Primair een eigendoms kwestie en een inrichtingsvraagstuk. Planologisch kan alleen een voorwaardenscheppende regeling worden opgenomen.

Ontwikkelingsgerichte regeling:

Het recreatief medegebruik is reeds bij eerder genoemde actiepunten ter sprake gekomen. Indien aanleg van een recreatieve ontsluiting binnen de huidige bestemming niet mogelijk is, zou een wijzigingsbevoegdheid opgenomen moeten worden (de aan te leggen paden kunnen op de Ontwikkelingen-kaart worden aangegeven).

11.3 Confrontatie huidige - gewenste bestemmingsplanregeling

Om het landschapsbeleidsplan te realiseren zijn op verschillende punten wijzigingen in de bestaande bestemmingsplannen noodzakelijk. Veelal betreffen dit specifieke lokale wijzigingen. Daarnaast zijn er vijf actiepunten die in vrijwel alle bestemmingsplannen zullen doorwerken. Dit betreft het voorkomen van verstedelijking van de bufferzones, het openhouden van de zichtlijnen, het herstellen van de doorzichten in de bebouwingslinten, het openhouden van de karakteristieke open weidegebieden en het voorkomen van een verdichting van de noordoever van de Oude Rijn.

Het voorkomen van verstedelijking van de buffergebieden lijkt over het algemeen reeds afdoende in de bestemmingsplannen te zijn geregeld. Het betreft hier bestaand beleid dat moet worden voortgezet. De mogelijkheid van een alternatieve invulling van deze gebieden waarmee verstedelijking wordt voorkomen ontbreekt nog in de huidige regelingen.

In gebieden met zichtlijnen is over het algemeen geen

bebouwing buiten het bouwblok mogelijk. Toch komt het openhouden van de zichtlijnen niet overal in de bestemming tot uiting. Het beleid kan worden versterkt door de openheid te laten doorwerken in het aanlegvergunningstelsel.

Het herstellen van de doorzichten in de bebouwingslinten vraagt een actieve aanpassing van de bestaande plannen. Karakteristieke doorzichten moeten worden gedefinieerd en als zodanig worden bestemd. Tevens zal de ligging van de bouwblokken moeten worden herzien. Van groot belang is dat op regionale schaal de beeldkwaliteit van de doorzichten wordt gedefinieerd. De open weidegebieden zijn vrijwel overal goed beschermd middels een bestemming die gericht is op behoud van natuur- en landschapswaarden.

Voor zorgvuldige beoordeling van bouw aanvragen langs de oever van de Oude Rijn is een aanpassing van de bestemmingsplannen nodig. Het betreft met name het opstellen van een streefbeeld met toetsingscriteria. Hierin dient ook aandacht te worden besteed aan een passend gebruik van de open ruimtes. Vooral in dit gebied is een zorgvuldige handhaving van de regelingen noodzakelijk.

Voor het overige dienen de verschillende bestemmingsplannen voor het buitengebied vooral met betrekking tot normeringen op elkaar te worden afgestemd.

11.4 Handhaving

11.4.1 Algemeen

De handhaving van de beleidsvoornemens neemt in het Pact van Teylingen een centrale plaats in. Tot op heden komt bij veel gemeenten in Nederland de handhaving van bestemmingsplannen slechts moeizaam van de grond. De planologisch-juridische basis voor handhaving biedt niet altijd voldoende zekerheden en bovendien ontbreekt vaak het draagvlak onder de bevolking waardoor bestuur-

ders en ambtenaren tegen handhaving opzien.

De wijze waarop het Pact en het landschapsbeleidsplan tot stand zijn gekomen maakt een kentering van deze situatie in de Duin- en Bollenstreek mogelijk. In het Pact zijn de eerste stappen voor de uitvoering van gemeentelijk handhavingsbeleid reeds gezet. Dit betreft het betrekken van belangenorganisaties bij de planvorming en het zorgvuldig vastleggen van gemaakte afspraken. Vanwege de gezamenlijke aanpak zal het handhaven van de regelingen over het algemeen zijn geaccepteerd. Bovendien is het bestuurlijk draagvlak vergroot doordat het niet meer een gemeentelijke aangelegenheid is, maar een zaak die regionaal is overeengekomen.

Via voorlichting kan ook de individuele burger van de noodzaak en de inhoud van de regelingen op de hoogte worden gebracht. Door dit voorbereidingstraject wordt de naleving van de regelingen bevorderd. Een belangrijk onderdeel van het handhavingsbeleid, namelijk voorlichting en inspraak is hiermee reeds uitgevoerd. Het gevolg is dat het aantal gevallen waarin een aanschrijving (bestuursdwang/dwangsom) moet worden toegepast zal blijven.

Het daadwerkelijk invulling geven aan de handhaving van regelingen vraagt een speciaal hierop afgestemd plan van aanpak. In een dergelijk plan van aanpak dient aandacht te worden besteed aan:

- handhaving als geïntegreerd onderdeel van het maatschappelijke bewustzijn en het rechtssysteem (normen en waarden, toezicht op en inzet van lokale gebruikers);
- instrumentarium en wijze van gebruik:
 - inspraak
 - voorlichting
 - consequentie tussen vergunningverlening en aanschrijving
 - doorzichtig vrijstellingenbeleid
 - actuele en handhaafbare bestemmingsplannen
 - aanschrijving, dwangsom, bestuursdwang;
- prioriteiten leggen bij een concreet afgebakend thema.

- geografisch gebied of onderdeel binnen de handhavingsketen;
- gefaseerde aanpak;
- opsporing;
- de gemeentelijke organisatie, naar in te zetten capaciteit (kwantitatief en kwalitatief), duidelijke taaktoedeling, streven naar korte lijnen, samenwerkende disciplines;
- afstemming met niet-gemeentelijke organisaties (provincie, IRO, waterschap, politie, justitie);
- scholing met betrekking tot inhoud ruimtelijk beleid, vakkundige handhaving, communicatieve vaardigheden.

Uitwerking van deze aspecten zal plaatsvinden binnen het project 'Actualisering en handhaving van bestemmingsplannen buitengebied', onderdeel 'Handhaving'. Om de handhaving van acties uit het landschapsbeleidsplan te bevorderen zal hieronder nader ingegaan worden op prioriteiten en het bevorderen en gebruik maken van een breed maatschappelijk draagvlak.

11.4.2 Prioriteiten

Bij het opstarten van de handhaving en met name bij het starten met aanschrijvingen is het van belang prioriteiten te stellen. Door het stellen van prioriteiten kan de gemeentelijke organisatie en de lokale bevolking zich geleidelijk instellen op het feit dat regelingen ook gehandhaafd worden. De eerste stappen dienen te leiden tot een vergroting van de geloofwaardigheid van bestuurders. Het beter en consequenter handhaven van regels zal zijn weerslag hebben op het maatschappelijk draagvlak en daarmee op de naleving van deze regels. Tevens zal hierdoor de voor handhaving noodzakelijke zelfverzekerdheid binnen het ambtelijk apparaat kunnen groeien. Naar verloop van tijd is het bestuurlijk, ambtelijk en maatschappelijk draagvlak groot genoeg om handhaving ook meer in detail toe te passen.

De keuze van acties waaraan binnen dit plan prioriteit wordt gegeven zijn gebaseerd op volgende afwegingen:

1. het belang van de actie voor het landschapsbeeld als geheel;
2. het maatschappelijke draagvlak voor de actie;
3. de effectiviteit van de actie in verhouding tot de kosten;
4. de mogelijkheden voor het handhaven van de actie.

1. Essentiële acties

De belangrijkste acties in het landschapsbeleidsplan die doorvertaald worden naar bestemmingsplannen zijn:

- het voorkomen van verstedelijking van de buffergebieden;
- het openhouden/herstellen van zichtlijnen, alsmede doorzichten vanaf de weg;
- het openhouden van karakteristieke weidegebieden;
- het voorkomen van het oprichten van nieuwe bebouwing langs de noordoever van de Oude Rijn.

Deze acties vormen belangrijke dragers van het totale plan. Daarnaast gelden enkele algemene beleidslijnen als dragers, zoals de parallelle ordening van het gebied, maar deze kunnen minder goed in bestemmingsregelingen worden uitgewerkt. Ook kleinere ingrepen, zoals het aanbrengen van beplanting langs wegen of het verwijderen van beplanting, hebben wellicht een groot effect op het landschapsbeeld; maar deze ingrepen betreffen meer de inrichting dan de bestemming. Daarnaast kunnen acties die een bepaald gewenst grondgebruik betreffen, bestemmingsplanmatig wel worden mogelijk gemaakt, maar niet door handhaving worden afgedwongen.

2. Maatschappelijk draagvlak

Het maatschappelijk draagvlak is voor de meest essentiële acties relatief groot. Met name het beleid gericht op het openhouden van de buffergebieden wordt door de plaatselijke bevolking onderschreven. Ook het openhouden van de karakteristieke weidegebieden ten noorden van de estuariumzone zal weinig weerstand oproepen. Voor het herstellen van de doorzichten is het noodzakelijk dat op enkele plaatsen de bebouwing zal moeten

worden onderbroken. Indien dit plaatsvindt zonder bijzonder grote beperkingen voor de huidige gebruikers is de verwachting dat er voldoende draagvlak voor deze ingreep zal zijn. Met name bij belanghebbenden die door de maatregelen beperkt worden in hun ontwikkelingsmogelijkheden zal minder draagvlak aanwezig zijn. Voor acties die plaatsvinden op gronden in eigendom van de overheid en acties die een concrete (her)inrichting betreffen is waarschijnlijk voldoende maatschappelijk draagvlak aanwezig. Dit betreft echter voornamelijk acties waarbij de rol van het bestemmingsplan minder groot is dan bij de bovengenoemde.

3. Effectiviteit in verhouding tot de kosten

De kosten voor het handhaven van eenmaal gerealiseerde acties zullen van geval tot geval verschillen. Bovendien is dit afhankelijk van de wijze waarop de actie wordt gerealiseerd. Indien de te ontwikkelen natuurgebieden bijvoorbeeld in eigendom van natuurbeschermende instanties worden gegeven zal het handhaven van de bestemming weinig of geen kosten met zich meebrengen. Het openhouden van gebieden met een bijzonder hoge gronddruk, zoals de buffergebieden kan echter leiden tot proceskosten. Vanwege de economische belangen is het mogelijk dat getracht zal worden hier toch initiatieven te realiseren. De proceskosten die met het handhaven van de regelingen gepaard kunnen gaan, kunnen vanwege de grote belangen die in het geding zijn hoog oplopen. In mindere mate geldt dit ook voor het openhouden of herstellen van de doorzichten in lintbebouwing en het voorkomen van het oprichten van bebouwing aan de noordoever van de Oude Rijn. Het belang voor het landschap en het maatschappelijke draagvlak voor het behouden van de openheid in deze gebieden is echter zo groot, dat dit opweegt tegen de mogelijk hoge kosten. Bovendien kan waarschijnlijk een groot deel van deze kosten op de initiatiefnemers worden verhaald.

4. Mogelijkheden om te handhaven

Met betrekking tot handhaving door aanschrijving is het beschikbare instrumentarium beperkt doch, indien op een juiste wijze toegepast, doelmatig. Wel is de mogelijkheid tot handhaving sterk afhankelijk van de kwaliteit van de bestemmingsregeling. Deze regeling zal sluitend moeten zijn.

Het tegengaan van bebouwing, waarop de meest belangrijke acties zijn gebaseerd, is middels het beschikbare instrumentarium goed mogelijk. De opsporing is geen groot probleem aangezien voor de meeste gebouwen een bouwvergunning is vereist en nieuwe bebouwing duidelijk in het oog springt. Het is van belang bij nieuwe bestemmingsplannen de Ausgangssituatie bijvoorbeeld door middel van luchtfoto's vast te leggen.

Ook de handhaving van de regelingen met betrekking tot het oprichten van bebouwing is juridisch via bestuursdwang of een dwangsom goed mogelijk. Strijdig gebruik van grond en bebouwing is aanmerkelijk moeilijker op te sporen en aan te vechten.

In enkele gevallen zal het bestemmingsplan en de handhaving ervan slechts op de lange termijn tot effect leiden. Dit betreft met name het herstellen van de doorzichten in de lintbebouwing en de kwaliteitsverbetering langs de Oude Rijn. Beide kunnen niet direct afgedwongen worden. Het beleid zal erop gericht moeten zijn bij vernieuwing of bij een wisseling van het gebruik tot een verbetering van de situatie te komen. Pas op de lange termijn zal het effect van het beleid waarneembaar zijn. Het herstel van de openheid zoals in het bestemmingsplan verwoord, zal bijvoorbeeld in de lintbebouwing pas effect hebben, nadat doorzichten door sloop van bebouwing zijn ontstaan (vrijwillig of na aankoop door een fonds). Tevens geldt voor een groot deel van de oevers van de Oude Rijn dat het ruimtegebruik niet eerder kan worden gewijzigd, dan nadat de aanwezige bedrijven wegens ruimtegebrek of anderszins op vrijwillige basis zijn vertrokken.

11.4.3 Voorlichting

Handhaving is nauw verbonden aan voorlichting en maatschappelijk draagvlak. In eerste instantie dient door voorlichting de noodzaak van handhaving te worden voorkomen. Vervolgens kan het aanwezige draagvlak dienen als legitimatie voor handhaving. In het onderstaande wordt dit voor het landschapsbeleidsplan uitgewerkt.

Het maatschappelijk draagvlak na de totstandkoming van dit landschapsbeleidsplan beperkt zich nog vooral tot de georganiseerde belangengroepen. Nadat de acties uit dit landschapsbeleidsplan in bestemmingsplannen zijn vertaald, zal de plaatselijke bevolking als geheel uitvoerig over de plannen en de concrete bestemmingsregelingen moeten worden geïnformeerd. Door hen te wijzen op hun verantwoordelijkheden kan het uitgangspunt 'door de streek, voor de streek' verder worden geconcretiseerd. De individuele grondgebruikers in het gebied moeten op de hoogte worden gebracht van wat wel en wat niet is toegestaan. Door het verstrekken van deze informatie kunnen overtredingen worden voorkomen en kan de noodzaak van daadwerkelijk optreden worden beperkt. Naast kennis van wat verboden is, is kennis van belang over wat nadrukkelijk is toegestaan of gewenst. Het landschapsbeleidsplan bestaat voor een deel uit voorgestelde acties die door particuliere grondgebruikers zullen moeten worden opgepakt. Dit betreft bijvoorbeeld het versterken van de landgoederen, het behoud van bollenschuren door een alternatieve invulling en het herstel van het doorzicht vanaf de bebouwingslinten. Het gewenste initiatief zal alleen van de grond komen als grondgebruikers daadwerkelijk op die mogelijkheden wordt gewezen.

Maatschappelijk draagvlak is een legitimatie voor handhaving. De instemming van burgers met het te voeren beleid kan worden aangegrepen om de regelingen in het bestemmingsplan zorgvuldig te handhaven. Door het besef van de aanwezigheid van een groot maatschappelijk draagvlak kan handhaving voor bestuurders zelfs politiek

aantrekkelijk worden. Tevens zal door een daadkrachtig optreden tegen overtredingen de geloofwaardigheid van het gemeentebestuur toenemen. Alleen al deze aanwezigheid van een daadkrachtig bestuur zal ertoe leiden dat de regels beter zullen worden nageleefd.

Concreet betekent dit voor het natraject van dit landschapsbeleidsplan en de daaruit voortvloeiende bestemmingsplannen dat een voorlichtingscampagne wordt aanbevolen. Deze voorlichtingscampagne zal de inhoud van het landschapsbeleidsplan en de bestemmingsregelingen moeten weergeven. Om gedetailleerde kennis over te kunnen brengen zal een zorgvuldige selectie van de informatie per doelgroep moeten plaatsvinden. Toegesneden op het grondgebruik van de doelgroep zal informatie moeten worden verschaft over de ontwikkelingsmogelijkheden en de beperkingen. Te denken valt aan informatie gericht op bollenboeren, agrariërs in de buffergebieden, potentiële landgoedontwikkelaars, recreatieondernemers, enzovoort.

Verantwoording

Bosch en Slabbers, tuin- en landschapsarchitecten

ir. S. Slabbers, projectleider
ir. A. Veenstra, landschapsarchitect
ir. A. van de Lindeloof, landschapsarchitect
i.s.m. bureau Rorhuizen Van Doorn 't Hoof
(onderdeel bestemmingsplannen buitengebied)
H.C. Droogh AvB, stedenbouwkundige
ir. W. Akkerman, planoloog

Werkgroep Landschapsbeleidsplan

ing. G.A. Bijnsdorp, gemeente Hillegom
J.J.W. van Dalen, gemeente Katwijk
ir. F.W.A. Helsloot, WLTO
P.F. Hoek, waterschap De Oude Rijnstromen
J.H. Jacobs, gemeente Noordwijkerhout
mr. P.J. Koomen, gemeente Sassenheim
T.P. van Leeuwen, gemeente Noordwijk
drs. E.S. Lubberink (projectcoördinator), SDB
ir. J. Moraal, provincie Zuid-Holland
M.A.M. Randsdorp, gemeente Lisse
ir. S. Slabbers (projectleider), Bosch en Slabbers
J.A.M. Warmerdam, MODB
mw. A. Wevers, provincie Zuid-Holland

Projectbegeleidingsgroep

drs. E.S. Lubberink (projectcoördinator), SDB
drs. C.J.M. van 't Nedereind, provincie Zuid-Holland
mw. M.A.M. Pels-van Wolferen (hoofd afd. RBB), SDB
ir. S. Slabbers (projectleider), Bosch en Slabbers
mr. D. Stapel (portefuillehouder RO), SDB

In het voorjaar van 1996 hebben de belanghebbende partijen uit de Duin- en Bollenstreek het Pact van Teylingen getekend. Hierin is een strategie ten aanzien van de toekomstige ontwikkeling van het gebied uitgezet.

In dat Pact spreken de betrokken partijen hun zorg uit om de kwaliteit van het landschap. Men ziet dat het landschap geleidelijk verarmt. Die verarming betreft niet alleen het landschapsbeeld, het landschap als plaatje, maar ook de wijze waarop het landschap als natuurlijk systeem kan functioneren. Het Pact geeft aan dat het noodzakelijk is om weer in de kwaliteit van natuur en landschap te investeren. In het Pact is afgesproken om een landschapsbe-

leidsplan op te stellen waarin maatregelen zijn opgenomen die moeten leiden tot een verbetering van de landschappelijke kwaliteit van de streek. Het doel is om weer tot een landschap te komen dat aantrekkelijk is om te zien en de eigen identiteit van de streek versterkt. Een landschap waarin de natuur zich duurzaam kan ontwikkelen en waarin ook de verschillende agrarische sectoren goed kunnen functioneren.

In opdracht van het Samenwerkingsorgaan Duin- en Bollenstreek heeft bureau Bosch en Slabbers een landschapsbeleidsplan opgesteld voor het gebied dat zich globaal uitstrekt van Hillegom tot en met Katwijk.

rapport ISBN 90 76381 01 1
bijlage ISBN 90 76381 02 X